

*Generar confiança
oferint suport,
protecció i justícia*

Espanya

Primer informe
d'avaluació
temàtica

GREVIO

Grup
d'Experts en Acció
contra la Violència
contra les Dones i
la Violència
Domèstica

Conveni del Consell
d'Europa sobre la prevenció
i la lluita contra la
violència contra les dones
i violència
domèstica (Conveni
d'Istanbul)

GREVIO(2024)

Primer informe d'avaluació temàtica

**Generar confiança oferint
suport, protecció i justícia**

ESPANYA

Grup d'experts
en acció contra la violència contra les
dones i la violència domèstica (GREVIO)

GREVIO(2024)11

Aprovat pel GREVIO el 18 d'octubre de 2024

Publicat el 21 de novembre de 2024

Secretaria del mecanisme de seguiment del Conveni del Consell d'Europa
sobre la Prevenció i la Lluita contra la Violència contra les Dones i la Violència
Domèstica Consell d'Europa
F-67075 Estrasburg Cedex
França

www.coe.int/conventionviolence

Continguts

Resum executiu	4
Introducció	7
I. Tendències emergents en els àmbits de la violència contra les dones i la violència domèstica	9
II. Canvis en definicions, polítiques integrals i coordinades, finançament i recollida de dades en el àmbits de la violència contra les dones i la violència domèstica.....	12
A. Definicions (article 3)	12
B. Polítiques integrals i coordinades (article 7)	13
C. Recursos financers (article 8)	16
D. Recollida de dades (article 11)	17
III. Anàlisi de l'aplicació de les disposicions seleccionades en àrees prioritàries dels àmbits de la prevenció, protecció i enjudiciament	21
A. Prevenció	21
1. Obligacions generals (article 12)	21
2. Educació (article 14)	23
3. Formació de professionals (article 15)	24
4. Programes d'intervenció i tractament preventius (article 16)	28
B. Protecció i suport	29
1. Obligacions generals (article 18)	30
2. Servicis generals de suport (article 20)	32
3. Servicis de suport especialitzat (article 22)	35
4. Suport a les víctimes de violència sexual (article 25)	36
C. Dret substantiu	37
1. Custòdia, drets de visita i seguretat (article 31)	37
2. Prohibició de processos obligatoris de resolució alternativa de conflictes o sentències (article 48)	41
D. Investigació, processament, dret processal i mesures de protecció	43
1. Obligacions generals (article 49) i Resposta immediata, prevenció i protecció (article 50)	43
2. Avaluació i gestió de riscos (article 51)	47
3. Ordres d'allunyament d'emergència (article 52)	49
4. Ordres de restricció o protecció (article 53)	49
5. Mesures de protecció (article 56)	51
Annex I Relació de propostes i suggeriments del GREVIO	53
Apèndix II Llista de les autoritats nacionals, altres organismes públics, organitzacions no governamentals i organitzacions de la societat civil amb les quals el GREVIO ha fet consultes.	59

Resum executiu

Este informe d'avaluació aborda els avanços aconseguits per donar suport, protecció i justícia a les víctimes de la violència contra les dones i la violència domèstica en virtut de les disposicions seleccionades del Conveni del Consell d'Europa sobre la Prevenció i la Lluita contra la Violència contra les Dones i la Violència Domèstica (Conveni d'Istanbul). Oferix una avaluació feta pel Grup d'Experts del Consell d'Europa sobre Acció contra la Violència contra les Dones i la Violència Domèstica (GREVIO), un organisme independent de vigilància dels drets humans amb mandat de supervisar l'aplicació del conveni. Les conclusions del GREVIO identifiquen els avanços que s'han produït des de la publicació del seu informe d'avaluació de referència sobre Espanya el 25 de novembre de 2020 i es basen en la informació obtinguda durant el seu primer procediment d'avaluació temàtica tal com estableix l'article 68 del conveni. Estos inclouen informes escrits (un informe d'estat presentat per les autoritats espanyoles i informació addicional presentada per: la "Cedaw-Istanbul-Beijing Shadow Platform", una organització paraigua que proporciona informes paral·lels en virtut de tractats internacionals; AIETI (una organització que realitza investigacions sobre temes relacionats amb Llatinoamèrica), la xarxa de Dones del Carib i Llatinoamericanes i la Fundació Aspacia, un grup d'acadèmiques; i la Federació Espanyola de Lesbianes, Gais, Trans; Persones Bisexuals i Intersexuals (FELGBTI) així com una visita d'avaluació de sis dies a Espanya. En l'Annex II es pot trobar una llista dels organismes i entitats amb les quals el GREVIO ha tingut intercanvis.

L'informe avalua la gran varietat de mesures adoptades per les autoritats espanyoles per a previndre la violència contra les dones i la violència domèstica i per a oferir protecció, suport i justícia a les víctimes, el tema escollit pel GREVIO per al seu primer informe d'avaluació temàtica. En identificar les noves tendències en la prevenció i la lluita contra la violència contra les dones i la violència domèstica, el GREVIO llança llum sobre els encomiables esforços realitzats per a l'aplicació d'este conveni. A més, proporciona informació detallada sobre l'aplicació de determinades disposicions en els àmbits de la prevenció, la protecció i l'enjudiciament com a elements fonamentals d'una resposta integral a les diferents formes de violència contra les dones que infonga confiança en les víctimes.

En este sentit, el GREVIO celebra que les autoritats espanyoles hagen continuat ampliant el marc legislatiu i polític per a previndre i combatre la violència contra les dones, en particular mitjançant l'adopció, el 2022, d'una llei innovadora sobre violència sexual que criminalitza tots els actes sexuals amb una persona que ha no donat el seu consentiment lliure. Addicionalment, es va adoptar un Pla Conjunt Plurianual de Violència contra les Dones (2023-2027) amb l'objectiu d'assegurar una resposta sostenible i coordinada de totes les institucions i administracions pertinents en l'aplicació del Pacte d'Estat contra la Violència de Gènere. També s'han pres mesures substancials per a ampliar l'abast de les polítiques i els servicis a altres formes de violència contra les dones distintes de la violència de parella, i les autoritats han pres mesures per a crear centres d'assistència integral a les víctimes de violència sexual en tot el país, que funcionen les 24 hores del dia. A més, l'assignació de fons per a la prevenció i la lluita contra la violència contra les dones ha continuat augmentant de manera constant.

A més, les autoritats han fet passos importants per a millorar la seguretat dels menors i les seues mares en les decisions relatives a la custòdia i els drets de visita en casos amb antecedents de violència domèstica, introduint el principi de suspensió de la custòdia i els drets de visita en els casos en què els menors hagen estat exposats a violència domèstica. També s'ha introduït una prohibició legal de l'ús de l'anomenada síndrome d'alienació parental.

En general, s'ha produït una millora substancial en l'enfocament dels organismes encarregats de fer complir la llei en relació amb les dones víctimes de violència, especialment entre les unitats especialitzades.

Més enllà dels avanços realitzats a Espanya en la implementació del conveni, el GREVIO ha identificat àmbits que requereixen una actuació urgent per part de les autoritats per a complir íntegrament amb les disposicions del conveni. Les autoritats espanyoles haurien de millorar, en particular, la formació de tots els professionals que tracten amb víctimes i autors de violència

contra les dones, inclòs el poder judicial, sobre totes les formes de violència contemplades pel Conveni d'Istanbul i sobre les necessitats específiques de les dones que pertanyen a grups vulnerables. També haurien de prendre mesures addicionals per a simplificar i harmonitzar el procés de reconeixement oficial de les víctimes de totes les formes de violència contra les dones per tal de garantir el seu accés ràpid i eficaç, a tot el país, als servicis de protecció i suport.

A més, el GREVIO va expressar la seua preocupació pel sistema de coordinació familiar establert en diverses regions per a donar suport a les famílies considerades en "procés de separació d'alt conflicte" en l'aplicació de les decisions judicials. Les autoritats han de garantir que este sistema no siga obligatori en casos amb antecedents de violència de parella. A més, és essencial identificar i abordar els factors legislatius i processals que contribuïxen a la victimització secundària de les dones víctimes de violència durant les investigacions i dur a terme estudis sobre els factors que conduïxen a la renúncia en els casos de violència de gènere.

Finalment, han de prendre's mesures per a garantir que les autoritats tinguen accés a ordres d'allunyament d'emergència per a garantir la seguretat de les dones víctimes i dels seus fills en la seua pròpia llar. També s'ha d'analitzar els motius dels índexs significativament més elevats de rebuig de les ordres de protecció en algunes parts del país.

El GREVIO ha identificat una sèrie de qüestions addicionals que requereixen una acció sostinguda per a fomentar eficaçment la confiança oferint protecció, suport i justícia davant els actes de violència contra les dones. Estes fan referència a la necessitat de:

- intensificar els esforços per a garantir una implementació coherent i coordinada de les polítiques existents per a previndre i combatre la violència de gènere contra les dones a nivell nacional, regional i local;
- continuar millorant la recopilació de dades sobre la violència contra les dones, en particular harmonitzant la recopilació de dades entre els organismes encarregats de fer complir la llei i el poder judicial per a permetre una avaluació de les taxes de condemna, desestimació i reincidència;
- redoblar els esforços per a ensenyar als menors la noció de consentiment lliurement atorgat en les relacions sexuals i conscienciar-los sobre els efectes nocius de la pornografia violenta;
- garantir que els programes per a agressors s'implementen en estreta cooperació amb els servicis de suport a les víctimes;
- establir, en tot el país, mecanismes de cooperació multiinstitucional que abasten totes les formes de violència contra les dones i en els quals participen tots els organismes pertinents, incloses les ONG que presten servicis de suport especialitzats;
- garantir que totes les víctimes de violència sexual tinguen accés als servicis de suport, la recollida i l'emmagatzematge de proves forenses de manera gratuïta i sense cap obligació de presentar denúncia;
- mantindre els esforços per a garantir la seguretat de les víctimes i dels seus fills duent a terme una revisió de la pràctica judicial en relació amb les disposicions legals que obliguen els jutges a retirar la custòdia i els drets de visita en casos de separació dels pares amb antecedents de violència; garantir que les instal·lacions de visites supervisades compten amb els recursos adequats i se centren en la seguretat de les dones i dels seus fills;
- abordar els factors que impedeixen que les dones i les xiquetes denunciïn les seues experiències de violència contra les dones als organismes encarregats de fer complir la llei i garantir que totes les autoritats competents disposen dels recursos, els coneixements i les competències necessaris per a respondre amb promptitud i amb una perspectiva de gènere a totes les formes de violència contra les dones.

A més, el GREVIO ha identificat altres àrees en les quals és necessari introduir millores per a complir plenament les obligacions del conveni en el marc del tema d'esta ronda. Estes fan referència, entre altres coses, a la necessitat de reforçar l'orientació proporcionada a les autoritats locals i regionals sobre l'ús dels fons rebuts per a l'aplicació del Pacte d'Estat contra la Violència de Gènere i de garantir un finançament sostenible per a les ONG de dones que gestionen servicis especialitzats de suport a les dones víctimes de totes les formes de violència. També és fonamental adoptar mesures ràpides per a la plena implantació del que estableix la Llei orgànica

---

10/2022 de llibertat sexual i garantir que els jutjats especialitzats en violència de gènere i altres òrgans judicials tinguen els recursos necessaris per poder investigar i enjudiciar totes les formes de violència sexual. A més, les autoritats han de prendre mesures addicionals per a garantir que les dones víctimes de totes les formes de violència cobertes pel Conveni d'Istanbul, incloses les MGF i el matrimoni forçat, tinguen accés efectiu a servicis de suport especialitzats accessibles i de qualitat.

Finalment, el GREVIO assenyala diverses tendències emergents, entre les quals destaca l'auge de discursos que neguen l'existència de la violència contra les dones i qüestionen la necessitat de polítiques de promoció de la igualtat de gènere i de lluita contra la violència cap a les dones, que estan incidint negativament en els avanços en matèria d'igualtat de gènere a Espanya.

Introducció

El Conveni del Consell d'Europa sobre la prevenció i la lluita contra la violència contra les dones i la violència domèstica (CETS núm. 210, "el Conveni d'Istanbul") és el tractat internacional de més abast per a fer front a la violència contra les dones i la violència domèstica.

Establix un mecanisme de seguiment basat en dos pilars per a avaluar el nivell d'aplicació per les seues parts: el Grup d'Experts sobre l'Acció contra la Violència cap a les Dones i la Violència Domèstica (GREVIO), òrgan independent d'experts, i el Comitè de les Parts, òrgan polític compost per representants oficials de les parts del conveni. D'acord amb l'article 68 del conveni, el GREVIO ha estat proporcionant informes de seguiment basats en els països sota el seu procediment d'avaluació de referència des del 2017. El 25 de novembre de 2020, després de la ratificació per part d'Espanya del Conveni d'Istanbul el 10 d'abril de 2014, es va publicar el informe d'avaluació de referència sobre Espanya, que oferix una avaluació exhaustiva de l'aplicació del conveni en la seua totalitat. Espanya no va formular cap reserva en depositar el seu instrument de ratificació del conveni.

Este informe es va elaborar en el marc de la primera ronda d'avaluació temàtica del GREVIO, iniciada en 2023 i centrada en el tema de la creació de confiança mitjançant la prestació de suport, protecció i justícia. Per a abordar aquest tema general, descriu les tendències emergents en les àrees de prevenció i lluita contra la violència contra les dones i la violència domèstica al país. La segona secció tracta d'identificar els avanços en àrees clau com les polítiques globals i coordinades, el finançament i la recopilació de dades que s'han produït després de la finalització del procediment d'avaluació de referència. La tercera secció presenta informació més detallada sobre l'aplicació de les disposicions seleccionades en els àmbits de la prevenció, la protecció i l'enjudiciament, a la llum dels reptes significatius i la necessitat de noves accions revelades pels procediments d'avaluació de referència i les conclusions sobre l'aplicació de les recomanacions del Comitè de les Parts del Conveni d'Istanbul.

Pel que fa a Espanya, el primer procediment d'avaluació temàtica es va iniciar d'acord amb l'article 68 del conveni mitjançant carta i transmissió del primer qüestionari temàtic del GREVIO el 4 de juliol de 2023. Posteriorment, les autoritats espanyoles van presentar el seu informe d'estat el 12 de febrer de 2024. Després d'un examen preliminar de l'informe d'estat d'Espanya, el GREVIO va realitzar una visita d'avaluació a Espanya, que va tindre lloc del 24 de febrer a l'1 de març de 2024. La delegació estava formada per:

- Laura Albu, membre del GREVIO
- Ivo Holc, membre del GREVIO
- Anna Matteoli, experta internacional, França
- Françoise Kempf, administradora de la Secretaria del mecanisme de seguiment del Conveni d'Istanbul

Durant la visita d'avaluació, la delegació es va reunir amb un ampli ventall de representants governamentals i no governamentals que treballen en l'àmbit de la prevenció i la lluita contra la violència contra les dones. El GREVIO vol destacar els seus intercanvis constructius amb les autoritats espanyoles, en particular amb Aina Calvo Sastre, secretària d'Estat d'Igualtat i Violència de Gènere, Carmen Martínez Perza, delegada del Govern contra la Violència de Gènere, i Tània Verge I Mestre, regidora d'Igualtat i Feminisme de la Generalitat de Catalunya. En l'Apèndix II d'este informe es troba una llista de les autoritats nacionals, organitzacions no governamentals i altres persones reunides. El GREVIO agràix la valuosa informació facilitada per tots ells. Per la col·laboració i el suport prestats durant tot el procediment d'avaluació, el GREVIO vol fer extensiu el seu agràïment a Daniela Rodríguez-Salinas i Paula Roche Paredes, designades com a persones de contacte. L'informe d'estat i les contribucions escrites presentades per la societat civil estan disponibles en el lloc web de seguiment per països del Conveni d'Istanbul.¹

1. Consulteu www.coe.int/en/web/istanbul-convention/spain.

La present avaluació ha sigut elaborada sota la responsabilitat exclusiva del GREVIO i es basa en la informació recollida durant les diferents etapes del procediment d'avaluació. D'acord amb l'enfocament adoptat en els seus informes d'avaluació de referència, els resultats reflectixen diferents nivells d'urgència, indicats per ordre de prioritat pels verbs següents: “insta”, “encoratja encaridament”, “anima” i “convida”.

Fruit d'un procés de diàleg confidencial amb l'objectiu d'oferir propostes i suggeriments de millora específics per a cada país en el context nacional de la part avaluada, este informe descriu la situació observada pel GREVIO fins al 21 de juny de 2024. Si escau, també s'han tingut en compte les novetats rellevants fins al 18 d'octubre de 2024.

Segons el conveni, els parlaments nacionals rebran este informe de les autoritats nacionals (article 70, paràgraf 2). El GREVIO sol·licita a les autoritats nacionals que traduïsquen este informe a les seues llengües nacionals oficials i que garantisquen la seua àmplia difusió, no sols entre les institucions estatals pertinents a tots els nivells (nacional, regional i local), en particular entre el govern, els ministeris i el poder judicial, sinó també entre les ONG i altres organitzacions de la societat civil que treballen en l'àmbit de la violència contra les dones.

I. Tendències emergents en els àmbits de la violència contra les dones i la violència domèstica

1. En el període posterior a l'adopció del seu informe d'avaluació de referència, el GREVIO va identificar diverses tendències a Espanya en l'àmbit de la prevenció i la lluita contra la violència contra les dones. Algunes d'estes tendències estaven relacionades amb avanços legislatius impulsats per moviments socials més amplis, mentres que unes altres es referien a canvis en les actituds i enfocaments per a abordar la violència contra les dones.

Ampliar el marc legal per a fomentar la prevenció i lluita contra la violència contra les dones

2. Espanya ha sigut pionera en l'adopció de lleis i polítiques integrals de prevenció i lluita contra la violència contra les dones, des de l'aprovació l'any 2004 de la Llei Orgànica 1/2004 de Mesures de Protecció Integrada contra la Violència de Gènere (d'ara endavant, "Llei Orgànica 1/2004 sobre la violència de gènere") i està ampliant contínuament el marc legislatiu i polític per augmentar el compliment del Conveni d'Istanbul. L'enfocament seguit continua sent global, sensible al gènere i centrat en les víctimes, d'acord amb els principis del Conveni d'Istanbul, que el GREVIO observa amb satisfacció.

3. Entre les novetats legislatives que s'han produït des de l'avaluació de referència d'Espanya del GREVIO en 2020, el GREVIO celebra especialment la introducció de la Llei orgànica 2/2020 que erradica l'esterilització forçada o no consentida de les persones amb discapacitat legalment incapacitades, la Llei orgànica 3/2020 sobre Educació, que proporciona un marc per a la millora de la prevenció de la violència contra les dones en l'àmbit educatiu, i la Llei Orgànica 8/2021 de Protecció Integral de la Infància i l'Adolescència contra la Violència (d'ara endavant, "Llei Orgànica 8/2021 de Protecció de la Infància", també coneguda com a "LOPIVI") que va introduir diversos canvis importants encaminats a augmentar la protecció dels menors exposats a violència contra les dones.²

4. A més, arran d'un ampli moviment social que exigia més protecció per a les dones contra la violència sexual, Espanya va adoptar una llei pionera en matèria de violència sexual (Llei orgànica 10/2022 de Garantia Integral de Llibertat Sexual, en endavant «Llei orgànica 10/2022 de Llibertat Sexual») que tipifica com a delicte tot acte sexual amb una persona que no haja donat el seu lliure consentiment, un avanç que també va elogiar el Comité de les Parts del Conveni d'Istanbul en les seues conclusions sobre l'aplicació de les recomanacions adoptades respecte a Espanya.³ La llei abasta la violació i la violència sexual, així com la mutilació genital femenina (MGF), el matrimoni forçat, l'assetjament sexual, la violència sexual contra menors, el tràfic d'éssers humans amb finalitats d'explotació sexual i la violència sexual contra les dones comesa en l'àmbit digital. Crea el delicte de "feminicidi sexual". A més d'introduir un canvi de paradigma en la definició i l'enfocament legal de la violència sexual, la llei ofereix un marc integral per a previndre i combatre la violència sexual i oferir protecció i reparació a les víctimes de violència sexual.

5. A més, el GREVIO observa amb interès els esforços en curs per ampliar les definicions existents de violència contra les dones. Algunes lleis regionals s'han modificat per a incloure més formes de violència de gènere contra les dones, com la violència institucional, la violència obstètrica, la violència de segon ordre,⁴ violència contra les dones en la política o la violació de la salut i els drets sexuals i reproductius de les dones. Els debats en curs al voltant de la noció de

---

2. La llei també preveu, entre altres coses, que les autoritats paren atenció específica i suport als menors exposats a la violència de parella, que s'elaboren protocols perquè els professionals de l'educació puguen fer front a l'abús, el maltractament i la violència de gènere i sexual, i que els servicis per a dones víctimes de violència intervinguen en els casos de sospita de violència contra els menors.

3. Conclusions sobre l'aplicació de les recomanacions adoptades pel que fa a Espanya del Comité de les Parts del Conveni d'Istanbul, adoptades el 31 de maig de 2024.

4. La Llei 5/2018 de Catalunya defineix la violència de segon ordre com "la violència física o psicològica, les represàlies, les humiliacions i la persecució exercides contra les persones que donen suport a les víctimes de violència de gènere. Inclou els actes que impedisquen la prevenció, detecció, atenció i recuperació de les dones en situacions de violència de gènere".

violència institucional en particular tenen com a objectiu captar la gamma de factors que poden conduir a la victimització secundària de les dones quan contacten amb les autoritats, des dels proveïdors de servicis fins a les forces de l'ordre i la judicatura, i revelen com un sistema concebut per a protegir les dones pot a vegades tornar-se contra elles i sotmetre-les a més violència.⁵

6. Estos avanços legislatius demostren la voluntat constant de les autoritats espanyoles d'impulsar la seua acció per a previndre i combatre la violència contra les dones i comprometre's amb els principis bàsics del Conveni d'Istanbul. No obstant això, el GREVIO considera que és essencial centrar-se en la plena implementació de l'extens marc legal i polític existent i donar un sentit pràctic als drets i la protecció atorgats a totes les dones i xiquetes per les lleis vigents i el sistema de protecció desenvolupat durant les dos últimes dècades.

L'auge del discurs que s'oposa a la promoció de la igualtat de gènere i nega la violència contra les dones

7. El discurs que nega l'existència de la violència contra les dones i que qüestiona la necessitat de polítiques que promoguen la igualtat de gènere i combaten la violència contra les dones està creixent a Espanya, un fenomen que pot observar-se en el context d'intents més amplis de retrocedir en els drets de les dones en molts països, però que el GREVIO ha observat que té un impacte negatiu en els assoliments de la igualtat de gènere a Espanya. La informació de què disposa indica que tals discursos han tingut especial repercussió en els homes joves.⁶ Una enquesta d'opinió realitzada en 2023 va revelar que el 65% dels homes joves d'entre 18 i 24 anys creia que les desigualtats de gènere eren xicotetes o inexistentes i el 52% d'ells considerava que les polítiques de igualtat de gènere havien anat massa lluny i discriminaven els homes.⁷

8. Al GREVIO li preocupa que la prevalença d'esta mena d'opinions entre els joves constituïska una amenaça per als assoliments de les dos últimes dècades en l'àmbit de la promoció de la igualtat de gènere i la prevenció i la lluita contra la violència contra les dones. Considera essencial frenar la propagació d'actituds que creen un sentiment de superioritat i de legitimitat que, en última instància, pot servir de caldo de cultiu per als delictes sexuals, perpetrats cada vegada més per homes joves i xiquets.

Les violacions en grup i la violència sexual contra dones joves i el paper de la pornografia violenta

9. En els últims anys, s'han denunciat diversos casos de violència sexual d'alt perfil per part de dos o més homes contra dones joves. Encara que les dades disponibles indiquen un augment del número d'estos casos, especialment de les violacions comeses per dos o més autors, la proporció d'estos delictes en el nombre total de delictes de violència sexual no sembla haver evolucionat significativament.⁸ No obstant això, el GREVIO observa amb preocupació que tant els autors com les víctimes de violacions i agressions sexuals en grup solen ser molt joves, sovint menors d'edat, i que estos delictes solen implicar l'ús de violència física.⁹ Esta tendència es produïx en un context marcat per un augment general dels delictes sexuals comesos per menors i de violència sexual comesa en l'àmbit digital.¹⁰ Com a reacció a esta situació, les autoritats van preparar en 2024 un projecte de llei sobre protecció dels menors en els entorns digitals.¹¹

10. L'impacte de la pornografia violenta en els joves que cometen este tipus de delictes s'està posant cada vegada més de relleu a Espanya i en altres països. El consum de pornografia (violenta) per part de xiquets i adults joves està cada vegada més relacionat amb els índexs creixents de violència sexual contra les xiquetes i dones joves. Els xiquets i adults joves que veuen i compartixen pornografia sense la capacitat de contextualitzar o comprendre el que veuen és un fenomen que el GREVIO també ha estat

5. Consulteu també l'article 31, Custòdia, drets de visita i seguretat.

6. Informació rebuda durant la visita d'avaluació. Consulteu també l'article 12, Obligacions generals en matèria de prevenció.

7. Centre for Sociological Investigations (Centre d'Investigacions Sociològiques, CIS), "Percepcions sobre la igualtat entre homes i dones i estereotips de gènere", novembre 2023, publicat en abril 2024.

8. De 371 violacions grupals el 2016 a 632 el 2022. Consulteu Ministeri de l'Interior, "Informe sobre delictes contra la llibertat sexual a Espanya", 2022.

9. Consulteu Ministeri de l'Interior, "Violència sexual exercida en grup, Anàlisi epidemiològica i aspectes criminològics a Espanya", 2023.

10. Vegeu RTVE: "La Fiscalía alerta d'un 'preocupant' augment, del 45%, de les agressions sexuals de menors el 2022", 7 de setembre de 2023.

11. Projecte de Llei Orgànica de Protecció del Menor en Entorns Digitals, Resolució del Diari Oficial de 10 de febrer de 2024.

observant en altres parts del Conveni.¹² La investigació confirma que la pornografia pot tindre efectes devastadors en la ment dels menors i estableix el vincle amb el comportament sexual nociu dels menors.¹³ Això s'agreuja quan està limitat l'accés a debats contextualitzats sobre la sexualitat, la igualtat de gènere, els rols de gènere no estereotipats, el respecte mutu, la violència de gènere contra les dones i el dret a la integritat personal.

11. Atés que cada vegada més xiquets, adolescents i adults joves consumixen pornografia, inclosa la violenta, són vitals les mesures de salvaguarda i la conscienciació dels pares sobre l'accessibilitat de la pornografia en línia, el seu efecte nociu en la ment dels menors i l'impacte negatiu en la seua capacitat per a establir relacions sexuals sanes i basades en el consentiment. El GREVIO està preocupat pel dany que l'exposició a la pornografia pot causar a les xiquetes i xiquets i a la seua capacitat per a establir relacions sanes, i considera de gran importància abordar estos vincles en estratègies més àmplies de prevenció de la violència sexual.

Reptes relacionats amb l'augment del nombre d'arribades de sol·licitants d'asil a Espanya

12. Espanya ha rebut un nombre de sol·licituds d'asil sense precedents en els últims anys, la qual cosa ha exacerbat els reptes existents.¹⁴ Entre ells s'inclouen, en particular, l'accés de les dones al procediment d'asil i a un allotjament segur i la identificació de les dones sol·licitants d'asil que necessiten protecció enfront de la violència de gènere contra les dones.¹⁵ A més del creixent nombre de sol·licitants d'asil, el país també ha concedit protecció temporal a unes 200.000 persones que fugien de la guerra d'agressió de Rússia contra Ucraïna,¹⁶ la qual cosa el GREVIO elogia. Quasi la mitat dels que arribaven d'Ucraïna eren dones. Es va dissenyar un procediment de reconeixement específic per a les persones que pogueren haver sigut víctimes de violència sexual o tràfic d'éssers humans, la qual cosa els permet accedir a servicis de suport.

13. El GREVIO observa amb preocupació que els llargs retards en l'accés al procediment d'asil continuen privant a les dones sol·licitants dels servicis de suport i les fa molt vulnerables a la violència de gènere contra les dones.¹⁷ Es continuen denunciant greus llacunes en relació amb les instal·lacions d'allotjament, que sovint no ofereixen una protecció adequada enfront de la violència contra les dones, en particular després de l'augment de les arribades per mar. La detecció de vulnerabilitats és un altre motiu de preocupació, també pel que fa a la identificació de les víctimes de violència de gènere. S'han adoptat dos protocols per a millorar la identificació i el suport a les dones víctimes de violència de gènere: en 2021 per a la violència de parella en les instal·lacions de recepció d'asil i, en 2023, per a totes les formes de violència de gènere en les instal·lacions de recepció de primera línia per a arribades per mar i terra. El GREVIO reconeix els reptes als quals s'enfronta Espanya com a país de primera arribada de sol·licitants d'asil i els esforços realitzats per a fer front a esta situació. No obstant això, considera que és essencial posar en marxa procediments d'identificació eficaces i que tinguen en compte les qüestions de gènere, així com mecanismes de derivació de les dones víctimes de totes les formes de violència de gènere a servicis que les proporcionen protecció i suport efectius.

---

12. Consulteu, per exemple, el primer informe temàtic del GREVIO sobre Àustria, adoptat el 21 de juny de 2024. Consulteu també el Comissari per a la infància del Regne Unit, "Evidence on pornography's influence on harmful sexual behavior between children" (2023), disponible en: <https://assets.childrenscommissioner.gov.uk/wpuploads/2023/05/Evidence-on-pornography-s-influence-on-harmful-conducta-sexual-entre-nens.pdf>.

13. Ibid., Comissionat per a la infància del Regne Unit.

14. 163.220 persones van sol·licitar asil a Espanya el 2023, un 37% més que el 2022 i el nombre més alt de sol·licituds d'asil registrades mai; consulteu Oficina d'Asil i Refugiats, Dades i informació estadística: <https://proteccion-asilo.interior.gob.es/es/datos-e-informacion-estadistica/ultimos-datos/>.

15. Conclusions sobre l'aplicació de les recomanacions adoptades pel que fa a Espanya del Comité de les Parts del Conveni d'Istanbul, adoptades el 31 de maig de 2024.

16. 194 953 des de març de 2022; consulteu: <https://proteccion-asilo.interior.gob.es/es/datos-e-informacion-estadistica/informacion-estadistica-en-formato-reutilizable/>.

17. Consulteu també l'article 20, Serveis generals de suport.

II. Canvis en definicions, polítiques integrals i coordinades, finançament i recollida de dades en el àmbits de la violència contra les dones i la violència domèstica

14. El capítol I del Conveni d'Istanbul estableix principis generals que s'apliquen a tots els articles substantius continguts en els capítols II a VII i, per tant, estableixen les bases per a una resposta integral i adequada que garantisca la prestació de suport, protecció i justícia a totes les dones i xiquetes en risc de patir violència de gènere o que l'hagen patida. Estos principis inclouen, entre altres coses, que es un dret humà fonamental per a totes les persones, especialment per a les dones, viure una vida lliure de violència tant en l'àmbit públic com en el privat, que el Conveni ha d'aplicar-se sense discriminació per cap motiu i que s'han de tindre en compte els potencials efectes de les múltiples formes de discriminació. També expliquen que s'ha d'integrar la perspectiva de gènere en l'aplicació del conveni i en l'avaluació del seu impacte. El capítol II del Conveni d'Istanbul estableix el requisit fonamental per a una resposta holística a la violència contra les dones: la necessitat de polítiques estatals eficaces, globals i coordinades, sustentades per les estructures institucionals, financeres i organitzatives necessàries.

A. Definicions (article 3)

15. L'article 3 del Conveni d'Istanbul estableix definicions clau dels conceptes que són fonamentals per a la seua implementació. "Violència contra la dona" fa referència a "tot acte de violència basat en la pertinença al sexe femení que tinga o puga tindre com a resultat un mal o sofriment físic, sexual, psicològic o econòmic per a la dona, així com les amenaces de tals actes, la coacció o la privació arbitrària de la llibertat, tant si es produïxen en la vida pública com en la vida privada", mentres que l'expressió "violència domèstica" ha d'entendre's referida a "tots els actes de violència física, sexual, psicològica o econòmica que es produïsquen dins de la família o unitat domèstica o entre cònjuges o parelles anteriors o actuals, independentment que l'autor compartisca o haja compartit la mateixa residència amb la víctima". La definició de "violència de gènere contra les dones" que figura en el paràgraf d de l'article 3 pretén garantir una major claredat sobre la naturalesa de la violència coberta, en explicar que es tracta de "la violència dirigida contra una dona pel fet de ser dona o que afecte les dones de manera desproporcionada".

16. Com va observar el GREVIO en el seu informe d'avaluació de referència, a Espanya coexistixen diverses lleis autonòmiques sobre violència contra les dones, que cobrixen diferents formes de violència contra les dones en cada regió,¹⁸ a més de dos lleis orgàniques d'àmbit estatal, la Llei orgànica 1/2004 de Violència de Gènere i la recentment aprovada Llei orgànica 10/2022 de Llibertat Sexual, les quals proporcionen definicions de violència de parella i violència sexual, respectivament. El GREVIO observa amb interès que algunes lleis regionals s'han modificat per a incloure noves formes de violència de gènere, més enllà de la violència domèstica.¹⁹

17. No obstant això, el GREVIO observa que la coexistència de diferents lleis que aborden diferents formes de violència contra les dones a nivell estatal i autonòmic i amb diferents marcs normatius i polítiques continua donant lloc a discrepàncies en l'aplicació del Conveni d'Istanbul en tot el territori.²⁰ Observa amb preocupació que les persistents diferències entre comunitats autònomes donen lloc a diferents graus de protecció i suport a les dones víctimes de violència en funció del seu lloc de residència. El GREVIO va ser informat per les autoritats espanyoles que, a causa del sistema de divisió de les competències legislatives, no es preveu l'harmonització de les definicions existents.

18. El GREVIO observa amb preocupació que això pot tindre greus ramificacions per a les víctimes de violència domèstica. Algunes regions, per exemple, inclouen en les seues definicions oficials la violència econòmica, mentre que

18. Totes les comunitats autònomes han adoptat lleis autonòmiques sobre igualtat de gènere i violència contra les dones.
19. Consulteu, per exemple, la Llei 17/2020, de 22 de desembre, que modifica la Llei 5/2008, sobre el dret de les dones a erradicar la violència de gènere de la Comunitat Autònoma de Catalunya.
20. Consulteu l'article 7, Polítiques integrals i coordinades, i l'article 18, Protecció i suport, Obligacions generals.

altres no.²¹ Encara que el GREVIO celebra que es tracte d'un concepte que cada vegada es té més en compte en les resolucions judicials sobre violència de parella, assenyalava la importància d'harmonitzar les definicions i els enfocaments per a garantir nivells similars de protecció i suport en tot el país.²² En este context, el GREVIO celebra que l'Estratègia Estatal de Lluita contra la Violència Masclista (2022-2025) continga diverses definicions de treball que inclouen formes de violència com la violència econòmica, la violència vicària, la violència institucional o la violència facilitada per la tecnologia. Considera important garantir el seu ús harmonitzat en tot el país.

19. Davant el creixent discurs que nega la naturalesa de gènere de la violència contra les dones i que qüestiona la necessitat de polítiques específiques per a previndre i combatre la violència contra les dones, és encara més important comptar amb un marc legislatiu i polític sòlid basat en una comprensió de la violència contra les dones des d'una perspectiva de gènere, tal com propugna el Conveni d'Istanbul.²³ L'enfocament pioner per a previndre i combatre la violència de gènere adoptat per Espanya fa dos dècades ha donat lloc a avanços substancials en la protecció de les dones contra la violència de gènere. És crucial continuar consolidant estos assoliments i protegir-los contra qualsevol regressió.

20. Reconeixent els progressos realitzats en l'harmonització de les definicions amb els requisits del Conveni d'Istanbul, però observant les variacions existents entre les regions, el GREVIO anima a les autoritats espanyoles a adoptar noves mesures legislatives o d'un altre tipus per a garantir una major harmonització de les definicions de les formes de violència contra les dones contemplades en el Conveni d'Istanbul que s'utilitzen a Espanya amb les definicions previstes en l'article 3 del Conveni.

B. Polítiques integrals i coordinades (article 7)

21. L'article 7 del Conveni d'Istanbul exigeix a les parts que adopten mesures coordinades i integrals per a previndre i combatre totes les formes de violència contra les dones. Les polítiques han de garantir una cooperació efectiva i situar els drets de les víctimes en el seu centre. Això inclou tindre en compte i abordar les circumstàncies específiques i les barreres que experimenten les dones exposades o en risc de patir múltiples formes de discriminació,²⁴ d'acord amb l'article 4, paràgraf 3, del Conveni. Garantir la prestació de servicis, la protecció efectiva i la justícia amb una comprensió integral de les formes de discriminació que s'entrecreuen és un element fonamental per a generar confiança entre totes les dones i xiquetes.

22. El GREVIO constata amb satisfacció que, des de l'informe d'avaluació de referència, les autoritats espanyoles han continuat desenvolupant polítiques per a previndre i combatre la violència contra les dones, fins i tot durant la pandèmia de COVID-19. L'any 2021, com a resposta a un repunt dels casos de violència contra les dones després de la pandèmia, les autoritats van adoptar una sèrie de mesures urgents com a part del pla per a millorar i modernitzar la seua resposta a la violència de gènere.

23. En 2021, el compromís amb els objectius del Pacte d'Estat contra la Violència de Gènere de 2017 va ser reafirmat per la majoria dels partits polítics amb representació parlamentària. La renovació del Pacte d'Estat va vindre acompanyada de l'aprovació, en 2022, del Pla Conjunt Plurianual contra la Violència contra les Dones (2023-2027) destinat a establir un marc estable de cooperació entre els nivells nacional i autonòmic per a l'aplicació del Pacte d'Estat, i a garantir una resposta sostenible i coordinada de totes les institucions i administracions competents. El GREVIO celebra amb especial satisfacció l'adopció, com a part del Pla Conjunt Plurianual, d'un catàleg de referència de polítiques

---

21. Onze lleis autonòmiques sobre violència contra la dona inclouen una definició de violència econòmica; vegeu "Violència econòmica contra les dones en les seues relacions de parella o exparella", Ministeri d'Igualtat, 2023.

22. Consulteu, per exemple, la Sentència del Tribunal Suprem 914/2021, de 17 de març de 2021, en la qual el Tribunal Suprem va considerar que l'impagament de pensions alimentàries constituïa una forma de violència econòmica contra l'ex cònjuge i els seus fills.

23. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació. Consulteu també el capítol I anterior, paràgrafs 2 a 6.

24. S'inclouen, entre altres, les dones pertanyents a minories nacionals i/o ètniques, les dones gitanes, les dones migrants, sol·licitants d'asil i refugiades, les dones amb discapacitat, les dones sense permís de residència, les dones LGBTI, les dones de zones rurals, les dones que exercixen la prostitució i les dones amb problemes d'addicció.

i servicis en matèria de violència contra les dones, amb l'objectiu de garantir un conjunt de servicis mínims que hauran de prestar tots els nivells administratius implicats.

24. El GREVIO celebra especialment les mesures substancials adoptades per a ampliar l'abast de les polítiques i servicis a altres formes de violència contra les dones distintes de la violència de parella, en particular la violència sexual. En resposta a les preocupacions expressades pel GREVIO en el seu informe d'avaluació de referència sobre el fet que l'anterior estratègia estatal s'ocupava principalment de la violència de parella, la nova Estratègia Estatal de Lluita contra la Violència Masclista per a 2022-2025 aborda explícitament totes les formes de violència de gènere contemplades en el Conveni d'Istanbul. A més, després de l'entrada en vigor de la Llei orgànica 10/2022 de Llibertat Sexual, es va adoptar un Pla Estratègic de Prevenció de la Violència Sexual per a 2023-2027, elaborat pel Ministeri de l'Interior i que abasta tots els nivells de l'administració. Al juny de 2024, es va crear l'Oficina Nacional contra la Violència Sexual (ONVIOS) per a implementar, coordinar i supervisar l'aplicació de les mesures contingudes en el Pla Estratègic de Prevenció de la Violència Sexual. Els servicis existents com el telèfon d'ajuda 016 i eines institucionals clau com l'Observatori Estatal de la Violència contra les Dones també han ampliat les seues competències per a cobrir totes les formes de violència contra les dones.

25. A més, el GREVIO rep amb satisfacció el fet que, des de 2020, les autoritats espanyoles hagen reforçat el seu enfocament per a garantir la protecció i el suport a les dones i xiquetes víctimes en risc de formes entrecruades de discriminació. Diverses lleis i polítiques consagren plenament el principi de interseccionalitat en la prevenció i la lluita contra la violència contra les dones. Este és el cas, en concret, de l'Estratègia Estatal de Lluita contra la Violència Masclista per a 2022-2025, que reconeix com a concepte clau la necessitat d'adaptar la resposta de les autoritats a les necessitats específiques de les dones exposades o en risc de patir discriminació interseccional. A més, el GREVIO observa amb satisfacció que les estratègies nacionals dirigides a grups de població específics, com l'Estratègia Nacional d'Igualtat, Inclusió i Participació de la Població Gitana (2021-2030) i l'Estratègia Espanyola sobre Discapacitat (2022-2030), l'Estratègia per a l'Erradicació de la Violència contra la Infància i l'Adolescència i l'Estratègia Nacional de Lluita contra el Sensellarisme a Espanya 2023-2030 inclouen totes elles un enfocament específic per a combatre la violència contra les dones pertanyents a estos grups de població.²⁵

26. En la pràctica, no obstant això, el GREVIO observa que les dones víctimes de violència de gènere i les exposades a la discriminació interseccional continuen enfrontant-se a obstacles substancials a l'hora d'accedir a la protecció i el suport, una qüestió també plantejada pel Comitè de les Parts del Conveni d'Istanbul en les seues conclusions sobre l'aplicació de les recomanacions adoptades respecte a Espanya.²⁶ El GREVIO observa amb especial preocupació que les dones migrants i les dones amb discapacitat estan desproporcionadament representades entre les víctimes de la violència de gènere, inclosos els assassinats relacionats.²⁷ Les dones que viuen en zones rurals també figuren de manera desproporcionada entre les dones víctimes de la violència de gènere.²⁸ Els representants de les ONG que treballen amb estos grups de dones van expressar la seua preocupació per la falta d'aplicació plena de les polítiques existents en totes les poblacions i grups demogràfics. A més, molts professionals semblen mostrar una comprensió de només un aspecte de la interseccionalitat, la qual cosa reduïx l'atenció a un únic factor de discriminació en lloc d'abordar, en les seues respostes a casos individuals, les múltiples i entrecruades formes de discriminació que patixen o a les quals estan exposades moltes dones.²⁹ Això és especialment pronunciat en el cas de les dones migrants, les dones que exercixen la prostitució, les dones LGBTI o les dones amb discapacitat, que són víctimes de violència de gènere i es veuen afectades per més d'un aspecte de la discriminació. El GREVIO per tant

25. L'Estratègia Nacional contra el Sensellarisme (2022-2030) també destaca el vincle amb la violència de gènere.

26. Conclusions sobre l'aplicació de les recomanacions adoptades pel que fa a Espanya del Comitè de les Parts del

---

Conveni d'Istanbul, adoptades el 31 de maig de 2024.

27. Les dones nascudes a un altre país representaven el 43% de les víctimes d'assassinats per raó de gènere el 2023, el 32,7% el 2022 i el 45% el 2021 (Estadístiques de la Delegació del Govern en matèria de violència de gènere). L'any 2023, el 35% dels procediments tramitats pels jutjats especialitzats en violència de gènere van afectar a dones estrangeres (Consell General del Poder Judicial, Informe Anual sobre Violència de Gènere 2023). En el caso de dones amb discapacitat, consulteu "Informe sobre violència contra les dones amb discapacitat a partir de l'explotació de les dades de la macroenquesta de violència contra la dona 2019 de la DGVG", CERMI Women Foundation, 2022.

28. Dels 50 femicidis registrats en 2022, 15 van ser comesos contra dones residents en ciutats i pobles de menys de 20.000 habitants, Fiscalia General de l'Estat, Memòria per al Govern de 2023.

29. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació. Consulteu també l'article 22, Serveis de suport especialitzats.

demana que es reconeguen les múltiples i interrelacionades formes de discriminació a les quals poden estar exposades les dones de diversos orígens per tal de garantir l'accés a la protecció i el suport.³⁰

27. Tot i els esforços per millorar la coordinació de la resposta a la violència contra les dones a nivell nacional, el GREVIO observa una persistent falta de coordinació entre els nivells nacional, regional i local i entre les comunitats autònomes. Diversos interlocutors representants d'organitzacions de la societat civil que es van reunir amb el GREVIO han destacat la falta de prioritats en l'aplicació del Pacte d'Estat com una de les raons de l'aplicació desigual i incompleta del pacte en les diferents regions. A més, sembla que les 19 Unitats de Coordinació contra la Violència sobre la Dona (UCVM), que exercixen un paper clau en la coordinació de l'acció de les autoritats estatals en cada comunitat autònoma, necessitarien més recursos per a poder dur a terme la seua tasca amb major eficàcia.³¹

28. En resum, al GREVIO el preocupa que, malgrat les polítiques de gran abast sobre les diferents formes de violència contra les dones que existixen, les respostes individuals a les dones víctimes de la violència puguen no ser efectives, ja que varien segons les regions i es veuen afectades per una coordinació insuficient.

29. Un altre motiu de preocupació que s'ha posat en coneixement del GREVIO és la persistent falta d'avaluació de les nombroses i importants polítiques i programes adoptats i aplicats a Espanya durant les dos últimes dècades. El GREVIO assenyala en este context que, en 2023, l'aplicació del Pacte d'Estat contra la Violència de Gènere per a 2018-2022 va ser objecte d'una avaluació per part de la Delegació del Govern per a la Violència de Gènere.³² Esta va ser la primera avaluació duta a terme des de l'adopció del Pacte d'Estat en 2017, ja que, en absència d'indicadors i d'assignació de responsabilitats a les diferents parts interessades, la comissió parlamentària encarregada de supervisar i avaluar la seua aplicació no havia pogut complir esta tasca de manera completa. Per tant, el GREVIO celebra que la nova Estratègia Estatal de Lluita contra la Violència Masclista (2022-2025) incloga indicadors i un sistema d'avaluació periòdica. Així mateix, constata amb interès la posada en marxa per part del Ministeri d'Igualtat d'un sistema informatitzat d'avaluació de l'aplicació del Pacte d'Estat i del catàleg de referència de polítiques i servicis públics comuns a tots els nivells d'autoritat competents.³³ Malgrat estos avanços positius, al GREVIO li preocupa que la falta d'avaluació sistemàtica, exhaustiva i independent de les lleis, polítiques i mesures per combatre la violència contra les dones sembla ser un repte substancial a tot el país, cosa que dificulta obtindre una visió general de la seua eficàcia i de qualsevol dificultat que s'haja de solucionar, una preocupació que també va destacar el Tribunal de Comptes espanyol el 2023.³⁴

30. A més, el GREVIO vol subratllar la important contribució que les organitzacions de la societat civil implicades en la prevenció i la lluita contra la violència exercida contra les dones poden aportar a l'avaluació de les polítiques existents, així com en l'elaboració de noves polítiques, gràcies als seus coneixements especialitzats i a la seua experiència de treball amb dones víctimes de violència de gènere. Representants de les ONG de defensa dels drets de la dona van transmetre al GREVIO la seua preocupació per les seues limitades possibilitats de cooperar amb les autoritats en estes qüestions, destacant la falta de canals institucionalitzats per a la seua participació regular. Això es va posar especialment de relleu en el cas de les ONG que treballen directament amb dones víctimes exposades a formes de discriminació entrecruades.

---

30. Veure també: Lorena Sosa i Ruth M. Mestre I Mestre, Garantir la implantació no discriminatòria de les mesures contra la violència contra les dones i la violència domèstica: Article 4, paràgraf 3, del Conveni d'Istanbul, Consell d'Europa, 2022.

---

31. Tribunal de Comptes d'Espanya, Informe núm. 1536, 2023, II.1.4.

32. Consulteu <https://violenciagenero.igualdad.gob.es/pacto-de-estado-contra-la-violencia-de-genero-2/informe-de-evaluacion-del-pacte-d'estat-contra-la-violencia-de-gener/>.

33. Consulteu l'article 18, Protecció i suport, Principis generals.

34. Spanish Court of Audits, Report No. 1536 (Informe de fiscalització de les actuacions per a la prevenció integral de la violència de gènere, 2018-2022, 2023, Recomanació 4.

31. **El GREVIO anima encaridament a les autoritats espanyoles a redoblar els seus esforços per a garantir una aplicació coherent de les polítiques existents per a previndre i combatre la violència de gènere contra les dones en els àmbits nacional, regional i local, en concret:**

- a. **garantint l'aplicació de polítiques i mesures destinades a satisfer les necessitats específiques de les dones víctimes de violència exposades a discriminació interseccional;**
- b. **avaluant periòdicament les seues polítiques amb la finalitat d'aconseguir l'enfocament polític global i coordinat que exigix el Conveni d'Istanbul. Estes avaluacions s'han de dur a terme sobre la base d'indicadors predefinits per tal d'avaluar el seu impacte i garantir que l'elaboració de polítiques es basa en dades fiables;**
- c. **garantir la participació periòdica de les ONG que treballen amb dones víctimes de la violència de gènere en l'elaboració de polítiques, així com en el seguiment i l'avaluació de les polítiques i mesures existents.**

C. Recursos financers (article 8)

32. L'article 8 del Conveni d'Istanbul té com a objectiu garantir l'assignació dels recursos financers i humans adequats per a les activitats realitzades per les autoritats públiques i per les organitzacions no governamentals i de la societat civil corresponents.³⁵

33. El GREVIO celebra especialment el fet que, des del seu informe d'avaluació de referència, l'assignació de fons per a la prevenció i la lluita contra la violència contra les dones haja continuat augmentant de manera constant. La quota del pressupost del Ministeri d'Igualtat destinada a la lluita contra la violència contra les dones va passar de 160 milions d'euros a 320 milions d'euros entre 2020 i 2023. Els fons assignats a les comunitats autònomes per a aplicar el Pacte d'Estat contra la Violència de Gènere van augmentar de 200 milions d'euros anuals a 240 milions d'euros en 2023 i s'ha destinat un total de 2.308 milions d'euros a l'aplicació de l'Estratègia Estatal contra la Violència Masclista, la qual cosa suposa un augment substancial respecte a l'anterior estratègia nacional de lluita contra la violència de gènere.³⁶ A més, el GREVIO celebra que Espanya haja dedicat part dels fons de la UE assignats a les mesures de recuperació després de la Covid-19 a accions específiques contra la violència de gènere.³⁷ Així mateix, observa amb satisfacció que, des de 2022, s'utilitza el pressupost amb perspectiva de gènere en l'elaboració dels pressupostos de l'Estat.³⁸

34. No obstant això, el GREVIO lamenta que l'impacte en la pràctica de la important inversió de les autoritats espanyoles en la resposta a la violència contra les dones s'ha vist limitat per la falta de prioritització en l'ús dels fons destinats a l'aplicació del Pacte d'Estat. Com ja es va posar en relleu en l'avaluació de referència del GREVIO, esta bretxa va donar lloc a mesures fragmentades i a nivells desiguals de protecció, i va dificultar la rendició de comptes sobre l'ús dels fons, en particular els transferits a les autoritats regionals i locals.³⁹ Lamentablement, estos problemes es mantenen. A més, la informació posada en coneixement del GREVIO indica que, mentres que el finançament procedent de les autoritats estatals ha augmentat, algunes autoritats regionals han reduït la seua pròpia inversió financera en accions per a combatre la violència contra les dones.⁴⁰ El GREVIO considera essencial garantir que es proporcione una major orientació a les autoritats regionals i locals, combinant la necessitat d'establir accions i gastos prioritaris d'acord amb el Pacte d'Estat i el Conveni d'Istanbul i amb l'objectiu de satisfer les necessitats específiques de les diferents regions.⁴¹

35. Informe explicatiu del Conveni d'Istanbul, paràgraf 66.

36. Consulteu l'informe d'estat, pàgs. 23-24.

37. A través del programa "Espanya et protegeix contra la violència masclista".

38. La Llei 11/2020 de pressupostos generals de l'Estat va introduir l'obligació d'informar sobre l'impacte de gènere.

39. Consulteu l'article 7, Polítiques integrals i coordinades.

40. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació.

41. L'any 2022 es va publicar una guia per a les autoritats regionals i locals sobre com sol·licitar fons en el marc del

Pacte d'Estat. No obstant això, es limita als aspectes tècnics del procediment; consulteu Ministeri d'Igualtat, Guia per a la presentació i justificació de transferències econòmiques a entitats locals per al desenvolupament del Pacte d'Estat contra la Violència de Gènere, 2022.

35. Pel que fa als fons assignats a les ONG que treballen en l'àmbit de la violència contra les dones, el GREVIO manifesta la seua preocupació pel fet que, malgrat l'augment general de les subvencions concedides a les ONG, el sistema continua afavorint les organitzacions més grans en detriment de les ONG més xicotetes, de base comunitària, que tenen experiència directa en el treball amb dones víctimes de la violència.⁴² Això afecta especialment a les organitzacions que treballen amb dones immigrants i refugiades, dones de zones rurals, dones LGBTI i a aquelles que treballen amb formes de violència com el matrimoni forçat i la MGF. A més, al GREVIO li preocupa que, pel fet que sovint es produïxen retards en l'arribada dels fons del Pacte d'Estat a les autoritats regionals i locals, la subcontractació d'ONGs proveïdores de servicis a través de licitacions públiques es produïx molt tard a la fi d'any, la qual cosa provoca greus dificultats pràctiques per a estes ONG a l'hora de garantir la continuïtat dels servicis que presten. A este repte s'afeg el fet que les subvencions es concedixen sovint per períodes curts (un any), encara que algunes regions han ampliat la duració de les subvencions.⁴³

36. Tal com se subratlla en l'informe d'avaluació de referència del GREVIO, els servicis especialitzats continuen prestant-se en la seua majoria a través d'ONG, sobre la base de la contractació pública. El GREVIO observa amb preocupació que les condicions de treball del personal d'estos servicis sovint són precàries. Això sembla derivar en gran part del fet que els concursos públics continuen afavorint els licitadors més baixos, obligant els proveïdors de servicis a reduir els costos de personal, així com la qualitat dels servicis proposats. Tal com se subratlla en l'informe d'avaluació de referència del GREVIO, este enfocament també conduïx sovint a afavorir a les organitzacions no especialitzades en detriment de les organitzacions amb un profund coneixement i experiència en el treball amb dones víctimes de violència.⁴⁴ Encara que en diverses regions es dona prioritat als requisits qualitius en les contractacions públiques, no ocorre el mateix en totes les regions.

37. Finalment, el GREVIO observa amb preocupació les informacions que li han sigut comunicades i que apunten a una disminució, en algunes regions, dels fons assignats a les organitzacions de defensa dels drets de les dones, incloses les organitzacions que presten servicis essencials de suport especialitzat. Les raons citades estan relacionades amb el discurs que nega la naturalesa de gènere de la violència contra les dones i, per tant, la necessitat de estos servicis.⁴⁵

38. Al mateix temps que reconeix la important assignació de fons per a previndre i combatre la violència contra les dones a Espanya, el GREVIO anima a les autoritats espanyoles a prendre mesures per a establir prioritats i objectius de gasto, especialment:

- a. reforçant l'orientació proporcionada a les autoritats locals i regionals sobre l'ús dels fons rebuts per a l'aplicació del Pacte d'Estat contra la Violència de Gènere;**
- b. garantint un finançament adequat i sostenible per a les ONG de dones que gestionen servicis especialitzats de suport a les dones víctimes de totes les formes de violència, incloses les ONG més xicotetes de base comunitària, mitjançant oportunitats de finançament que permeten la prestació contínua de servicis, com ara subvencions a llarg termini. Els procediments de contractació d'estos servicis han d'incloure, com a criteris de selecció, requisits qualitius com ara la necessitat de garantir un enfocament sensible a la violència de gènere contra les dones i la violència domèstica, així com l'experiència en la prestació de servicis.**

D. Recollida de dades (article 11)

39. Previndre i combatre la violència contra les dones i la violència domèstica requereix l'elaboració de polítiques basades en l'evidència. La recollida de dades sistemàtiques i comparables de totes les fonts administratives rellevants és crucial a este respecte, així com la informació sobre la prevalença de totes les formes de violència contra les dones.

40. Des del procediment d'avaluació de referència, Espanya ha continuat recopilant i publicant un ampli ventall de dades sobre violència contra les dones, que el GREVIO elogia. L'abundància de dades disponibles és clau per a analitzar l'impacte de les lleis i polítiques

---

42. Un augment del 7,7% entre 2022 i 2023; consulteu l'informe d'estat, pàg. 48.

43. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació. A Catalunya, el GREVIO va ser informat que els fons es concedixen ara per períodes de dos anys.

44. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació.

45. Vegeu la presentació de l'ONG de la Plataforma Shadow Cedaw-Istanbul-Beijing de CEB, desembre de 2023, pàgs. 29-30.

de lluita contra la violència contra les dones i la seua millora constant. El subministrament d'estes dades també exercix un paper crucial en la sensibilització de la societat sobre esta qüestió. El GREVIO observa amb especial interès l'ús des de 2022 del terme "femicidi", que amplia la definició utilitzada anteriorment d'assassinats de dones per raons de gènere, terme que el GREVIO també utilitza. El GREVIO celebra els avanços dels últims anys que han portat a una ampliació d'esta definició per a incloure ara els assassinats comesos per la parella i els membres de la família i els comesos fora d'eixos contextos, els assassinats relacionats amb la violència sexual i els femicidis "vicaris",⁴⁶ inclosos els de menors.⁴⁷ El GREVIO també observa amb satisfacció la informació que indica una disminució del nombre de femicidis, de 71 en 2003 a 49 en 2021 i 2022. No obstant això, en 2023 es van registrar 58 femicidis.⁴⁸

41. Tot i que hi ha cada vegada més informació sobre el nombre de víctimes de violència sexual, 49 el GREVIO assenyala que les dades sobre la MGF i el matrimoni forçat continuen sense estar a la disposició del públic.⁵⁰ La MGF i el matrimoni forçat són delictes contemplats en la Llei orgànica 10/2022 de Llibertat Sexual, respecte dels quals s'ha de dur a terme una major recopilació de dades.⁵¹

1. Cossos de seguretat i el sector de la justícia

42. Tal com va observar el GREVIO en el seu informe d'avaluació de referència, els sectors policial i judicial han vingut recopilant una àmplia gamma d'informació sobre la violència contra les dones. Això inclou, des de 2023, als menors exposats a la violència de gènere.⁵² El Consell General del Poder Judicial (CGPJ) també continua proporcionant informació actualitzada sobre la violència de parella. Les dades disponibles inclouen les taxes d'enjudiciament i condemna, el nombre d'ordres d'allunyament i protecció d'urgència dictades, les sancions imposades per l'incompliment de les ordres i informació sobre el nombre de mesures de protecció que han donat lloc a la suspensió de la custòdia i/o dels drets de visita. També es disposa d'informació sobre el nombre de dones víctimes d'assassinats per raó de gènere que han rebut una ordre de protecció. A més, la Fiscalia recull i publica de manera periòdica dades, que inclouen dades sobre femicidis i intents de femicidi, violència sexual en relacions de parella i víctimes col·laterals que van ser assassinades (parents o amics de la víctima). Estes dades estan desagregades per discapacitat i origen de la víctima. En 2022 també es va crear un portal web que presenta dades oficials sobre la violència de gènere contra les dones.⁵³ Encara que el GREVIO rep amb satisfacció esta abundància de dades sobre el procediment judicial, lamenta que continue sent impossible fer un seguiment dels casos de violència contra les dones des de la denúncia a les autoritats policials fins a la decisió judicial, excepte en el cas dels femicidis. El GREVIO també observa que la fragmentació de la recopilació de dades entre diverses institucions dificulta l'obtenció d'una visió global de la situació de la violència contra les dones, fins i tot en qüestions com les taxes de desestimació.⁵⁴

43. El sistema VioGén (Sistema Integrat de Seguiment dels Casos de Violència de Gènere) del Ministeri de l'Interior, que recopila informació sobre els casos de violència de parella, publica mensualment estadístiques sobre els casos denunciats de violència de parella, classificats per nivell de risc, inclosos els relatius als menors exposats a la violència de gènere. El GREVIO observa amb interès la informació proporcionada per les autoritats sobre els treballs en curs per a establir un sistema de registre,

---

46. La violència "vicària" es defineix com una forma de violència contra les dones comesa contra els seus familiars, en particular els menors, amb la finalitat de causar-les un dany. Inclou assassinats de menors o altres familiars. Vegeu

l'Estratègia Nacional de Lluita contra la Violència Masclista, 2022-2025, Apèndix 3.

47. Els feminicidis "vicaris" inclouen assassinats d'una dona i/o de menors per part d'un autor per fer mal a una altra dona, consulteu: www.lamoncloa.gob.es/serviciosdeprensa/notasprensa/igualdad/Paginas/2021/201221-feminicidios_contabilizacion.aspx.

48. Delegació del Govern per a la Violència de Gènere, Butlletí estadístic mensual, desembre de 2023. Les ONG també arrebeguen dades sobre feminicidis, els quals proporcionen xifres més elevades que les estadístiques oficials, ja que inclouen els assassinats de dones que exercixen la prostitució; consulteu <https://femicidio.net/>.

49. Vegeu, en particular, "Macroenquesta sobre violència contra la dona", 2019.

50. Les autoritats espanyoles van indicar que les dades sobre estes formes de violència es recullen i es registren però no es publiquen de manera desglossada.

51. Llei Orgànica 10/2022 de Llibertat Sexual, article 4.1.

52. En el context de la violència de parella i en altres circumstàncies.

53. Consulteu <https://datos.justicia.es/analisis-violencia-de-genero>.

54. Consulteu també l'article 50, Resposta immediata, prevenció i protecció.

vigilar i previndre els casos de violència sexual i realitzar avaluacions de risc, després de l'aprovació de la Llei orgànica 10/2022 de Llibertat Sexual.

44. Malgrat la gran quantitat de dades facilitades per les forces de l'ordre i el poder judicial sobre la violència de parella, el GREVIO lamenta que la informació sobre la violència sexual continue limitant-se al nombre de casos registrats per les forces de l'ordre i a les estadístiques de persones condemnades per delictes sexuals desglossades per nacionalitat, sexe i edat i sobre les sentències per delictes sexuals.⁵⁵ Les autoritats han informat el GREVIO que la informació sobre el tractament dels delictes sexuals en les diferents fases del procediment judicial es registra en el sistema de registres de suport administratiu (SIRAJ). No obstant això, esta informació no sembla estar disponible per als debats públics i l'elaboració de polítiques basades l'evidència. En particular, no sembla haver-hi informació disponible públicament sobre el nombre de casos denunciats que conduïxen a sentències i sobre el resultat dels procediments judicials en este sentit, la qual cosa dificulta l'avaluació de la resposta del poder judicial a la violència sexual i la identificació de les carències existents. El GREVIO entén que la plena aplicació de la Llei orgànica 10/2022 de Llibertat Sexual, inclosa la seua disposició sobre investigació i recopilació de dades,⁵⁶ ha de permetre esmenar esta carència. Espera que es prenguen mesures per a aplicar ràpidament les disposicions rellevants de la Llei orgànica 10/2022 i desenvolupar la recollida de dades sobre violència sexual.

2. Sector sanitari

45. Des de 2020, les autoritats espanyoles han continuat recopilant informació sobre els casos de violència de gènere detectats en el sistema sanitari, la qual cosa el GREVIO valora positivament. No obstant això, com ja va subratllar en el seu informe d'avaluació de referència, el GREVIO entén que continua sent difícil garantir la comparabilitat de les dades recollides per les comunitats autònomes, malgrat els esforços per millorar la normalització. A més, la informació arrebegada encara no està desglossada en totes les formes de violència contemplades en el Conveni d'Istanbul. Les dades sobre MGF continuen sent especialment escasses.

3. Servicis socials

46. La Delegació del Govern per a la Violència de Gènere recull i publica periòdicament informació sobre la utilització de determinats servicis especialitzats, en particular de les línies telefòniques d'ajuda i dels servicis d'informació a les víctimes. A més, facilita informació sobre la utilització per les víctimes de violència de gènere del servici ATENPRO d'atenció telefònica urgent a víctimes de violència, sobre el seguiment electrònic de les ordres de protecció⁵⁷ i sobre servicis especialitzats, com el nombre de places disponibles en els centres d'acolliment, encara que la informació sembla no estar sempre actualitzada.

47. No obstant això, les dades arrebegades sobre el nombre d'usuaris dels servicis socials no proporcionen informació sobre l'ús dels servicis per part de les dones víctimes de violència de gènere.

48. **Recordant els resultats publicats en l'informe d'avaluació de referència del GREVIO, i tenint en compte la necessitat que els esforços de recopilació de dades s'estenguen a totes les formes de violència contemplades en el Conveni d'Istanbul, en particular la violència**

sexual, la mutilació genital femenina i el matrimoni forçat, el GREVIO anima encaridament a les autoritats espanyoles a prosseguir els seus esforços per a:

- a. garantir que les dades arreplegades per les forces de l'ordre, les autoritats judicials i els servicis sanitaris es desglossen en funció del sexe i l'edat de la víctima i l'agressor, el tipus de violència, la relació de l'agressor amb la víctima, la ubicació geogràfica i altres factors que es consideren rellevants;**

---

55. Consulteu els informes estadístics anuals del Ministeri de l'Interior en: www.interior.gob.es/opencms/es/archivos-y-documentacion/documentacion-y-publicaciones/anuarios-y-estadisticas/anuarios-estadisticos-antiores/; i les dades facilitades per l'Oficina Nacional d'Estadística en: www.ine.es/.

56. Llei Orgànica 10/2022 de Llibertat Sexual, article 4.1.

57. Delegació del Govern per a la Violència de Gènere, butlletins estadístics mensuals. El servici ATENPRO es presta a les víctimes per part dels serveis socials. Les víctimes disposen d'un telèfon mòbil amb tecnologia que permet una atenció immediata i remota les 24 hores del dia i durant tot l'any.

- b. harmonitzar la recopilació de dades entre els cossos i forces de seguretat i el poder judicial, amb la finalitat de permetre el seguiment d'un cas al llarg de les diferents fases del sistema de justícia penal i, d'esta manera, avaluar, *entre altres coses*, les taxes de condemna, desestimació i reincidència;**
- c. prendre mesures per a harmonitzar els esforços de recopilació de dades per part del sector sanitari en tot el país i garantir que les dades recopilades pels proveïdors d'assistència sanitària pública i privada incloguen els casos de contacte de les víctimes de violència contra la dona amb els proveïdors d'assistència sanitària primària i servicis perinatals;**
- d. introduir la recopilació de dades per part dels servicis socials en relació amb totes les formes de violència contra les dones, incloses la mutilació genital femenina, l'avortament forçat i l'esterilització forçada.**

III. Anàlisi de l'aplicació de determinades disposicions en àmbits prioritaris en matèria de prevenció, protecció i enjudiciament

A. Prevenció

49. El capítol III del Conveni d'Istanbul conté una sèrie d'obligacions generals i més específiques en l'àmbit de la prevenció. En esta secció s'analitzen els progressos realitzats des del procediment de seguiment de l'avaluació inicial fins a l'aplicació de mesures preventives primerenques. També s'analitzen els progressos realitzats quant a l'adopció de les mesures preventives més específiques previstes en este capítol en l'àmbit de l'educació i la formació de tots els professionals corresponents, i quant als programes per als agressors destinats a previndre noves victimitzacions. Garantir la prevenció efectiva de totes les formes de violència contra les dones i de violència domèstica és un pas important per a fer-la inacceptable i reduir els nivells de perpetració.⁵⁸ Al seu torn, empodera a les dones i a les xiquetes perquè parlen de les seues experiències i busquen suport i protecció.

1. Obligacions generals (article 12)

50. L'article 12 estableix una sèrie de mesures preventives generals que representen els principis bàsics de l'obligació de les parts de previndre la violència contra les dones. Entre elles figura l'obligació de promoure canvis en els patrons socioculturals de comportament de dones i homes, amb la intenció d'erradicar prejuís, costums, tradicions i qualssevol altres pràctiques basades en la idea de la inferioritat de la dona o en rols estereotipats de dones i homes. Els homes i els xiquets poden contribuir positivament a aconseguir eixe canvi actuant com a models i defenent la igualtat entre dones i homes i el respecte mutu, entre altres coses denunciant la violència, compromentent a altres homes a posar fi a la violència contra les dones o assumint activament responsabilitats de cura. A més, partint de la premissa que la violència contra les dones és tant una causa com una conseqüència de la desigualtat de gènere, l'article 12 també exigix que les parts adopten mesures específiques per a empoderar a les dones amb la finalitat de permetre'ls reconèixer i rebutjar la discriminació, les relacions desiguals de poder i, en última instància, reduir la vulnerabilitat de les dones enfront de la violència i aconseguir una major igualtat de gènere.

51. Des de l'informe d'avaluació de referència, les autoritats espanyoles han continuat implementant campanyes de sensibilització dirigides a previndre la violència contra les dones i el sexisme i a promoure la igualtat de gènere. Estes mesures formen part del Pacte d'Estat contra la Violència de Gènere i del catàleg 2021 de mesures urgents per a millorar i actualitzar la lluita contra la violència de gènere.⁵⁹ A més, tant l'III Pla Estratègic per a la Igualtat de Gènere (2022-2025), com l'Estratègia Nacional contra la Violència Masclista (2022-2025) i l'Estratègia Nacional per a l'Erradicació de la Violència contra la Infància i l'Adolescència inclouen mesures de prevenció i sensibilització entre les seues prioritats. També s'ha donat prioritat a les iniciatives de prevenció en les polítiques de lluita contra la violència de gènere dutes a terme en algunes regions.⁶⁰ El GREVIO celebra este ferm ancoratge de les mesures preventives en els documents polítics i observa amb satisfacció que les campanyes que s'han posat en el seu coneixement segueixen un enfocament sensible a les qüestions de gènere i tenen per objecte fer front a les normes patriarcals i els prejuís i, per tant, tracten d'abordar les causes profundes de la violència contra les dones.⁶¹ També elogia el fet que les autoritats encarreguen enquestes d'opinió periòdiques sobre la violència de gènere contra les dones que ajuden a identificar les tendències en este sentit i a ajustar les polítiques de prevenció.

52. No obstant això, malgrat el reconeixement per part de les autoritats de la importància crucial del treball preventiu, representants de les organitzacions de la societat civil implicades en este àmbit van denunciar al GREVIO una falta de continuïtat en el treball de prevenció, una fragmentació dels esforços i una falta d'avaluació de l'impacte de les campanyes de prevenció.⁶² En particular, van destacar la falta de finançament sostenible per a este treball i

---

58. La importància d'aquest esforç s'ha reiterat i reforçat a través de la Declaració de Dublín sobre la prevenció de la Violència Domèstica, Sexual i de Gènere, adoptada en 2022 a Dublín, Irlanda, per 38 estats membres del Consell d'Europa.

59. Catàleg de mesures urgents del Pla de Millora i Modernització contra la Violència de Gènere, 2021, vegeu: www.igualdad.gob.es/comunicacion/notasprensa/consejo-ministras-catalogo-mesures-violencia/.

60. Vegeu en particular el Pla Nacional de Prevenció de la Violència de Gènere (2023-2025) de Catalunya.

61. Vegeu

<https://violenciagenero.igualdad.gob.es/sensibilizacionConcienciacion/campañas/violenciaGobierno/home.htm>

<https://violenciagenero.igualdad.gob.es/informacionUtil/PuntoVioleta/home.htm>.

62. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació.

una falta de consulta a la societat civil en l'elaboració de programes i campanyes oficials de prevenció. D'altra banda, el GREVIO assenyala que, com ja es va posar en relleu en el seu informe d'avaluació de referència, ha de fer-se més per a previndre la violència contra les dones migrants, sobre la base d'un enfocament sostenible i basat en la comunitat.⁶³ Subratlla que estes dones es troben en la intersecció dels estereotips i prejudis racistes i de gènere i són, per tant, molt vulnerables a la violència. Per tant, és important acabar amb els mites i estereotips imperants sobre les dones immigrants i conscienciar-les sobre els seus drets i el suport existent disponible per a les experiències de violència. El GREVIO observa amb satisfacció que el Ministeri d'Igualtat i algunes autoritats regionals han obert noves convocatòries de projectes de prevenció a les ONG en 2024. Espera que això contribuïska a cobrir qualsevol buit en este sentit.

53. La Llei orgànica 10/2022 de Llibertat Sexual inclou l'obligació de les autoritats de posar en marxa mesures de prevenció de la violència sexual, també en l'àmbit digital i a través de la sensibilització dels professionals dels mitjans de comunicació i del sector publicitari. En conseqüència, les autoritats centrals i regionals han pres mesures per a augmentar la sensibilització en este àmbit, en particular pel que fa a la noció de consentiment als actes sexuals, la qual cosa el GREVIO celebra.⁶⁴ També fa notar l'actual campanya contra l'ús de drogues per a cometre violència sexual. No obstant això, està preocupat per la falta persistent de mesures per a conscienciar sobre la MGF i el matrimoni forçat, així com per qualsevol forma de violència en nom de l'anomenat honor. El GREVIO observa amb especial interès l'atenció que s'ha prestat recentment a arribar als homes i els xiquets i a implicar-los en els esforços en curs per a previndre i combatre la violència contra les dones.⁶⁵ En diverses regions s'ha treballat sobre la masculinitat.⁶⁶ També s'han pres mesures per a abordar la dimensió digital de la violència comesa contra les dones, especialment entre els joves.⁶⁷ No obstant això, diversos interlocutors del GREVIO van indicar que és necessari fer més per a sensibilitzar als joves sobre la violència contra les dones, en l'esfera digital i fora d'ella, en un context marcat, d'una banda, per l'augment del discurs que nega l'existència de la violència contra les dones i la normalitza i, per un altre, per l'augment de la violència contra les dones i les xiquetes comesa en l'esfera digital.⁶⁸ En este sentit, observa amb gran preocupació els resultats d'una enquesta de 2023 que indica que el 23% dels xics i joves (15-29 anys) creu que la violència de gènere és una ficció ideològica i el 19% d'ells pensa que la violència no és un problema si és de baixa intensitat.⁶⁹ Estes xifres van en augment en comparació amb estudis comparables anteriors. El GREVIO reconeix la importància de la tasca de sensibilització sobre la violència de gènere realitzada per les autoritats espanyoles des de l'aprovació de la Llei Orgànica 1/2004 de Violència de Gènere. Ha donat lloc a una evolució important en la percepció social de la violència contra les dones i la igualtat entre dones i homes. Per això, considera de la màxima importància continuar i ampliar esta tasca per a consolidar els èxits passats, adaptar el treball al context en evolució i evitar qualsevol retrocés contra el principi d'igualtat entre dones i homes i el dret humà de les dones a la protecció enfront de la violència de gènere.

54. Acollint amb satisfacció l'ancoratge ferm de les mesures preventives en documents polítics i estratègies nacionals, el GREVIO anima les autoritats espanyoles a:

---

63. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació.

64. Vegeu per exemple el Pla Estratègic de Prevenció de la Violència Sexual per a 2023-2027 i la campanya "El sexe només és un sí":

<https://violenciagenero.igualdad.gob.es/sensibilizacionConcienciacion/campañas/violenciaGobierno/EISexoEsunSi/home.htm>.

65. Vegeu per exemple:

<https://violenciagenero.igualdad.gob.es/sensibilizacionConcienciacion/campañas/violenciaGobierno/entoncesqui/vgenero.htm>. Vegeu també Estratègia Estatal contra la Violència Masclista, Línia Estratègica 2.7.

66. Vegeu l'article 16, Programes d'intervenció preventiva i tractament. Vegeu també per exemple el programa Gizonduz, realitzat al País Basc: www.emakunde.euskadi.eus/informacion/gizonduz-intro/webema01-contentproyect/es/.

67. Actualment, el Ministeri de l'Interior està duent a terme una investigació sobre la violència contra les dones en l'àmbit digital; informació facilitada per les autoritats espanyoles.

68. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació. Vegeu també la secció I, Tendències emergents en la violència contra les dones.

69. Fundació Reina Sofia, FAD Juventud, 2023: www.centroreinasofia.org/publicacion/resultados-violencia-genero-barometre-joventut-gener-2023/.

- a. redoblar els esforços per a garantir l'aplicació pràctica de mesures preventives sobre totes les formes de violència contra les dones, inclosa la violència sexual, la mutilació genital femenina, el matrimoni forçat, la violència en nom de l'anomenat honor i qualsevol manifestació digital de violència contra les dones, implicant en estos esforços a organitzacions especialitzades en els drets de les dones;**
- b. garantir que es duu a terme un treball més preventiu que aborde específicament la violència de gènere contra les dones i les xiquetes que patixen les dones amb discapacitat i altres dones en risc de discriminació interseccional, incloses, en particular, les dones migrants i sol·licitants d'asil;**
- c. continuar implicant els adults joves i els xiquets en les mesures preventives i ampliar les mesures preventives existents per a este col·lectiu;**
- d. realitzar periòdicament avaluacions d'impacte de les campanyes de conscienciació i mesures de prevenció primària adoptades.**

2. Educació (article 14)

55. Els redactors del conveni van reconèixer el paper important que tenen els entorns educatius formals i informals a l'hora d'abordar les causes de la violència contra les dones i les xiquetes. Per això, l'article 14 exigeix el disseny de material didàctic que promoga la igualtat entre dones i homes, els rols de gènere no estereotipats, el respecte mutu, la resolució no violenta de conflictes en les relacions interpersonals i el dret a la integritat personal, i que informe als alumnes sobre les diferents formes de violència de gènere contra les dones, adaptat a l'edat i capacitat dels alumnes i on les parts ho consideren oportú. L'obligació de promoure estos principis s'estén als centres educatius no formals, així com a qualsevol instal·lació esportiva, cultural i d'oci. En este context, el GREVIO subratlla la importància d'informar els pares sobre el contingut dels cursos corresponents, les qualificacions de les persones que impartixen els cursos i a qui poden dirigir-se per a qualsevol pregunta.

56. Des de l'avaluació de referència del GREVIO, l'evolució legislativa ha reforçat encara més l'obligació d'incloure una perspectiva de gènere en l'educació formal i en l'educació sobre la salut i els drets sexuals i reproductius i la prevenció de la violència de gènere.⁷⁰ A més, la Llei orgànica 10/2022 de Llibertat Sexual, igual que la Llei orgànica 1/2004 de Violència de Gènere, consagra el principi que l'educació sexual integral i l'educació per a la igualtat de gènere, impartides des d'una perspectiva feminista, han de formar part del currículum. Estes matèries han d'impartir-se de manera transversal. A més, una nova llei d'universitats de 2023 exigeix l'elaboració de plans integrals d'igualtat com a condició per a crear una nova universitat.⁷¹

57. El GREVIO elogia estos avanços legislatius. No obstant això, observa que continua sent difícil avaluar en quina mesura s'aplica el marc jurídic a les escoles, ja que l'educació és en gran part competència de les autoritats regionals. Si bé en algunes comunitats autònomes s'ha establert l'obligatorietat de l'educació sexual integral,⁷² els cursos dedicats a les qüestions enumerades en l'article 14 del conveni semblen ser en la seua majoria optatius i s'impartixen de forma irregular.⁷³ De la mateixa manera, el GREVIO no està en condicions d'avaluar si el nou marc legislatiu es reflecteix en el material didàctic utilitzat. Encara que a nivell nacional es promou la formació en matèria d'educació per a la igualtat,⁷⁴ la formació del professorat també sembla variar d'una regió a una altra. Un estudi de 2020 indicava que els professors desitjaven rebre una millor formació sobre com abordar temes com la violència de gènere, l'educació sexual o la violència en l'àmbit digital.⁷⁵ El GREVIO pren nota del fet que l'Estratègia Estatal de Lluita contra la Violència Masclista posa l'accent en la necessitat de desenvolupar l'ensenyament de

70. Incloses la Llei orgànica 3/2020, per la qual es modifica la Llei orgànica 2/2006, d'Educació; i la Llei orgànica 1/2023, per la qual es modifica la Llei orgànica 2/2010, de salut sexual i reproductiva i de la interrupció voluntària de l'embaràs.

71. Llei orgànica 2/2023 del Sistema Universitari.

72. Com Navarra.

73. Com el curs sobre valors ètics.

74. Consulteu en particular la formació impartida per l'Institut de la Dona:

www.inmujeres.gob.es/areasTematicas/AreaEducacion/Programas/EducarEnIgualdad.htm.

75. Menors i violència de gènere, Delegació del Govern contra la violència de gènere, 2020, capítol 4.

material sobre temes com la igualtat i l'erradicació de la violència de gènere.76 Espera que estos plans es traduïsquen ràpidament en mesures pràctiques.

58. A més, el GREVIO està preocupat per la informació que ha arribat al seu coneixement, segons la qual, si bé una part substancial de l'ensenyança sobre els temes contemplats en l'article 14 del conveni sembla ser impartida per ONGs,77 les oportunitats perquè estes, incloses les ONG de drets de la dona, impartisquen cursos a les aules sobre temes relacionats amb la igualtat de gènere, la violència de gènere i l'educació sexual han sigut, en algunes regions, limitades. El creixent sentiment alimentat pel discurs polític que qüestiona l'existència de les desigualtats de gènere i la violència de gènere contra les dones està provocant que es preste menys atenció a la importància de garantir una educació integral en les matèries enumerades en l'article 14. En concret, algunes regions han introduït la possibilitat que els alumnes opten per no assistir a les classes en les quals es tracten estos temes.78

59. Des de l'any 2021 s'han incorporat a les escoles persones de referència per a tractar totes les formes de violència, més enllà de la violència de gènere contra les dones. Estes unitats de "benestar" també són responsables d'identificar als alumnes que patixen o es veuen afectats per la violència de gènere, inclosa la violència domèstica. Sembla que hi ha orientació disponible en diverses regions per ajudar a detectar casos de violència de gènere a l'escola. No obstant això, s'ha informat al GREVIO de marcadets disparitats en l'aplicació de mesures d'identificació entre les diferents regions i escoles, així com de la falta de recursos i de formació del personal docent per a exercir les seues funcions en este sentit.79 En l'àmbit de les universitats, el GREVIO elogia la creació d'unitats d'igualtat en diverses regions, que poden contribuir a previndre la violència contra les estudiants, detectar casos de violència i remetre'ls a servicis especialitzats.80

60. Recordant les conclusions emeses en el seu informe d'avaluació de referència, el GREVIO anima a les autoritats espanyoles a continuar promovent els principis d'igualtat entre dones i homes, els-rols de gènere no estereotipats, el respecte mutu i la resolució no violenta de conflictes en les relacions interpersonals a través de material didàctic adequat i a supervisar com els professors fan ús d'este material i, quan siga necessari, a incloure programes sobre els temes enumerats en l'article 14 del Conveni d'Istanbul com a assignatures obligatòries en el currículum formal.

61. El GREVIO anima a les autoritats espanyoles a augmentar els seus esforços per a ensenyar als menors, d'una manera adequada a l'edat, sobre la noció de consentiment lliure en les relacions sexuals, sensibilitzar-los sobre els efectes nocius de la pornografia violenta i les implicacions de compartir imatges íntimes. d'un mateix i dels altres.

3. Formació de professionals (article 15)

62. Construir la confiança de la societat oferint suport, protecció i justícia a les dones i xiquetes amb experiències de violència de gènere requereix professionals ben formats en un ampli espectre d'àmbits. La norma establida pel Conveni d'Istanbul en el seu article 15 és la formació sistemàtica inicial i contínua de tots aquells que tracten amb víctimes o autors de qualsevol acte de violència. La formació necessària ha d'abastar la prevenció i detecció d'esta violència, la igualtat entre dones i homes, les necessitats i drets de les víctimes i la prevenció de la victimització secundària.

63. En el seu informe d'avaluació de referència, el GREVIO va assenyalar que, si bé s'havia impartit formació sobre violència de gènere i igualtat entre homes i dones a diversos grups de professionals, i a algunes categories obligades per llei, s'havien detectat discrepàncies en els nivells de formació dels membres de diferents professionals i la formació s'havia centrat

principalment en la violència de parella. Des de 2020, el GREVIO ha assenyalat que els avanços legislatius, i l'Estratègia estatal contra la Violència Masclista

76. Estratègia Estatal de Lluita contra la Violència Masclista, Línia Estratègica 2.5.

77. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació. Les forces i cossos de seguretat també impartixen formació a les escoles sobre violència contra les dones, ciberviolència de gènere, tracta i explotació d'éssers humans i prevenció de delictes sexuals; informació facilitada per les autoritats.

78. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació.

79. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació. Consulteu també l'Informe anual del Defensor del Poble per a 2023, pàg. 53-59.

80. Consulteu, per exemple, els programes de l'ONG Conexus: <https://conexus.cat/es/atencion/programa-para-universitats-adolescents-i-joves-per-la-prevencio-i-atencio-de-relacions-abusives-puja/>.

(2022-2025), han generat noves obligacions quant a la formació dels professionals que atenen les víctimes de la violència contra les dones, en particular quant a la violència sexual i a la necessitat de tindre en compte la perspectiva i el benestar del menor.⁸¹ No obstant això, la formació sobre violència sexual prevista en la Llei 10/2022 de Llibertat Sexual encara no s'ha posat en marxa.⁸²

64. El GREVIO elogia l'important paper exercit per la Delegació del Govern per a la Violència de Gènere en l'inici de la nova formació, fins i tot en cooperació amb el CGPJ i el Centre d'Estudis Jurídics del Ministeri de la Presidència, Justícia i Relacions amb les Corts. Este treball també inclou la cooperació amb l'Associació Espanyola de Municipis per a crear un pla nacional de formació sobre igualtat i no discriminació per al personal de les administracions públiques⁸³ i per a dissenyar formació per a professionals que treballen en zones rurals. El GREVIO observa amb interès que tots els nous funcionaris han de cursar un mòdul obligatori sobre violència de gènere impartit per la Delegació del Govern per a la Violència de Gènere. No obstant això, continua sent difícil avaluar fins a quin punt la nova formació ha arribat al personal de les administracions públiques d'arreu del país. Sembla que en algunes regions, només uns quants funcionaris públics l'han completada, mentres que el coneixement dels protocols existents i la seua aplicació continua sent escàs.⁸⁴

65. La formació dels membres del poder judicial ha continuat ampliant-se des de l'avaluació de referència del GREVIO. El CGPJ, a càrrec de la formació inicial i contínua dels jutges, informa d'un marcat augment des de 2020 en la participació de jutges en cursos voluntaris i continus sobre violència de gènere i igualtat de gènere, la qual cosa el GREVIO acull amb satisfacció.⁸⁵ No obstant això, mentres que la formació inicial sobre violència contra les dones i sobre prejudis i estereotips de gènere és obligatòria, la formació continuada sobre este tema continua sent opcional, excepte en cas de canvi de funció judicial a un jutjat especialitzat en violència contra les dones. El Centre d'Estudis Jurídics té la responsabilitat de formar a tots els altres professionals del dret i ha elaborat un pla de formació integral sobre qüestions relacionades amb la igualtat, la inclusió i la violència contra les dones, en estreta col·laboració amb la Delegació del Govern per a la Violència de Gènere.⁸⁶ A més, des de 2020, la formació inicial dels fiscals inclou cursos obligatoris sobre la integració de la perspectiva de gènere, la igualtat i la resposta eficaç a la violència de gènere contra les dones. Els metges forenses també reben un mòdul de formació inicial de sis hores sobre violència contra les dones i se'ls oferix la possibilitat d'especialitzar-se en el servei, de manera voluntària. Pel que fa als professionals de l'administració penal, la formació inicial es limita (2-4 hores) a qüestions generals d'igualtat de gènere, i falta una formació específica sobre violència contra les dones, fins i tot entre el personal que treballa en programes per a autors de violència domèstica.⁸⁷ També es va informar al GREVIO de la falta de perspectiva interseccional i de coneixements sobre les diferents formes de violència contra les dones entre el personal de les Oficines d'Assistència a les Víctimes de Delictes gestionades pel Ministeri de la Presidència, Justícia i Relacions amb el Parlament.

66. Malgrat les mesures per a ampliar la formació sobre violència de gènere contra les dones, al GREVIO el preocupa que, com ja va observar en la seua avaluació de referència, els jutges que no presten servei en tribunals especialitzats en violència de gènere segueixen sense rebre formació sistemàtica sobre temes relacionats amb la violència contra les dones. La informació que s'ha posat en el seu coneixement indica que molts jutges encara no tenen un enfocament centrat en les víctimes i en els traumes, i tampoc són sensibles als problemes als quals s'enfronten les dones exposades a una discriminació interseccional, com les dones migrants i refugiades o les dones amb discapacitat.⁸⁸ En particular, s'han assenyalat problemes relacionats amb la falta de comprensió per part dels jutges, el personal de les unitats d'avaluació forense i altres professionals

encarregats de proporcionar coneixements especialitzats als tribunals sobre l'impacte de la violència contra les dones, en particular la violència domèstica, sobre els menors exposats a ella, els riscos d'un major grau de violència contra les dones i els menors en situacions posteriors a la separació i el recurs incontrolat a conceptes com el nomenat síndrome d'alienació parental⁸⁹. També s'han assenyalat

-
81. Respectivament a través de la Llei orgànica 10/2022 de Llibertat Sexual i la Llei orgànica 8/2021 de Protecció a la Infància.
82. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació.
83. En el marc del Tercer Pla d'Igualtat de Gènere en l'Administració General de l'Estat.
84. Vegeu la presentació de l'ONG de la Plataforma Shadow Cedaw-Istanbul-Beijing de CEB, desembre de 2023, pàg. 27.
85. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació.
86. El Centre d'Estudis Jurídics s'encarrega de la formació dels membres del Ministeri Fiscal, advocats i de la resta del personal de l'Administració de Justícia, inclosos els professionals de la medicina forense.
87. Vegeu l'article 16, Programes d'intervenció preventiva i tractament.
88. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació.
89. Vegeu l'article 31, Custòdia, drets de visita i seguretat.

al GREVIO buits en relació amb la formació de la judicatura en matèria de violència sexual.⁹⁰ A més, el GREVIO assenyalava que la formació de la judicatura la impartixen sobretot professionals pertanyents a la mateixa judicatura i que les ONG especialitzades, que estan ben situades per a oferir una perspectiva sobre els reptes i les necessitats de les víctimes, tenen poques possibilitats d'impartir els seus coneixements i experiència.⁹¹

67. Si bé el GREVIO subratlla el seu ple respecte pel principi essencial de la independència del poder judicial i l'autonomia judicial en l'organització de la formació, assenyalava, al mateix temps, el paper únic i essencial que exercix el poder judicial en l'aplicació del Conveni d'Istanbul i els seus principis incorporats a la legislació nacional. En virtut d'este paper essencial, les seues decisions poden implicar directament la responsabilitat dels Estats.⁹² Pel que fa a la formació dels jutges, el creixent corpus d'informes d'avaluació de referència i temàtica ha assenyalat sistemàticament deficiències a nivell dels tribunals, fins i tot a Espanya, sobretot a causa de l'insuficient coneixement sobre la naturalesa i la dinàmica de la violència contra les dones entre molts jutges i, com a conseqüència, els baixos índexs de condemna per totes les formes de violència contra les dones. Per tant, és de vital importància que, a l'hora de jutjar casos penals i civils relacionats amb la violència contra les dones, estes decisions es fonamenten i es basen en coneixements especialitzats adequats que aborden, *entre altres coses*, els estereotips de gènere. De fet, això requereix coneixements especialitzats sobre fenòmens molt complexos -com el comportament de les víctimes induït pel trauma; les reaccions de paralització, submissió i busca d'amistat en les víctimes de violació; i el dany i les conseqüències a llarg termini de presenciar violència domèstica en els menors- i un coneixement profund de les normes del Conveni d'Istanbul. Aquestes necessitats de formació no es poden abordar suficientment mitjançant cursos ad hoc i opcionals, sinó que requereixen una formació obligatòria i profunda dels jutges sobre qüestions rellevants. És encoratjador que això es reconega cada vegada més i que les acadèmies de formació judicial estiguen avançant cap a una formació obligatòria sobre violència contra les dones per a abordar la complexa naturalesa d'estos delictes. Això es veu recolzat per la informació recopilada per la Comissió Europea per a l'Eficàcia de la Justícia (CEPEJ) del Consell d'Europa en 2020, que mostra que 24 Estats membres del Consell d'Europa exigixen algun tipus de formació contínua obligatòria per als jutges, i la complexa naturalesa de la violència contra les dones mereixeria la inclusió d'estos temes.⁹³ Per tant, cal trobar maneres de garantir que els membres del poder judicial estiguen equipats amb els coneixements necessaris per a respondre a les dones víctimes de violència i als seus fills d'una manera que infongui confiança en el poder judicial i proporcione un sentit adequat de la justícia. Això és de gran rellevància no sols en el context dels procediments penals, sinó també en relació amb els casos de dret de família, on les decisions judicials sobre custòdia i règim de visites sovint no donen prou consideració a les preocupacions i necessitats de seguretat de les dones i els menors que abandonen relacions abusives, ignorant amb freqüència les denúncies de violència domèstica i/o acceptant acords malgrat els antecedents de violència domèstica.

68. Les forces de l'ordre (de la Policia Nacional, la Guàrdia Civil i els cossos policials autonòmics) reben formació inicial obligatòria i formació continuada en matèria d'igualtat i violència de gènere contra les dones. A més, el GREVIO ha sigut informat que tots els agents de policia

reben formació inicial i contínua sobre l'ús del sistema VioGén d'avaluació de riscos.⁹⁴ Els agents que treballen en les unitats especialitzades existents (EMUMES i UFAM) disposen d'una àmplia formació específica, inicial i contínua,⁹⁵ que inclou temes com les addiccions i la violència contra les dones, la violència contra les dones transgènere i les dones amb discapacitat. Per altra banda, el GREVIO observa amb satisfacció la introducció en 2024 de formació obligatòria sobre violència sexual per al personal de la UFAM. Per últim, des del 2021, la Guàrdia Civil ofereix un curs universitari de tres mesos sobre violència de gènere obert no només als membres de la Guàrdia Civil sinó també a altres professionals de la justícia, advocats i membres d'ONG.

90. Consulteu l'article 50, Resposta immediata, prevenció i protecció.

91. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació.

92. Els següents són exemples entre els molts casos en l'àmbit de la violència contra les dones en què les decisions dels jutges han implicat la responsabilitat dels estats en virtut del Conveni Europeu de Drets Humans i han donat lloc a una constatació de violació del Conveni: *Vuckovic v. Croàcia* (Registre nº 15798/20, 12 de desembre de 2023), *JL v. Itàlia* (Registre nº 5671/16, 27 de maig de 2021) i *Carvalho Pinto de Sousa Morais v. Portugal* (Registre nº 17484/15, 25 de juliol de 2017).

93. Consell d'Europa Comissió Europea per a l'Eficiència de la Justícia (CEPEJ), Dades qualitatives sobre els sistemes judicials europeus, 2020, disponible en: <https://public.tableau.com/app/profile/cepej/viz/QualitativeDataEN/QualitativeData>.

94. Consulteu l'article 51, Avaluació i gestió de riscos.

95. Unitats de Dona i Infància (EMUMES) de la Guàrdia Civil i Unitats de Dona i Famílies (UFAM) de la Policia Nacional.

69. El GREVIO elogia l'èmfasi posat en la formació dels oficials de les forces de l'ordre en matèria de violència contra les dones, i l'alt grau d'especialització de la UFAM, EMUMES i altres unitats especialitzades de la policia.⁹⁶ No obstant això, assenyala que és necessària una major formació dels agents de policia sobre totes les formes de violència de gènere contra les dones, en particular en les zones rurals, on és especialment difícil per a les víctimes denunciar. Les ONG que treballen amb dones immigrants i gitanes, dones amb discapacitats i altres dones exposades a la discriminació interseccional també informen d'una freqüent falta de comprensió entre els agents de policia de les dificultats a les quals s'enfronten estes dones i de buits en els coneixements pràctics sobre com tractar les denúncies de dones d'estos grups, malgrat els esforços realitzats recentment per a millorar la formació dels oficials de les forces de l'ordre en este tema.⁹⁷ A més, la informació de què disposa el GREVIO no indica fins a quin punt la formació existent segueix un enfocament basat en el trauma.

70. Pel que fa al sector sanitari, es continua impartint formació sobre violència contra les dones, inclosos els protocols existents per a detectar i derivar a les víctimes de diferents formes de violència contra les dones. El Ministeri de Sanitat també ha impartit formació en tot el país per a millorar la detecció de la violència contra les dones. Els professionals dels servicis socials reben també una formació inicial bàsica sobre igualtat de gènere i violència de gènere (2-5 hores). Existixen cursos de formació contínua especialitzats en violència de gènere, de caràcter voluntari i, pel que sembla, sovint fora de l'horari laboral.⁹⁸ El GREVIO assenyala que, en la pràctica, les capacitats de detecció dels professionals sanitaris continuen sent, no obstant això, limitades, especialment pel que fa a formes de violència com la MGF i el matrimoni forçat, sobre les quals existix una formació limitada. Segons els informes, estos professionals tampoc són conscients de la discriminació interseccional, i la participació de les ONG que treballen amb dones immigrants, dones amb discapacitat, dones gitanes o dones LGBTI en la formació de professionals sembla ser limitada. Les ONG que han impartit formació informen de l'escassetat de fons per a este fi.⁹⁹ El GREVIO espera que les recents convocatòries de finançament de projectes d'ONG contribuïsquen a augmentar la participació d'ONG de drets de la dona amb experiència i/o de base comunitària en la formació de professionals.

71. Els professionals que treballen per a servicis especialitzats com la línia d'ajuda nacional 016 i el servici ATENPRO també han rebut formació addicional sobre altres formes de violència distintes de la violència de parella.¹⁰⁰ No obstant això, les ONG que treballen amb dones víctimes de violència van informar el GREVIO de la persistència de buits en la formació sobre violència sexual, MGF, violència en l'àmbit digital o matrimoni forçat, i sobre les necessitats de les dones exposades a discriminació interseccional.

72. S'ha informat al GREVIO de greus buits en la formació del personal encarregat de les

instal·lacions de visites supervisades i dels coordinadors familiars sobre la violència de gènere i l'impacte perjudicial que té en els menors l'exposició a esta mena de violència.¹⁰¹

73. Finalment, el GREVIO observa que continua sent difícil obtenir una visió general dels programes de formació existents sobre violència contra les dones per als diferents professionals, del seu caràcter obligatori i de la qualitat dels cursos impartits, a causa de la multiplicitat d'iniciatives en els diferents nivells d'autoritat i també a la falta d'avaluació sistemàtica dels programes de formació existents.

74. Recordant les conclusions emeses en el seu informe d'avaluació de referència i davant les mancances persistents en l'àmbit de la formació dels professionals, la contribució dels quals a un sistema de suport, protecció i justícia basat en la confiança és vital, el GREVIO insta a les autoritats espanyoles a intensificar la formació de tots els professionals que tracten amb víctimes i autors de violència contra les dones en totes les formes de violència cobertes pel Conveni d'Istanbul, i les necessitats específiques de les dones que pertanyen a grups vulnerables. Esta formació ha d'anar acompanyada de protocols estandarditzats orientats a identificar, donar suport i derivar les víctimes a altres servicis i ha de ser avaluada periòdicament. S'ha de centrar en els drets humans de les víctimes, la seguretat, les necessitats individuals, l'empoderament i la prevenció de la victimització secundària

---

96. Com dins dels Mossos d'Esquadra catalans.

97. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació.

98. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació.

99. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació.

100. Consulteu també l'article 22, Serveis de suport especialitzat.

101. Consulteu l'article 31, Custòdia, drets de visita i seguretat, i l'article 48, Prohibició de processos obligatoris de resolució alternativa de conflictes o sentències.

a través d'un enfocament centrat en la víctima i en el trauma, i que es facilite a tots els que treballen en els sectors de la justícia, l'aplicació de la llei, l'assistència social, la sanitat i l'educació. L'impacte d'estos esforços de formació ha de maximitzar-se aprofitant l'experiència de les organitzacions de defensa dels drets de la dona i dels proveïdors de servicis especialitzats.

75. El GREVIO també insta a les autoritats espanyoles a garantir la formació obligatòria dels jutges que presidixen casos relacionats amb la custòdia i els drets de visita sobre:

- a. els efectes negatius que té en els menors presenciar la violència contra la dona i la importància de tindre en compte estos fets a l'hora de prendre una decisió i/o acordar o promoure la mediació en estos casos;
- b. la naturalesa i la dinàmica de la violència domèstica, incloses les relacions de poder desiguals entre les parts, en contraposició a una mera relació conflictiva entre cònjuges.

4. Programes de tractament i intervenció preventiva (article 16)

76. Els programes per a agressors són elements importants d'un enfocament integrat i global per a previndre i combatre la violència contra les dones. Segons l'article 16 del Conveni d'Istanbul, les parts han d'establir o donar suport a programes que impedisquen la reincidència dels autors de violència domèstica i sexual i els ajuden a adoptar estratègies de comportament no violent. En fer de la seguretat, el suport i els drets humans de les víctimes una preocupació primordial, estos programes són elements clau per a garantir la seguretat de les dones enfront dels agressors coneguts. El conveni exigix la seua estreta coordinació amb els servicis especialitzats de suport a les víctimes.

a. Programes per a autors de violència domèstica

77. Tal com se subratlla en l'informe d'avaluació de referència del GREVIO, des de l'aprovació

de la Llei 1/2004 de Violència de Gènere s'han vingut aplicant a Espanya diversos programes voluntaris per als autors d'actes de violència de gènere. La majoria d'ells s'impartixen en el context del sistema de justícia penal, en presons o com a alternatives a les sancions penals,¹⁰² directament per l'administració penitenciària o per ONG acreditades per l'administració.¹⁰³ En 2022, hi havia programes de tractament d'este tipus en 56 centres penitenciaris.¹⁰⁴ Els programes per a agressors s'inclouen en l'Estratègia Estatal contra la Violència Masclista com un element de prevenció.¹⁰⁵ El GREVIO també observa amb interès que s'estan provant projectes pilot que impliquen l'ús de realitat virtual per a millorar l'empatia dels agressors cap a les víctimes.

78. Encara que el GREVIO elogia l'èmfasi que des de fa temps posen les autoritats espanyoles en els programes per a agressors, no obstant això observa la persistència d'algunes de les llacunes identificades en la seua avaluació de referència que limiten l'impacte dels programes existents. En particular, li preocupa que la majoria dels programes per a agressors no incloguen la cooperació amb els servicis de suport a les víctimes i que no sembla haver-hi plans conjunts d'avaluació de riscos i gestió de la seguretat, la qual cosa exclou qualsevol possibilitat d'adoptar un enfocament centrat en la seguretat i el suport a les víctimes. El GREVIO vol reiterar la importància que els programes per a agressors donen prioritat a la seguretat de les víctimes i eviten proporcionar-los una falsa sensació de seguretat.

79. Els interlocutors que representen a les organitzacions de la societat civil també van manifestar al GREVIO que no tots els professionals encarregats d'impartir els programes de tractament, ja pertanguen a l'administració penal o a les ONG, estan específicament formats en matèria de violència de gènere contra les dones.¹⁰⁶ El GREVIO també assenyala que falten estàndards de qualitat actualitzats del treball amb els agressors, la qual cosa

---

102. Programes PRIA-MA i reGEN@r.

103. Com el programa Fenix a Castella i Lleó.

104. Consulteu l'informe d'estat, pàg. 55. Catalunya i el País Basc gestionen els seus propis programes, ja que les competències en esta matèria estan transferides a estes dos comunitats autònomes.

105. Estratègia Estatal de Lluita contra la Violència Masclista, Línia Estratègica 2.7.

106. Consulteu l'article 15, Formació de professionals.

no contribueix a la creació de pràctiques coherents orientades a la seguretat de les víctimes en tot el país.¹⁰⁷ Una altra preocupació assenyalada al GREVIO es referix al fet que el nombre de sentències que ordenen la participació en un programa per a agressors com a alternativa a la presó continua sent limitat, al voltant del 30% d'estes decisions judicials.¹⁰⁸ A més, encara que el GREVIO observa amb satisfacció que s'han dut a terme avaluacions dels programes existents i que existixen evidències de baixos índexs de reincidència, sembla que, en general, estos estudis no inclouen la perspectiva de la víctima, la seua seguretat i la dels seus fills.¹⁰⁹

80. Finalment, el GREVIO lamenta que, pel que sembla, només existisquen uns pocs programes preventius per a treballar amb els autors d'actes de violència contra les dones que no han sigut denunciats a les autoritats policials o no han sigut condemnats, degut sobretot al limitat finançament d'estos programes.¹¹⁰

81. Recordant els resultats publicats en el seu informe d'avaluació de referència, el GREVIO anima encaridament a les autoritats espanyoles a millorar la conformitat dels programes existents per a agressors amb l'article 16, paràgraf 3, del Conveni d'Istanbul, garantint que incloguen un enfocament centrat en la seguretat i el suport de la víctima i que s'apliquen en estreta cooperació amb els servicis de suport a les víctimes.

82. El GREVIO també anima a les autoritats espanyoles a actualitzar els estàndards de qualitat existents en el treball amb els agressors i a garantir que s'apliquen de manera coherent en tot el país.

83. A més, el GREVIO anima a les autoritats espanyoles a considerar el suport i la promoció del desenvolupament de programes preventius de treball amb agressors de violència de gènere.

---

b. Programes per a autors de violència sexual

84. En 2022, 43 centres penitenciaris impartien el Programa de Control d'Agressions Sexuals, en marxa des de 1999 i descrit en l'avaluació de referència del GREVIO.¹¹¹ El GREVIO elogia la continuïtat en el treball amb els autors de violència sexual. A més, valora positivament el desenvolupament de programes innovadors, com els "Cercles de suport i rendició de comptes", que va començar com un projecte pilot a Catalunya i ara s'ha estès a diverses altres regions, amb el suport de l'administració penitenciària.¹¹² El projecte té com a objectiu previndre la reincidència i la reintegració social dels autors de violència sexual a través del suport basat en la comunitat.¹¹³

B. Protecció i suport

85. El capítol IV del Conveni d'Istanbul exigeix una estructura de suport multifacètica, professional i orientada a les víctimes per a qualsevol dona o xiqueta que haja patit alguna de les formes de violència contemplades en el Conveni. Uns servicis de suport generals i especialitzats orientats a les víctimes, accessibles a tots i adequats en número faciliten enormement la recuperació en oferir suport, protecció i assistència per a superar les múltiples conseqüències d'esta violència. Com a tals, exercixen un paper clau a l'hora d'oferir una resposta global i adequada a les diferents formes de violència contemplades en el conveni.

---

107. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació.

108. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació.

109. Consulteu, per exemple, Lúcar Vidal F. i Quintana Peña A. (2021), "Eficàcia d'un programa cognitivoconductual per a homes maltractadors en la relació de parella" *Revista de recerca en psicologia*, 24(1), 137-157: <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/8162661.pdf>; Arias E., Fernández RA, Vázquez MJ i Marcos V. (2020), "Eficàcia del tractament en la competència cognitiva d'agressors condemnats per violència de parella", *Anal de Psicologia*, 36(3), Article 3. <https://doi.org/10.6018/analesps.428771>.

110. Un d'estos programes és el centre "Plural", de l'Ajuntament de Barcelona.

111. Consulteu l'informe d'estat, pàg. 55.

112. Madrid, València i Alacant.

113. Veure: www.fsyc.org/proyectos/circuitos-de-apoyo-y-responsabilidad-circuitos-espana-madrid-valencia-y-alicante/.

1. Obligacions generals (article 18)

86. L'article 18 del Conveni d'Istanbul estableix una sèrie de principis generals que s'han de respectar en la prestació de servicis de protecció i suport tant generals com especialitzats a les dones víctimes de violència. Un d'estos principis és la necessitat que els servicis actuen de forma concertada i coordinada, amb la participació de tots els organismes implicats. Més concretament, el paràgraf 2 de l'article 18 del Conveni exigeix a les parts que establisquen mecanismes de coordinació adequats que puguen garantir una cooperació eficaç entre, *entre altres*, el poder judicial, els fiscals, les forces de l'ordre, les autoritats locals i regionals, les ONG i altres entitats i organitzacions rellevants. En este sentit, les ONG de drets de la dona i els servicis especialitzats de suport a les dones exercixen un paper important a l'hora de garantir la salvaguarda dels drets de les víctimes en la cooperació entre diversos organismes. Altres principis generals establits en este article inclouen la necessitat que les mesures de protecció i suport es basen en una comprensió de la violència contra les dones des d'una perspectiva de gènere i se centren en la seguretat i els drets humans de les dones, tenint en compte la relació entre víctimes, agressors, fills i el seu entorn més ampli, i abordant les seues necessitats de manera integral. Els servicis de suport especialitzats han de tindre com a objectiu garantir l'empoderament i la independència econòmica de les dones víctimes de violència i evitar la seua victimització secundària. Esta disposició subratlla igualment la importància de garantir que l'accés als servicis no estiga supeditat a la voluntat de la víctima de presentar càrrecs o declarar contra l'agressor.

87. El GREVIO celebra l'adopció, en 2023, d'un catàleg de referència de polítiques i servicis sobre la violència contra les dones, que comprén normes mínimes que han de complir totes les autoritats en matèria de polítiques i servicis, en els àmbits de la recopilació de dades, la prevenció, els servicis de protecció, l'accés a la justícia i la coordinació de polítiques. Respon a la necessitat d'anivellar les considerables variacions en la qualitat i disponibilitat dels servicis i enfocaments de

la prestació de servicis identificades en l'informe d'avaluació de referència del GREVIO. El catàleg, dirigit a les autoritats regionals i locals inclou, en particular, recomanacions amb vista a augmentar la coordinació de la resposta i el suport prestats a les víctimes de violència contra les dones sobre la base de protocols de cooperació formalitzats entre totes les institucions pertinents (autoritats policials, justícia, servicis socials i sanitaris, servicis especialitzats) i les organitzacions corresponents de la societat civil.¹¹⁴

88. El GREVIO elogia l'existència des de fa temps, en moltes regions i municipis de tot el país, de mecanismes de coordinació en els quals participen els servicis públics, les unitats de coordinació en matèria de violència contra les dones,¹¹⁵ les forces de l'ordre (incloses les unitats de coordinació de les ordres de protecció) i altres servicis rellevants, tal com estableix la Llei orgànica 1/2004 de Violència de Gènere.¹¹⁶ Estos mecanismes permeten compartir els respectius informes d'avaluació de riscos i donar una resposta més coordinada a les necessitats de les víctimes. Per exemple, es va informar al GREVIO de l'existència de protocols de cooperació entre les autoritats policials i els servicis socials destinats a informar sistemàticament estos últims dels casos en els quals les autoritats policials han detectat una situació d'alt risc, de manera que puguen oferir-se automàticament servicis de suport a les dones afectades.¹¹⁷ També s'han creat estructures de coordinació a nivell de les comunitats autònomes.¹¹⁸

89. No obstant això, malgrat l'existència de molts d'estos mecanismes de coordinació, la informació rebuda pel GREVIO indica que estes eines no existixen a tot arreu. Les autoritats locals sovint no tenen recursos per establir estos mecanismes. Allà on es troben, no sempre es basen en protocols formalitzats, la qual cosa no contribueix a garantir la sostenibilitat i genera incerteses sobre els rols i les responsabilitats de cada part implicada. A més, les ONG de drets de les dones, incloses les que gestionen servicis especialitzats, no participen sistemàticament en esta tasca de coordinació. El GREVIO també es mostra preocupat per la falta d'avaluació del

114. Catàleg de referència de polítiques i servicis en matèria de violència contra les dones d'acord amb les normes internacionals de drets humans, Àrea 4.

115. Funcionen sota els auspicis de la Delegació del Govern en matèria de Violència de Gènere.

116. Estos mecanismes es coneixen com a "taules de coordinació".

117. Per exemple, a Castella i Lleó. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació.

118. Per exemple, el Comité Nacional per a l'Acció Coordinada contra la Violència de Gènere a Catalunya, que estableix els mecanismes de coordinació i cooperació entre tots els organismes i ONG/servicis de suport corresponents per a protegir i donar suport a les dones víctimes de violència.

funcionament dels mecanismes de coordinació existents, cosa que dificulta obtindre una visió general d'on es troben estes eines i dels reptes als quals s'enfronten.¹¹⁹ Finalment, com ja s'ha destacat en l'avaluació de referència del GREVIO, sembla que les eines de coordinació existents continuen centrant-se, en la majoria dels llocs, en la violència de parella. El GREVIO espera que les orientacions proporcionades en el catàleg de servicis de referència s'apliquen efectivament en tots els nivells d'autoritat, de manera que les dones víctimes de violència reben un suport oportú que responga a les seues necessitats i estiga dirigit al seu empoderament, i que no es vegem exposades a una victimització secundària.

90. El GREVIO assenyala que els servicis d'atenció a les dones víctimes de violència no semblen prestar-se en règim de finestreta única, tal com estableix la Llei 1/2004 de Violència de Gènere i el catàleg 2021 de mesures urgents per a la millora i actualització de la lluita contra la violència de gènere.¹²⁰ Espera que les autoritats siguin capaces de portar a la pràctica este objectiu, fent ús de les bones pràctiques existents a nivell internacional.

91. Una altra preocupació persistent ja subratllada pel GREVIO en el seu informe d'avaluació de referència es referix a l'existència continuada de diferents enfocaments per al reconeixement oficial de les víctimes de violència de gènere (sovint denominat «sistema d'acreditació»), que és una condició per a qualsevol accés als servicis de suport i als drets socials. En 2021, es va adoptar un acord de la Conferència Sectorial d'Igualtat que pretenia establir uns requisits mínims en aquest sentit.¹²¹ Malgrat esta evolució, el GREVIO observa la persistència de diferents normes de reconeixement oficial per a accedir als servicis prestats per les autoritats regionals. Estas variacions són causades principalment pel fet que les respectives lleis, cadascuna centrada en una forma específica de violència contra les dones, estableixen requisits de reconeixement diferents. En particular, s'observen grans diferències entre els requisits per a les víctimes de

violència de parella, pel que fa a quins requisits de reconeixement oficial es recullen en la Llei orgànica 1/2004 de Violència de Gènere, i els de les víctimes de violència sexual fora del context de les relacions íntimes. A més, el GREVIO va ser informat que les autoritats regionals sovint imposen requisits addicionals a l'acord esmentat sobre normes mínimes per al reconeixement oficial.¹²² Per exemple, s'han posat en coneixement del GREVIO les dificultats relatives als requisits administratius per a accedir a les mesures especials establides per a les dones víctimes de violència en l'àmbit de les prestacions per desocupació o la vivenda social.¹²³ El GREVIO observa amb preocupació que, en la pràctica, esta situació pot retardar significativament, i fins i tot obstaculitzar, l'accés als servicis essencials de suport, i pot donar lloc a una victimització secundària substancial, posant en perill la confiança que les víctimes tenen en el sistema de suport.

92. El GREVIO anima encaridament a les autoritats espanyoles a:

- a. prosseguir els seus esforços per a establir, en tot el país, mecanismes de cooperació multiinstitucional en els quals participen tots els organismes oficials i d'un altre tipus corresponents, incloses les ONG que presten servicis de suport especialitzats. Estos mecanismes de coordinació han d'estendre's a totes les formes de violència contemplades en el Conveni d'Istanbul, com la violació i la violència sexual, les manifestacions digitals de violència contra la dona, el matrimoni forçat i la mutilació genital femenina, i han de comptar amb els recursos adequats;**
- b. elaborar un mapa dels mecanismes de coordinació existents i garantir un seguiment regular del seu funcionament.**

93. Així mateix, el GREVIO insta a les autoritats espanyoles que prenguen mesures per a simplificar i harmonitzar el procés de reconeixement oficial de les víctimes de totes les formes de violència contra les dones, amb la finalitat de garantir un accés ràpid i eficaç, en tot el país, als servicis de protecció i suport per a totes les víctimes de violència contra les dones, independentment de la forma de violència que hagen patit, i a que establisquen, si és el cas, servicis d'assessorament i suport en forma de finestreta única.

---

119. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació.

120. Catàleg de mesures urgents per a millorar i actualitzar la lluita contra la violència de gènere, punt 6.

121. La Conferència Sectorial d'Igualtat reuix, diverses vegades a l'any, a representants de l'Administració General de l'Estat i als seus homòlegs de les comunitats autònomes per a garantir la coordinació política de les polítiques contra la violència sobre les dones entre tots els nivells d'autoritat.

122. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació. Consulteu també l'Informe anual del Defensor del Poble per a 2023, pàg. 82-87.

123. Ibid.

2. Serveis generals de suport (article 20)

94. Els servicis generals de suport, com els servicis socials, els servicis sanitaris i els servicis de vivenda o ocupació, han d'estar equipats per a oferir suport i protecció a les dones víctimes de violència de gènere de totes les edats i procedències. L'article 20 del Conveni exigix a les Parts que garantisquen que estos servicis compten amb els recursos adequats i que el personal està degudament format en les diferents formes de violència contra les dones i és capaç de respondre a les víctimes de manera solidària, en particular aquells als quals les dones i les xiquetes acudixen en primer lloc (servicis sanitaris i socials).¹²⁴ Les seues intervencions són sovint decisives perquè les víctimes continuen el seu camí cap a una vida lliure de violència i, per tant, un element central d'un sistema de protecció i suport basat en la confiança.

a. Servicis socials

95. El GREVIO celebra el fet que, des de l'avaluació de referència, les autoritats espanyoles hagen adoptat noves mesures per a ampliar la gamma de servicis i mesures als quals les dones víctimes de violència poden accedir i utilitzar per a donar suport al seu empoderament econòmic. Estes mesures inclouen exempcions d'alguns requisits establits en la Llei de 2021 sobre els ingressos mínims per a beneficiar-se d'esta ajuda per a les dones víctimes de violència de parella.¹²⁵ A més, en 2022, les prestacions disponibles per a les víctimes de delictes violents i delictes sexuals es van incrementar en un 25% quan estos casos afecten dones víctimes de violència sexual o de parella.¹²⁶ D'altra banda, s'han pres mesures per a garantir l'accés de les víctimes de violència de parella a una pensió de viduitat en cas de separació o divorci, i per a ampliar l'accés dels orfes de dones víctimes d'assassinats per raons de gènere a la pensió d'orfanat. El GREVIO també observa amb interès que les víctimes de violència sexual haurien, en virtut de la Llei orgànica 10/2022 de Llibertat Sexual, tindre coberts els costos del suport terapèutic de salut mental. No obstant això, per a ser efectiva, esta mesura requerix legislació secundària, que encara no ha sigut aprovada. També s'han pres mesures encomiables per a facilitar l'accés de les víctimes de violència a l'ocupació, inclosa la prioritjació de les dones víctimes de violència de parella i els seus descendents en les polítiques d'ocupació i la disponibilitat per als empresaris d'incentius a la contractació.¹²⁷ A més, la Llei d'Educació de 2020 prioritza l'accés a l'escola dels fills de víctimes de violència de parella que s'han vist obligats a canviar de residència.¹²⁸

96. A més, el GREVIO elogia la disponibilitat d'una àmplia gamma de servicis i mesures de suport addicionals a nivell regional, com ara reduccions fiscals, ajudes a la vivenda i suport financer, per a les víctimes que desitgen prosseguir els seus estudis o sol·licitar prestacions per fills a càrrec.¹²⁹ El GREVIO observa amb satisfacció que estes mesures pretenen respondre a les necessitats integrals de les dones víctimes que han patit violència de parella i/o violència sexual d'una manera holística i, per tant, contribuïxen a enviar un missatge d'empoderament. Per a desenvolupar plenament el seu potencial i infondre confiança entre les dones i xiquetes que necessiten este tipus de suport, és necessària la seua plena implementació en tot el país. Tal com s'ha dit anteriorment, l'accés a les mesures descrites depèn del tipus de violència patida i del sistema de reconeixement oficial vigent a nivell autonòmic.¹³⁰ A més, malgrat l'adopció del catàleg de referència 2023 de polítiques i servicis sobre violència contra les dones, l'accés als servicis de suport i la qualitat dels servicis prestats continuen sent desiguals.¹³¹

97. A més, els representants de la societat civil van indicar al GREVIO que l'accés als servicis socials per a les dones exposades a la discriminació interseccional es veu sovint obstaculitzat per la persistent incapacitat dels professionals d'aplicar una perspectiva interseccional per a satisfer eficaçment les necessitats d'estes dones.

124. Informe explicatiu del Conveni d'Istanbul, paràgraf 127.

125. Llei 19/2021 per la qual s'estableix l'ingrés mínim vital. Les exempcions fan referència a l'edat mínima, els requisits de residència, la condició de convivència i l'existència de processos de divorci o separació.

126. Llei 35/1995 de suport i assistència a les víctimes de delictes de violència i delictes contra la llibertat sexual, article 6, paràgraf 2.c.

127. Llei 3/2023 d'Ocupació.

128. Llei orgànica 3/2020 de modificació de la Llei orgànica 2/2006, d'educació, article 84, paràgraf 2.

129. La prestació de serveis socials és una competència regional. Per a una descripció general dels serveis existents a partir de 2020, consulteu: <https://violenciagenero.igualdad.gob.es/violenciaencifras/recursos-autonomicos/datos-estadisticos/dera2020/>.

130. Consulteu l'article 18, Protecció i suport, Obligacions generals.

131. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació. Consulteu també l'article 3, Definicions.

dones. En conseqüència, moltes dones gitanes no tenen confiança en els serveis de suport generals a Espanya. Les dones amb discapacitat s'enfronten sovint a la falta d'accessibilitat a molts d'estos serveis.¹³² A les dones en situació migratòria irregular se'ls sol denegar l'accés degut a la seua situació administrativa. A més, el GREVIO està preocupat per la informació que ha arribat al seu coneixement indicant que el procés de registre d'una sol·licitud d'asil pot durar fins a diversos mesos, durant els quals les dones refugiades tenen un accés molt limitat als serveis generals, al mateix temps que augmenta la seua vulnerabilitat a la violència de gènere. En este context, considera que han de prendre's mesures addicionals per a informar dels seus drets a les dones en risc o exposades a discriminació interseccional, garantir que els treballadors socials disposen dels recursos necessaris per a abordar la multiplicitat de reptes als quals s'enfronten i assegurar una major disponibilitat d'intèrprets. També subratlla l'important paper que poden exercir en estes circumstàncies els mediadors culturals i els treballadors comunitaris. En este context, el GREVIO desitja cridar l'atenció sobre les pràctiques prometedores existents a nivell regional, inclosos els protocols específics que aborden les necessitats de les dones exposades a la discriminació interseccional.¹³³

98. A més, el GREVIO ha sigut informat de les persistents dificultats a les quals s'enfronten les dones de les zones rurals per a accedir als serveis generals a causa de l'escassetat i falta de coordinació dels serveis en les zones rurals i a l'aïllament geogràfic. El GREVIO observa que les autoritats estan tractant d'identificar maneres de satisfer millor les necessitats d'estes dones, per exemple, mitjançant l'ús de serveis telemàtics,¹³⁴ i espera que estos esforços s'intensifiquen amb la finalitat d'acostar un suport eficaç a les dones que viuen en estes regions.

99. Recordant les conclusions emeses en el seu informe d'avaluació de referència, el GREVIO anima les autoritats espanyoles a millorar les mesures per a garantir l'accés adequat de totes les dones i xiquetes als serveis generals de suport i a continuar els seus esforços per a reduir les disparitats regionals en la qualitat dels serveis prestats. En fer-ho, s'han de prendre mesures addicionals per a dissenyar respostes més eficaces a les necessitats de les dones i xiquetes en risc de patir discriminació interseccional o exposades a ella, entre altres coses garantint el reconeixement de les seues necessitats específiques en els protocols existents.

b. Serveis sanitaris

100. El GREVIO celebra l'adopció en 2023 d'un protocol estàndard sobre violència sexual per a l'atenció de tots els professionals sanitaris del sistema nacional de salut.¹³⁵ Este avanç ompli un buit identificat pel GREVIO en el seu informe d'avaluació de referència i és tant més necessari quant que no totes les autoritats regionals han posat en marxa en els últims anys protocols per a donar suport a les víctimes de violència sexual des d'una perspectiva mèdica. En 2023 també es van adoptar noves orientacions per al sector sanitari sobre com respondre a la violència contra menors i adolescents.¹³⁶ A més, la informació posada en coneixement del GREVIO indica que ha millorat la sensibilització i la formació dels professionals sanitaris sobre la violència contra les dones, encara que la situació pot continuar variant molt entre les diferents regions. Alguns hospitals han creat unitats especialitzades en violència de gènere i en algunes regions s'han fet esforços per ampliar la formació dels professionals mèdics, fins i tot en les unitats d'urgències. En altres regions, en canvi, s'ha informat al GREVIO de la persistència en la falta de capacitat per a detectar a les víctimes de violència contra les dones en el sistema sanitari i de la falta de formació sobre els protocols existents.¹³⁷ A més, encara que cada vegada es detecten més casos de MGF als hospitals públics, molts professionals de la salut segueixen sense conèixer els protocols existents al respecte i no estan suficientment formats per a detectar i prestar el suport i l'atenció adequats a les víctimes de la MGF.¹³⁸ Per últim, el GREVIO lamenta que continuen faltant protocols relatius als matrimonis forçats.

---

132. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació.

133. Consulteu el protocol d'atenció específica a les dones gitanes víctimes de violència de gènere, desenvolupat per l'Institut de la Dona d'Andalusia en 2022:

www.juntadeandalucia.es/institutodelamujer/index.php/publicaciones/novedades/mujeres-gitanas-victimas-de-violencia-de-genero-protocolo-para-la-atencion-especifica.

134. També mitjançant activitats d'investigació, informació facilitada per les autoritats espanyoles.

135. Protocol Comú de l'SNS per a l'Actuació Sanitària davant de la Violència Sexual, 2023.

136. Protocol comú d'Actuació Sanitària enfront de la Violència en la Infància i Adolescència, 2023.

137. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació.

138. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació. Existix un protocol nacional i 12 protocols regionals sobre MGF.

101. El GREVIO celebra l'existència d'una multiplicitat de protocols per als treballadors sanitaris. No obstant això, observa amb preocupació que actualment no es fa cap esforç per avaluar i garantir l'adequació dels diferents protocols vigents als protocols nacionals i a les normes del Conveni d'Istanbul. A més, es va posar en coneixement del GREVIO que no es valora el seu nivell d'implantació, fet que impedeix la responsabilitat dels professionals en els casos d'incompliment i també dificulta la millora de les competències professionals, la qual cosa, en definitiva, posa en perill la qualitat de l'atenció prestada.¹³⁹

102. Malgrat la reintroducció en 2018 de l'accés universal a la sanitat pública a Espanya, el GREVIO mostra la seua preocupació pel fet que les dones migrants víctimes de violència en situació irregular continuen enfrontant-se amb freqüència a dificultats o retards en l'accés als servicis sanitaris a causa dels requisits establerts pels governs autonòmics i a les diferents interpretacions del decret de 2018 que restableix l'accés universal.¹⁴⁰ En este context, el GREVIO celebra que la Llei orgànica 10/2022 de Llibertat Sexual contemple l'accés de totes les dones víctimes de violència sexual, independentment de la seua situació de residència, als servicis de suport. No obstant això, entén que encara pot ser difícil per a les dones en esta situació superar la por a la deportació ja que, segons la Llei orgànica 10/2022, només poden accedir a un permís de residència si es beneficien d'una ordre de protecció o si la persona autora de la violència és condemnada.

103. El GREVIO celebra l'adopció d'una sèrie de protocols per a, entre altres coses, l'avaluació urgent dels riscos de violència de parella (2020), per als metges forenses que s'enfronten a situacions de violència sexual (2021) i per a situacions en què s'han comès delictes sota la influència de substàncies psicoactives (2022).¹⁴¹ També assenyala que s'està impartint formació als metges forenses sobre violència sexual. A més, des de l'adopció de la Llei orgànica 10/2022 de Llibertat Sexual, les víctimes de violència contra les dones tenen accés a la recollida i emmagatzematge de proves de manera gratuïta i independentment de si han denunciat la violència a les autoritats policials. No obstant això, malgrat este lloable avanç, segueix sense ser clar si les víctimes que desitgen que s'arrepleguen i emmagatzemen proves forenses són sistemàticament informades del fet que la denúncia a la policia ja no és un requisit.¹⁴² La Llei orgànica 10/2022 també preveu que els professionals de la medicina que no siguen metges forenses puguen recollir proves forenses en cas de necessitat i, en conseqüència, s'han publicat orientacions per als professionals de la salut i les institucions forenses.¹⁴³ No obstant això, no és clar si els jutges tenen en compte les proves que no han sigut recollides per un metge forense. A més, la informació posada en coneixement del GREVIO indica que la recollida de proves forenses i el suport a les víctimes proporcionat per estos altres professionals de la salut no sempre són adequats, malgrat la publicació de directrius al respecte.¹⁴⁴ Finalment, el GREVIO va tindre coneixement amb preocupació de casos en els quals s'ha sol·licitat a dones víctimes de violència sexual, incloses dones sol·licitants d'asil, dones migrants en situació irregular i estudiants estrangeres, que paguen pels servicis rebuts a l'hospital.¹⁴⁵ El GREVIO elogia la inclusió en la Llei de 2023 sobre salut sexual i reproductiva d'una via d'atenció a les víctimes d'esterilització forçada, anticoncepció forçada i avortament forçat dirigida a la seua recuperació completa.¹⁴⁶

---

139. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació.

140. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació. Consulteu també l'informe de la Comissària de Drets Humans del Consell d'Europa, Dunja Mijatović, després de la seua visita a Espanya del 21 al 25 de novembre de 2022, 13 d'abril de 2023.

141. Ministeri de Presidència, Justícia i Relacions amb el Parlament,, Protocol d'actuació mèdic-forense davant la violència sexual en els Instituts de Medicina Legal i Ciències Forenses, 2021; Ministeri de Sanitat, Pautes bàsiques comunes del SNS per a l'actuació sanitària davant de casos d'agressió a dones per objecte punxant ("punxada") en contextos d'oci, 2022.

142. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació.

143. Ministeri de Presidència, Justícia i Relacions amb el Parlament, Guia de recomanacions d'actuació dels Instituts de Medicina Legal i Ciències Forenses amb les mostres biològiques i evidències que s'arreglen i remetent pels centres sanitaris en el context de la Llei orgànica 10/2022, de 6 de setembre, de Garantia Integral de la Llibertat Sexual, 2024.

144. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació. Consulteu Ministeri de Sanitat, Guia de Pautes Bàsiques Comunes del SNS per a l'actuació sanitària davant de Violència Sexual, 2023. Consulteu també el protocol VISEM, en ús en la comunitat autònoma de Madrid des de 2022.

145. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació.

146. Llei orgànica 1/2023, de modificació de la Llei orgànica 2/2010 de salut sexual i reproductiva i interrupció voluntària de l'embaràs.

104. El GREVIO anima a les autoritats espanyoles a continuar implementant vies d'atenció estandarditzades en els sectors sanitaris públic i privat, basades en un enfocament sensible al gènere i no crític, per tal de garantir la identificació de les víctimes, el seu diagnòstic, tractament, documentació del tipus de violència patida (incloent fotografies de les lesions) i els problemes de salut resultants, i derivació a l'ajuda especialitzada adequada.

105. El GREVIO anima a les autoritats espanyoles a avaluar periòdicament l'aplicació dels protocols existents per part dels proveïdors d'assistència sanitària i a garantir la seua adaptació a les necessitats de les dones i xiquetes en risc de discriminació interseccional.

106. D'altra banda, el GREVIO insta a les autoritats espanyoles a garantir que totes les víctimes de violència sexual tinguin accés a servicis de suport, inclosa la recollida i emmagatzematge de proves forenses de manera gratuïta i sense obligació de presentar càrrecs.

3. Serveis de suport especialitzats (article 22)

107. Els servicis de suport especialitzats garantixen la complexa tasca d'empoderar a les víctimes mitjançant un suport i una assistència òptims adaptats a les seues necessitats específiques, i són una pedra angular igualment important d'un sistema de protecció i suport basat en la confiança. D'això s'encarreguen en gran manera les organitzacions de dones i els servicis de suport que presten, per exemple, les autoritats locals amb personal especialitzat i experimentat que coneix a fons la violència de gènere contra les dones. Han de ser capaços d'abordar els diferents tipus de violència contemplats en el Conveni d'Istanbul i donar suport a tots els grups de víctimes, inclosos els grups de difícil accés.

108. En la seua avaluació de referència, el GREVIO havia elogiat a les autoritats espanyoles per l'àmplia xarxa de servicis especialitzats per a les víctimes de violència de parella, però havia lamentat la falta de servicis per a satisfer les necessitats de les dones víctimes d'altres formes de violència. Des de l'avaluació de referència, la xarxa de servicis sembla haver-se ampliat, la qual cosa el GREVIO celebra, encara que continua sent difícil obtindre una visió global dels servicis de suport especialitzats existents.¹⁴⁷ D'altra banda, el GREVIO observa amb satisfacció que, en resposta a la seua constatació en aquell moment, alguns servicis especialitzats cobrixen ara totes les formes de violència contra les dones. Este és el cas, en particular, de la línia telefònica d'ajuda nacional 016 i del servici ATENPRO, que des de 2023 també està a disposició de les dones víctimes de violència sexual.¹⁴⁸ No obstant això, li preocupa el nombre persistentment limitat de servicis que donen suport a les víctimes de matrimonis forçats i MGF fora dels servicis prestats per les ONG, que són limitats en termes de número i extensió geogràfica.

109. Una altra preocupació que el GREVIO havia plantejat en el seu informe d'avaluació de referència és la discrepància en els requisits per a accedir als refugis per a víctimes de violència domèstica. La informació proporcionada al GREVIO indica que en algunes regions això continua depenent de la voluntat de les víctimes de presentar càrrecs, la qual cosa no està d'acord amb

l'article 18, paràgraf 3, del Conveni d'Istanbul. A més, sembla que es posen límits a l'admissió de menors juntament amb la seua mare, i alguns centres d'acolliment es neguen a allotjar a xics majors de 14 anys. Segons els informes, en alguns casos es denega l'accés a les dones immigrants víctimes de violència a causa de la seua situació de residència o perquè es qüestiona el seu nivell de victimització.¹⁴⁹ A més, les dones gitanes i les dones LGBTI han denunciat assetjament i maltractaments en alguns centres d'acolliment, així com falta de comprensió de les seues necessitats específiques.¹⁵⁰ Finalment, el protocol de cooperació entre comunitats autònomes que permet a una víctima traslladar-se d'una regió a una altra, en cas d'alt risc o falta de places en els centres d'acolliment, sembla no activar-se sempre quan és necessari.¹⁵¹

110. Les ONG que treballen amb dones amb discapacitat, dones LGBTI, dones gitanes, dones migrants i refugiades i dones en situació de prostitució que han patit violència de gènere han subratllat una falta general de servicis especialitzats capaços de satisfer adequadament les necessitats d'estes.

147. Les dades sobre els servicis disponibles a nivell regional s'arreglen en el sistema DERA, que es va actualitzar per última vegada en 2020.

148. Consulteu també l'article 15, Formació de professionals.

149. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació.

150. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació.

151. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació.

dones.¹⁵² Este desfasament es deu a una sèrie de factors, entre ells la falta de recursos, de formació del personal en matèria d'interseccionalitat, d'interpretació i de mediadors culturals. Un altre obstacle que dificulta l'accés de les dones pertanyents a estos grups als servicis especialitzats és el fet que sovint són derivades principalment a servicis que atenen un dels motius de discriminació, com ara la discapacitat, l'orientació sexual o la seua condició de refugiades, sense tindre degudament en compte les seues necessitats com a víctimes de violència contra les dones. En concret, el GREVIO va rebre informació que indicava que les dones sol·licitants d'asil i refugiades poques vegades són derivades a servicis especialitzats per a dones víctimes de violència quan s'enfronten a violència de gènere. Això és preocupant, ja que els servicis per a refugiats semblen mancar de la capacitat per a detectar la violència contra les dones i proporcionar a estes dones el suport especialitzat adequat.¹⁵³

111. El GREVIO constata amb satisfacció que les víctimes de violència contra les dones tenen accés a l'assessorament jurídic, ja siga en el context de servicis especialitzats, o a través de les Oficines d'Atenció a les Víctimes de Delictes, que s'encarreguen de proporcionar informació i assessorament jurídic a les víctimes durant tot el procediment, encara que la víctima no haja presentat càrrecs. El GREVIO celebra la publicació en 2022 d'un protocol d'atenció i derivació de les víctimes de violència de gènere per part de les Oficines d'Atenció a les Víctimes de Delictes als servicis socials i especialitzats regionals.¹⁵⁴

112. El GREVIO anima les autoritats espanyoles a prendre mesures addicionals per a garantir que les dones víctimes de totes les formes de violència cobertes pel Conveni d'Istanbul, incloses les MGF i el matrimoni forçat, tinguen accés efectiu a servicis de suport especialitzats accessibles i de qualitat. En fer-ho, s'han de prendre mesures específiques per a garantir que les dones i xiquetes en risc de patir discriminació interseccional o exposades a ella siguen derivades sistemàticament a servicis de suport especialitzats que responguen a les seues necessitats com a víctimes de la violència contra les dones i tinguen accés a centres d'acolliment per a víctimes de la violència domèstica.

4. Suport a les víctimes de violència sexual (article 25)

113. En virtut de l'article 25 del Conveni d'Istanbul, les parts estan obligades a proporcionar un conjunt de servicis holístics a les víctimes de violència sexual, inclosa atenció mèdica immediata i suport per a traumes, combinat amb exàmens forenses, així com assessorament psicològic i teràpia a curt i llarg termini per a garantir la recuperació de la víctima. Estos servicis han de ser prestats per personal especialitzat i format de manera adequada per a respondre a les necessitats de les víctimes, preferiblement dins dels centres de crisis per violació o de derivació de casos de violència sexual establits en número suficient en tot el país per a garantir un fàcil accés. La recomanació és establir un dels centres esmentats anteriorment per cada 200.000 habitants.¹⁵⁵

114. Com ja es va assenyalar en l'informe d'avaluació de referència del GREVIO, des de fa alguns anys Espanya ha comptat amb centres de derivació de casos de violència sexual i de crisi per violació en algunes regions, mentres que els servicis dirigits a les víctimes de la violència de parella també havien donat suport a les víctimes de violència sexual. No obstant això, en el seu informe d'avaluació de referència, el GREVIO havia expressat la seua preocupació pel limitat nombre de centres de derivació de casos de violència sexual i centres de crisis per violació. Per això, acull amb gran satisfacció el pla de les autoritats nacionals, anunciat en 2021, de crear centres d'assistència integral 24 hores per a les víctimes de violència sexual en totes les regions i províncies.¹⁵⁶ El GREVIO ha sigut informat que estos centres, per als quals s'ha assignat finançament amb càrrec als fons de recuperació post-Covid de la Unió Europea, es crearan a finals de 2024. Els servicis per a dones i xiquetes majors de 16 anys oferiran suport psicològic, jurídic i social a les víctimes de violència sexual, tant en persona com per telèfon o en línia, seguint el model d'alguns dels centres de referència per a víctimes de violència sexual ja existents.¹⁵⁷ Les derivacions a altres professionals, basades en protocols de cooperació, constituiran una part important d'estos servicis, si bé encara no s'han concretat els detalls. El GREVIO observa amb interès que estos centres ja s'han creat en 2023 en algunes regions.¹⁵⁸

---

152. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació.

153. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació.

154. Consulteu www.mjusticia.gob.es/es/ciudadania/victimas/oficinas-asistencia-victimas.

155. Informe explicatiu del Conveni d'Istanbul, paràgraf 142.

156. Dins del pla "Espanya et protegix" s'hauran de crear cinquanta-dos centres.

157. Com el centre Pilar Estebañez de Madrid.

158. Cantàbria i el País Basc.

115. El GREVIO assenyala que les autoritats regionals implicades en el procés de creació dels centres s'enfronten a una sèrie de qüestions importants, inclosa la necessitat de coordinar els servicis prestats pels nous centres amb els servicis de suport existents i d'adaptar els servicis a les especificitats territorials, com ara les zones rurals amb baixa densitat de població. A més, el GREVIO entén que, d'acord amb la Llei orgànica 10/2022 de Llibertat Sexual, els centres especialitzats de suport a la violència sexual han de proporcionar principalment suport d'emergència, mentres que els servicis destinats a la recuperació integral de les víctimes han de permetre un suport a mitjà i llarg termini. Vol recordar la importància de donar accés a les víctimes de violència sexual a assessorament i suport psicològic a curt i llarg termini. Per tant, el GREVIO considera important incorporar en els centres que s'hagen de crear un suport a més llarg termini seguint els exemples de pràctiques prometedores existents.¹⁵⁹ Quan no siga així, assenyala la importància de garantir l'accés a un suport a més llarg termini, inclòs el suport psicològic i de tractament de traumes, mitjançant acords de cooperació amb entitats que oferisquen estos servicis.

116. Així mateix, el GREVIO ha sigut informat que encara no s'ha introduït un sistema per a reconèixer oficialment a les víctimes de violència sexual en virtut de la Llei orgànica 10/2022 de Llibertat Sexual. Un altre element de la Llei orgànica 10/2022 que requereix mesures legislatives addicionals és la provisió d'accés a assistència jurídica gratuïta per a les víctimes de violència sexual. Segons la Llei orgànica 10/2022, esta s'ha de proporcionar des de l'inici del procediment, i els nous centres de crisis per violació tenen la missió d'oferir informació. El GREVIO considera fonamental que es dissenyen protocols de col·laboració amb els hospitals, els servicis mèdics i quirúrgics de guàrdia, les farmàcies i les forces i cossos de seguretat per a garantir la derivació immediata de les dones víctimes de violència sexual als centres de crisis per violació. Finalment, subratlla la importància de garantir que estos centres disposen dels recursos i la capacitat necessaris per a prestar un suport adequat a les dones exposades a discriminació interseccional, en particular les dones amb discapacitat física o intel·lectual, les migrants i refugiades o les que exercixen la prostitució, que són altament vulnerables a la violència sexual.

117. Acollint amb satisfacció els esforços realitzats per a crear una xarxa integral de suport especialitzat a les víctimes de violència sexual, el GREVIO anima a les autoritats espanyoles a garantir que:

- a. totes les víctimes de violència sexual tinguen accés a atenció mèdica i a assessorament i suport psicològic immediat i a llarg termini, prestats per**

---

professionals qualificats que oferisquen un suport sensible a les víctimes i informat sobre el trauma;

- b. es dissenye un sistema accessible i harmonitzat per a reconèixer oficialment a les víctimes de violència sexual;**
- c. es tinguen en compte totalment les necessitats particulars de les dones exposades a discriminació interseccional i que les dones que viuen en zones rurals tinguen accés efectiu a estos servicis.**

C. Dret substantiu

118. El capítol V del Conveni d'Istanbul cobrix una sèrie de disposicions relacionades amb el dret substantiu, tant en l'àmbit del dret civil com del penal, l'objectiu del qual és crear el marc legislatiu necessari per a evitar que es continue victimitzant a dones i xiquetes i garantir una intervenció i un processament sòlid per part de les forces de l'ordre. Esta secció se centra en els avanços realitzats en relació amb determinades disposicions del conveni en l'àmbit del dret substantiu, en particular l'article 31 sobre custòdia, drets de visita i seguretat, i l'article 48 sobre la prohibició de processos obligatoris de resolució alternativa de conflictes o sentències en casos de violència contra les dones.

1. Custòdia, drets de visita i seguretat (article 31)

119. Les decisions sobre custòdia i visites en relació a famílies amb antecedents de maltractament requereixen un acurat equilibri entre els diferents interessos en joc. L'article 31 del Conveni d'Istanbul pretén garantir que els incidents de violència contemplats en el Conveni, en particular la violència domèstica, es tinguen en compte en les decisions relatives als drets de custòdia i visita, per garantir que l'exercici d'estos drets no

---

159. Per exemple, els centres de crisi per a víctimes d'agressions sexuals a Astúries: <https://iam.asturias.es/violencia-de-genero/centro-de-crisis-para-victimas-de-agresiones-sexuales>.

no perjudiquen els drets ni la seguretat de la víctima ni dels fills. Esta disposició contribuïx directament a la seua confiança en les autoritats perquè oferix una protecció essencial enfront dels abusos posteriors a la separació.¹⁶⁰

120. En el seu informe d'avaluació de referència, el GREVIO havia observat que, encara que l'ordenament jurídic espanyol oferia un ampli ventall de possibilitats per a suspendre, limitar o regular l'exercici de la pàtria potestat dels pares abusius, el seu ús en la pràctica havia sigut limitat. També va expressar la seua greu preocupació pel freqüent ús de la denominada síndrome d'alienació parental en els procediments judicials. Per tant, el GREVIO observa amb satisfacció el fet que, des del seu informe d'avaluació de referència, les autoritats han pres mesures addicionals per a millorar la seguretat dels menors i de les seues mares en les decisions relatives als drets de custòdia i de visita en els casos amb antecedents de violència domèstica. Acull amb especial satisfacció les disposicions de la Llei orgànica 8/2021 de Protecció de Menors que introduïxen el principi de suspensió dels drets de custòdia i visita en els casos en què els fills hagen estat exposats a violència domèstica, quan s'haja iniciat un procés penal o en presència d'indis fonaments d'esta violència, llevat que l'interés superior del menor exigisca el manteniment dels drets de custòdia i visita.¹⁶¹ En la pràctica, esta modificació legislativa implica que els jutges han de justificar qualsevol decisió de no suspendre els drets de custòdia i visita en els casos en què els fills hagen estat exposats a violència per part d'un dels progenitors contra l'altre. A més, la llei preveu que els menors hauran de ser escoltats pel jutge en relació amb totes les qüestions, incloses les relatives a la custòdia i el règim de visites.¹⁶²

121. El GREVIO observa amb satisfacció que, des de l'entrada en vigor d'estes modificacions de la llei, el nombre de decisions que suspenen la custòdia i els drets de visita en el context de les ordres de protecció ha augmentat substancialment. Les xifres proporcionades pel CGPJ indiquen que, en 2023, es van dictar 4.026 resolucions de suspensió dels drets de visita, en comparació amb les 2.008 en 2021, i que 2.411 resolucions van ordenar la suspensió de la custòdia, en comparació amb les 1.470 en 2021.¹⁶³ Segons la informació de què disposa el GREVIO, no hi ha

dades sobre el nombre de resolucions que conduïxen a la suspensió dels drets de custòdia i visita adoptades en el context dels procediments civils.

122. Diversos interlocutors del GREVIO van subratllar, no obstant això, que malgrat el canvi de paradigma introduït per la Llei orgànica 8/2021 de protecció dels menors, els drets de visita continuen sent sovint ordenats, en particular pels tribunals civils, malgrat els antecedents de violència d'un progenitor contra l'altre. En la pràctica, semblen ser suspesos sobretot en els casos en els quals les dones han iniciat procediments penals paral·lels per violència de parella, però no tant en situacions en les quals no s'ha presentat una denúncia penal, però en les quals es continuen revelant o al·legant antecedents de violència domèstica, per exemple en el context de procediments de divorci.¹⁶⁴ El GREVIO està particularment preocupat per la informació que indica que els drets de visita a vegades són imposats pels jutges civils quan existixen ordres de protecció o s'ha obtingut una condemna d'un progenitor violent.¹⁶⁵ En este context, el GREVIO observa amb gran preocupació que entre gener i maig de 2024, set menors van ser assassinats a Espanya en el context de la violència de gènere contra la seua mare, en comparació amb dos en 2022 i dos en 2023.¹⁶⁶

---

160. Cal destacar que en el cas de *Bîzdîga contra la República de Moldàvia* (Demanda núm. 15646/18, 17 d'octubre de 2023), el Tribunal Europeu de Drets Humans va declarar que en els procediments relatius als drets de custòdia i visita dels menors en un context de violència domèstica, el focus ha d'estar centrat en l'interès superior del menor, i, per tant, una avaluació de qualsevol risc de violència o altres formes de maltractament ha de formar part d'aquests procediments. Per esta raó, va considerar que un presumpte antecedent de violència domèstica era un factor rellevant i fins i tot obligatori que s'havia de tindre en compte en l'avaluació realitzada per les autoritats nacionals en decidir sobre el dret de visita (§ 62). En el cas recent de *Luca contra la República de Moldàvia* (Demanda núm. 55351/17, 17 d'octubre de 2023), el Tribunal va constatar una violació de l'article 8 del Conveni Europeu de Drets Humans a causa del fet que les autoritats moldaves no van tindre en compte els incidents de violència domèstica en la determinació dels drets de contacte del menor.

161. A petició d'una de les parts en el procediment. Consulteu la Llei orgànica 8/2021 de Protecció Integral de la Infància i l'Adolescència contra la Violència, per la qual es modifiquen l'article 94 del Codi Civil i l'article 544 *ter* de la Llei d'Enjudiciament Criminal.

162. Article 11 de la Llei Orgànica 8/2021 de Protecció de la Infància.

163. Informes estadístics anuals del CGPD per a 2021 i 2023, consulteu: www.poderjudicial.es/cgpj/es/Temas/Violencia-domestica-y-de-genero/Actividad-del-Observatorio/Datos-estadisticos/.

164. Consulteu Themis, Estudi del tractament judicial donat a les dones i les filles i fills menors d'edat en els procediments de família en què es constata l'existència de violència de gènere, 2021.

165. Informació rebuda durant la visita d'avaluació. Consulteu també, Público, "Un jutge ordena a una dona que torne a la ciutat del seu maltractador per a complir amb el règim de visites dels seus fills", 1 de febrer de 2024 i "El jutjat va atorgar el règim de visites per a l'assassí de les dos xiquetes d'Almeria malgrat el que dicta la llei", 18 de març de 2024.

166. Delegació del Govern per a la Violència de Gènere, Estadística de menors assassinats en el context de la violència de gènere, 2024. En dos dels assassinats comesos en 2024 existien mesures cautelars contra la persona agressora.

123. Advocats i organitzacions de la societat civil que treballen amb dones víctimes de violència han indicat al GREVIO que existixen diversos motius que poden explicar el fet que moltes resolucions judicials continuen mantenint els drets de custòdia i visites en casos amb antecedents de violència, incloent, en alguns casos, la violència directament perpetrada contra els fills. Un element que ha cridat repetidament l'atenció del GREVIO és la persistent falta de formació entre els jutges, especialment els jutges civils, sobre l'impacte negatiu que té en els menors estar exposats a este tipus de violència. També solen desconèixer el fet que l'exercici de la custòdia compartida pot ser un mitjà perquè l'autor de la violència domèstica continue mantenint el control i la dominació sobre la mare i els seus fills i que, per tant, la violència de parella ha de ser un factor essencial a l'hora de determinar la custòdia dels fills i altres drets parentals. A més, els jutges de família semblen desconèixer amb freqüència els procediments iniciats en paral·lel, com ara els procediments penals o els procediments davant els tribunals especialitzats en violència de gènere, la qual cosa limita la seua capacitat per a tindre plenament en compte la violència contra les dones en les seues decisions relatives a la custòdia i els drets de visita. El GREVIO assenyala que en 2022 el Centre d'Estudis Jurídics del Ministeri de la Presidència, Justícia i Relacions amb les Corts va emetre una guia per a millorar la coordinació en l'àmbit dels procediments penals i civils en matèria de violència contra les dones, i que el Ministeri de Justícia va publicar una circular en la qual sol·licitava a tots els professionals del Dret, especialment en els jutjats de família, que feren ple ús del sistema SIRAJ per a estar informats de l'existència de qualsevol mesura relacionada amb incidents de violència de gènere possiblement ordenada per un altre tribunal.¹⁶⁷ No obstant això, no està clar si esta recomanació és aplicada sistemàticament per tots els tribunals i si el sistema actual permet la detecció automàtica de decisions relacionades amb incidents de violència

domèstica.168

124. D'altra banda, el GREVIO celebra la prohibició de l'ús de l'anomenada síndrome d'alienació parental introduïda per la Llei Orgànica 8/2021 de Protecció de la Infància. Esta mesura legislativa representa un important pas endavant per a garantir que este i altres conceptes relacionats deixen d'utilitzar-se per a concedir la custòdia i els drets de visita als autors d'actes de violència i privar al progenitor no violent d'esta custòdia.169

125. Malgrat estes importants mesures, el GREVIO continua preocupat pels abundants informes que indiquen que esta anomenada síndrome es continua citant amb freqüència com a explicació del fet que els menors rebutgen el contacte amb els seus pares (violents). Quan no es fa una referència directa, es recorre a nocions similars, presentant a les mares com a manipuladores, sobreprotectores o geloses, o citant la seua instrumentalització dels fills o la seua "percepció exagerada de la violència sexual".170 A més, els jutges sovint prenen decisions basant-se en informes d'experts, incloent-hi avaluacions psicològiques i informes posats en el seu coneixement pel personal de les organitzacions responsables de l'aplicació de les visites supervisades, experts psicosocials i coordinadors parentals.171 Els advocats que treballen amb dones víctimes de violència van informar al GREVIO que estos informes es referixen amb freqüència a nocions afins a l'anomenada síndrome d'alienació parental.

126. En conseqüència, el GREVIO observa amb gran preocupació que els jutges argumenten sovint que el millor per al menor és mantindre una relació amb el progenitor violent i que este interès pot prevaldre sobre els possibles riscos per a la seguretat del menor. Se'l va informar de casos en els quals s'ha concedit l'exercici de la custòdia al progenitor violent o en els quals s'ha internat als menors en institucions d'acolliment per a separar-los de la influència de la mare que suposadament obstaculitza la relació pare-fill.172 En altres casos, el fet que la mare haja sigut víctima de violència per part de la seua parella s'ha utilitzat per a desacreditar les seues aptituds parentals, desestimar el seu testimoni i privar-la de

167. Ministeri de Justícia, Guia de criteris de coordinació en l'àmbit dels processos penals i civils en matèria de violència contra les dones, maig de 2022. El sistema SIRAJ és una base de dades d'àmbit nacional alimentada per lletrats de l'administració de justícia que permet coordinar i intercanviar informació entre tots els professionals del dret i les forces i cossos de seguretat per a indicar si existixen antecedents o procediments per violència de gènere.

168. Consulteu l'informe anual del Defensor del Poble per a 2022, p. 41. Consulteu també l'informe anual per a 2023 de la Fiscalia General de l'Estat.

169. Diverses lleis autonòmiques també prohibixen l'ús de l'anomenada síndrome d'alienació parental, com les lleis de violència de gènere del País Basc, Castella-la-Manxa, Catalunya i La Rioja.

170. Vegeu l'informe de l'ONG presentat per un grup d'acadèmics, «Violència institucional contra mares i fills; aplicació de la falsa síndrome d'alienació parental a Espanya», 2024. El GREVIO també va tindre accés a diverses decisions judicials nacionals que feien ús d'estos conceptes.

171. Consulteu també l'article 48, Prohibició de processos obligatoris de resolució alternativa de conflictes o sentències.

172. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació. Consulteu també, Público, «Una xiqueta de deu anys de Pontevedra, arrancada dels braços de la seua mare per la falsa Síndrome d'Alienació Parental», 8 d'abril de 2024.

l'exercici dels seus drets parentals.173 El GREVIO està profundament preocupat perquè tals pràctiques tornen els mecanismes de protecció enfront de la violència contra les pròpies víctimes i les exposen a una victimització secundària, en restringir l'exercici dels seus drets parentals.174 En alguns casos comunicats al GREVIO, les dones que van intentar mantindre als seus fills fora de perill i protegir-los de la violència paterna, en absència de mesures de protecció adequades proporcionades per les autoritats, es van arriscar a ser condemnades per posar en perill l'exercici dels drets de visita.175

127. En aquest context, el GREVIO celebra la creació per part de les autoritats nacionals d'un grup de treball sobre "violència institucional" contra les dones per a tractar els problemes esmentats anteriorment, fet que demostra una comprensió creixent de la naturalesa integral de la violència de parella. El GREVIO vol cridar l'atenció sobre el fet que els procediments de dret de família després de la separació poden ser utilitzats per a cometre nous abusos, la qual cosa es denomina cada vegada més abús per litigi. Este és un aspecte del continu de la violència domèstica que és important abordar, unint el coneixement i l'experiència de totes les parts interessades, incloses les ONG de drets de la dona, les que proporcionen organitzacions de suport especialitzades i els advocats amb experiència en este camp.

128. A més, el GREVIO va rebre informació preocupant sobre el funcionament de les instal·lacions per a visites supervisades (també conegudes com a "punts de trobada familiar"), una preocupació que ja s'havia destacat en la seua avaluació de referència.¹⁷⁶ Estes instal·lacions són gestionades en la seua majoria per ONG el personal de la qual continua mancant de formació sobre aspectes essencials, com la dinàmica de la violència de parella, el possible ús indegut per part dels agressors dels drets de visita per a continuar exercint el control i la violència sobre les mares i els fills, i la inadequació i la falta de base científica de conceptes com la denominada síndrome d'alienació parental per a explicar la reticència dels menors a relacionar-se amb els seus pares o la por a estos. Com ja es va subratllar en l'informe d'avaluació de referència del GREVIO, la coordinació i els intercanvis amb els servicis especialitzats de suport a les dones víctimes de violència són contínuament deficientes, la qual cosa deixa al personal dels centres de visites supervisades al marge de l'evolució dels casos particulars i exclòs de qualsevol procediment dinàmic d'avaluació de riscos. A més, el GREVIO va ser informat de la falta de supervisió judicial de l'aplicació per part dels punts de trobada familiar de les decisions judicials, incloses les relatives als drets de visita, a causa de la falta de regulació en diverses regions de la comunicació entre estos organismes i els tribunals.¹⁷⁷ Finalment, la informació posada en coneixement del GREVIO indica que sovint manquen de fons suficients i estan desbordats, especialment com a resultat de l'augment substancial de les decisions que ordenen visites supervisades després de l'entrada en vigor de la Llei orgànica 8/2021 de Protecció de la Infància. Esta situació genera llargues llistes d'espera per a accedir a les visites supervisades. En les zones rurals, l'escassetat de punts de trobada familiar també pot donar a que les dones i els menors hagen de recórrer llargues distàncies per a complir amb les decisions judicials que ordenen estes visites.

129. El GREVIO considera que ordenar els drets de custòdia i de visita sense tindre prou en compte els antecedents de violència domèstica, i sense una avaluació suficient dels riscos per a la seguretat dels menors i les seues mares, no complix els requisits de l'article 31 del Conveni d'Istanbul. Recorda que els incidents de violència d'un progenitor contra l'altre tenen un impacte greu sobre els menors. L'exposició a este tipus de violència genera por, provoca traumes, afecta negativament al desenvolupament dels menors i es reconeix com una forma de violència psicològica.¹⁷⁸ També vol subratllar que l'ús persistent de la denominada síndrome d'alienació parental augmenta el risc que la violència contra les dones i els seus fills s'oculte i passe desapercibuda, ja que ignora la naturalesa de gènere de la violència domèstica i els aspectes essencials del benestar infantil. Considera que esta pràctica continuada va en contra dels importants esforços realitzats per les autoritats espanyoles en els últims anys per a previndre i combatre la violència contra les dones i, en particular, en contra dels esforços realitzats per a augmentar la confiança de les dones víctimes de violència en el sistema judicial. Per això, Per tant, al mateix temps que elogia les mesures adoptades des de 2020 per les autoritats espanyoles per a garantir que els incidents de violència contra les dones es tinguen en compte de manera més efectiva en el context de les decisions sobre els drets de custòdia i visita, considera crucial dur a terme una avaluació exhaustiva de l'aplicació de les noves disposicions legislatives

173. Informació rebuda durant la visita d'avaluació.

174. Consulteu també Tribunal Europeu de Drets Humans, *IM i altres contra Itàlia* (Demanda núm. 25426/20, 10 de novembre de 2022).

175. Consulteu l'informe de ONG presentat per un grup d'acadèmics, 2024.

176. L'organització de visites supervisades és una competència regional.

177. Informació rebuda durant la visita d'avaluació. Consulteu també l'Informe anual del Defensor del Poble per a 2023, pàg. 198.

178. Consulteu Comitè de les Nacions Unides sobre els Drets del Menor, Observació General núm. 13, aprovada el 18 d'abril de 2011, paràgraf 21 e, CRC/C/GC/13.

esmentades anteriorment, fins i tot per jutges civils, amb la intenció d'identificar les llacunes en la pràctica i les maneres de garantir el ple compliment de la llei.¹⁷⁹

130. Acollint amb satisfacció les importants mesures legislatives adoptades per les autoritats espanyoles en l'àmbit dels drets de custòdia i de visita, el GREVIO els anima encaridament a prosseguir els seus esforços per a garantir la seguretat de les víctimes i dels seus fills:

- a. realitzant una revisió exhaustiva de la pràctica judicial respecte a les disposicions legals que obliguen als jutges a retirar els drets de custòdia i visita**

en casos de separació dels pares amb antecedents de violència, per tal de determinar si la pràctica actual s'ajusta al que disposa l'article 31 del Conveni d'Istanbul;

- b. intensificant els esforços per a previndre la victimització secundària de les dones víctimes de violència, evitant culpar a les víctimes, desacreditant-les i/o exagerant les seues responsabilitats i posant fi a la pràctica de retirar als fills o limitar els drets parentals dels progenitors no maltractadors al·legant la denominada síndrome d'alienació parental o conceptes similars;**
- c. intensificant les mesures per a reforçar la cooperació interinstitucional i l'intercanvi d'informació entre els tribunals civils i els tribunals penals;**
- d. prenent mesures decidides per a garantir que el centres de visites supervisades disposen de recursos adequats, centrant-se en la seguretat dels menors i les seues mares i evitant la victimització secundària de les dones.**

2. Prohibició de processos obligatoris de resolució alternativa de conflictes o sentències (Article 48)

131. L'article 48, paràgraf 1, del Conveni d'Istanbul exigeix a les parts que prohibisquen la participació obligatòria en qualsevol procés alternatiu de resolució de conflictes, incloses la mediació i la conciliació, en relació amb els casos de totes les formes de violència contra la dona contemplades en el conveni. Esta disposició es deriva del principi que la violència contra les dones és una manifestació de relacions de poder desiguals i que les víctimes d'esta violència mai poden entrar en els processos alternatius de resolució de conflictes en condicions d'igualtat amb la persona agressora. Per a evitar la reprivatització d'esta mena de violència i permetre que la víctima busque justícia, és responsabilitat de l'Estat facilitar l'accés a procediments judicials contenciosos sobre la base de sòlides disposicions penals i civils.

132. En el seu informe d'avaluació de referència, el GREVIO havia elogiat el fet que la mediació estiguera explícitament prohibida en els casos de violència de parella, tant en els procediments civils com en els penals, sempre que hi haguera una investigació penal en curs o s'haguera dictat una sentència penal. No obstant això, havia deixat entreveure els riscos que comportava la mediació en el Dret de família, que es podria proposar en casos de divorci i que podria fer que dones que no havien revelat la seua experiència de violència de parella es veren involucrades en la mediació sense que s'examinara la història de dominació i abús en la relació. El GREVIO observa amb pesar que esta preocupació persisteix, a causa d'una suposada falta de procediments sistemàtics de selecció dels casos de violència domèstica en els procediments de dret de família. Les dones en esta situació també poden veure's involucrades en processos d'acords informals encara que no estiguen en condicions d'entrar en un procés de mediació en igualtat de condicions amb la persona perpetradora.¹⁸⁰ El GREVIO recorda que les pràctiques que suggerixen arribar a acords o arranjaments amistosos entre víctimes i persones maltractadores, amb denegacions que puguen implicar resultats negatius per a les víctimes, poden equivaldre a una mediació obligatòria (mediació quasi-obligatòria).¹⁸¹ A més, encara que reconeix la importància de garantir solucions viables per als assumptes civils després de la separació, i que les solucions mútuament acceptables aconseguides conjuntament poden ser preferibles als llargs procediments judicials, el GREVIO subratlla el fet que les dones víctimes de violència domèstica no entren en els processos de mediació en igualtat de condicions amb els seus maltractadors. Per tant, assenyala la necessitat de garantir que qualsevol oferta de mediació en procediments civils

179. La Unitat de Coordinació contra la Violència sobre les Dones ha dut a terme una primera avaluació de l'aplicació del nou marc legislatiu que abasta 1.060 ordres de protecció dictades en el segon semestre de 2021.

180. Informació rebuda durant la visita d'avaluació.

181. Revisió horitzontal a Mig Termini dels informes d'avaluació de referència GREVIO, paràgrafs 411-412 i informe d'avaluació de referència GREVIO sobre Alemanya, paràgraf 286.

realitzada pels jutges es faça després d'un sòlid procés de detecció d'antecedents de violència, i amb el consentiment ple i informat de les víctimes afectades.

133. A més, el GREVIO està preocupat pel creixent ús del sistema de coordinadors parentals, que en moltes regions han sigut creats per les autoritats regionals per a proporcionar suport a les famílies considerades en «procés de separació d'alta conflictivitat», en l'aplicació de les decisions judicials. Encara que este procés no està regulat per la llei, el seu objectiu sembla ser supervisar l'execució de les mesures judicials, emetent recomanacions i prenent mesures per a aplicar les decisions judicials en un esperit de concòrdia, amb la finalitat de mitigar l'impacte de les situacions de conflicte en els menors.¹⁸² El GREVIO assenyala que les decisions judicials sovint obliguen a la coordinació parental, fins i tot en relació amb l'aplicació de les decisions sobre custòdia i visites.¹⁸³ Vol subratllar que les relacions percebudes com «altament conflictives» sovint amaguen violència de parella no denunciada. Com que molts coordinadors parentals semblen mancar de formació sobre violència contra les dones, sovint són incapaços de detectar situacions de maltractament i relacions de poder desiguals. A més, el GREVIO va ser informat de l'ús freqüent de conceptes similars a l'anomenada síndrome d'alienació parental per part dels coordinadors parentals.¹⁸⁴ Atés que la coordinació familiar sembla proposar-se amb regularitat, al GREVIO li preocupa que moltes dones víctimes de violència de parella no denunciada o no detectada puguen ser portades a estos processos sense el seu consentiment ple i informat i que això pugui equivaldre a una mediació quasi obligatòria que se les imposa com a part de l'execució de les decisions judicials. Este procés, en no estar regulat per llei, no ofereix a les dones víctimes de violència cap garantia que es respectaran els seus drets i que s'aplicarà el principi general, fermament establert en la legislació espanyola, de prohibició de l'ús de la mediació en situacions de violència de parella. A més, sembla que no hi ha cap avaluació del treball dels coordinadors parentals.

134. El GREVIO observa amb gran preocupació esta evolució, que va en contra dels esforços realitzats d'altra banda per les autoritats espanyoles per a reduir la victimització secundària. Per això, considera imprescindible que es regule l'ús de la coordinació parental amb la finalitat de garantir que les famílies amb antecedents de violència contra les dones no puguen ser obligades a participar en estos processos. És igualment important garantir la formació sistemàtica i adequada dels coordinadors familiars en qüestions relacionades amb la violència contra les dones. Aquesta formació hauria de cobrir qüestions com la naturalesa i la dinàmica de la violència domèstica, les relacions de poder desiguals entre les parts en contraposició a una mera relació conflictiva entre cònjuges i els efectes negatius que el fet de presenciar la violència contra les dones té en els fills. El seu objectiu ha de ser augmentar la seua capacitat per a detectar situacions de maltractament.¹⁸⁵

135. El GREVIO anima encaridament a les autoritats espanyoles a prendre totes les mesures necessàries per a garantir que els procediments de mediació duts a terme en els procediments de dret de família no constituïsquen una mediació quasi-obligatòria en els casos amb antecedents de violència domèstica. Per fer-ho, han de, *entre altres*:

- a. **establir mecanismes de selecció per a garantir la detecció sistemàtica de la violència domèstica per part dels jutges i mediadors en els procediments de dret de família;**
- b. **establir les salvaguardes adequades per a garantir el consentiment lliure i informat de les dones víctimes de violència en tots els processos de mediació familiar voluntària i que estos processos respecten plenament els drets, les necessitats i la seguretat de les víctimes.**

136. A més, el GREVIO insta a les autoritats espanyoles a prendre mesures per a regular el sistema de coordinació familiar, en particular per a garantir que no siga obligatori en casos amb antecedents de violència de parella, i a establir un sistema d'avaluació periòdica dels processos de coordinació familiar.

---

182. Consulteu la nota de premsa del CGPJ del 8 de juny de 2022: "Estudien implementar el coordinador parental en els jutjats de Família de la Regió".

183. Només està consagrat per llei en la Comunitat Foral de Navarra.

184. Informació rebuda durant la visita d'avaluació.

185. Consulteu també l'article 15, Formació de professionals.

D. Investigació, enjudiciament, dret processal i mesures de protecció

137. La plena rendició de comptes per tots els actes de violència contra les dones exigeix una resposta adequada per part de les forces de l'ordre i del sector de la justícia penal. El capítol VI del Conveni d'Istanbul estableix un conjunt de mesures per a garantir les investigacions penals, els enjudiciaments i les condemnes de manera que es validen les experiències de violència de les dones i les xiquetes, s'evite la seua victimització secundària i s'oferisca protecció al llarg de les diferents fases del procés. Les disposicions contemplades en esta secció són fonamentals per a oferir protecció i justícia a totes les dones i xiquetes en risc de patir violència de gènere o que l'hagen patida.

1. Obligacions generals (article 49) i Resposta immediata, prevenció i protecció (article 50)

138. Un principi clau d'una resposta adequada a la violència contra les dones és la realització d'investigacions i processos judicials ràpids i eficaços basats en una comprensió d'este tipus de delictes des d'una perspectiva de gènere i que tinguen en compte els drets de la víctima durant totes les fases. Els responsables de l'aplicació de la llei o del poder judicial sovint no donen prioritat als incidents de violència contra les dones i violència domèstica, contribuint així a la impunitat de les persones autores i reforçant la idea errònia que este tipus de violència és "acceptable" en la societat.¹⁸⁶ Una conseqüència d'assignar baixa prioritat als incidents de violència contra les dones i violència domèstica són els retards en l'inici de les investigacions i els processos judicials, que al seu torn poden conduir a la pèrdua de proves vitals i a un major risc per a la víctima de patir violència repetida. Per estos motius, l'article 49 del conveni exigeix a les parts que garantisquen que les investigacions i els procediments judicials es duguen a terme sense dilacions indegudes, respectant al mateix temps els drets de les víctimes durant cadascuna de les fases d'estos processos. L'article 50 reforça encara més estes obligacions en exigir que les forces de l'ordre reaccionen ràpida i adequadament en els casos de violència contra les dones, en particular oferint a les víctimes protecció immediata i participant en la prevenció de la violència. Els informes del GREVIO se centren en l'aplicació de l'article 50 en fases clau del procés de justícia penal, en particular la denúncia, la investigació, l'enjudiciament i la condemna, totes les quals contribuïxen decisivament a que les víctimes senten que se'ls brinda suport, protecció i justícia.

a. Informes, resposta immediata i investigacions per part de les forces de l'ordre

139. El GREVIO observa amb satisfacció que les unitats de violència de gènere que operen dins dels diferents cossos de seguretat a Espanya han ampliat encara més la seua formació i especialització, la qual cosa ja havia sigut elogiada en l'avaluació de referència del GREVIO.¹⁸⁷ En el seu informe d'aleshores, no obstant, el GREVIO ja havia lamentat les llacunes quant a la seua capacitat per a atendre els casos de violència sexual. Per tant, resulta prometedor que, després de l'adopció de la Llei orgànica 10/2022 de Llibertat Sexual, es començara a impartir més formació sobre violència sexual entre els agents de l'ordre. En 2022 es van adoptar procediments operatius estàndard sobre violència sexual. Segons les autoritats, les víctimes de violència sexual han de ser acollides sistemàticament per agents de policia formats en la policia d'investigació criminal.

140. Els representants de la societat civil i els experts en la matèria han observat una millora general substancial en l'enfocament de les forces de l'ordre cap a les víctimes de violència contra les dones, especialment entre les unitats especialitzades, i pràctiques realment prometedores en alguns llocs, la qual cosa el GREVIO celebra. No obstant això, persisteix la preocupació per les respostes desiguals dels agents de policia en alguns llocs, en particular entre els que no pertanyen a les unitats especialitzades. El coneixement de les formes de violència que es

denuncien amb menys freqüència, com el matrimoni forçat o la mutilació genital femenina, sembla continuar sent limitat malgrat els recents esforços per augmentar la formació de totes les autoritats policials en matèria de violència sexual.

141. El GREVIO assenyala que el nombre de casos denunciats de violència de parella ha anat augmentant de manera constant, passant dels 162.848 casos denunciats en 2021 a 182.065 en 2022 i 199.282 en 2023, la qual cosa

---

186. Informe explicatiu del Conveni d'Istanbul, paràgraf 255.

187. Entre elles la Policia Nacional (una unitat central especialitzada i 173 unitats territorials, UFAM) i la Guàrdia Civil (una unitat centralitzada especialitzada i 269 unitats territorials, EMUMES).

pot indicar un augment dels casos de violència contra les dones, però també una major confiança en el sistema judicial.¹⁸⁸ Les denúncies de violència sexual també estan augmentant, encara que en general continuen sent molt baixes, una greu preocupació ja assenyalada en l'avaluació de referència del GREVIO.¹⁸⁹ Malgrat este augment de les taxes de denúncia, el GREVIO reitera la preocupació plantejada en el seu informe d'avaluació de referència que un nombre considerable de casos de violència contra les dones, en particular de violència sexual, són desestimats o arxivats, sobretot a conseqüència de la insuficiència de les investigacions que es duen a terme.¹⁹⁰

142. S'han pres mesures per a augmentar encara més els nivells de denúncia de la violència contra les dones davant les autoritats policials. Per exemple, s'han creat unitats específiques dins de la Guàrdia Civil i la Guàrdia Autònoma de Catalunya per a rebre denúncies de dones amb discapacitat víctimes de violència i s'ha impulsat la informació en llengua de signes. Per a fomentar la denúncia per part de les dones migrants, s'ha difós informació en els consolatats estrangers sobre la protecció disponible en casos de violència contra les dones. També s'ha posat en marxa un protocol per a millorar la denúncia de la violència de parella entre dones sol·licitants d'asil i refugiades.¹⁹¹ Hi ha altres eines disponibles perquè les víctimes es posen en contacte amb la policia, com ara l'aplicació AlertCops, que proporciona un canal directe amb les forces de seguretat per a denunciar incidents i un botó SOS en cas d'emergència. A més, el GREVIO observa amb satisfacció que les dones víctimes de violència de parella i de violència sexual poden presentar una denúncia directament des dels hospitals.

143. Malgrat estos esforços en curs, el GREVIO observa la persistència d'obstacles per a les dones que volen denunciar la violència a les autoritats policials, especialment entre les dones en risc de discriminació interseccional o exposades a ella. Les dones amb discapacitat continuen enfrontant-se a problemes d'accessibilitat i, malgrat la disponibilitat de noves orientacions per als agents de policia, estos són sovint incapaços de comunicar-se de manera inclusiva o desconeixen com respondre a les denúncies en les quals l'agressor és el cuidador.¹⁹² Les dones gitanes denuncien una persistent falta de confiança en la policia a causa dels prejudis existixen des de fa temps cap a elles.¹⁹³

144. A més, diversos grups de dones identificats en l'informe d'avaluació de referència com a col·lectius amb obstacles per a denunciar les seues experiències de violència contra les dones continuen enfrontant-se a dificultats i actituds que impedeixen el seu accés a la justícia. Per exemple, les dones immigrants en situació irregular continuen tement ser deportades, ja que només es lliuraran de tal mesura si el seu cas desemboca en una condemna o en la concessió d'una ordre de protecció. La Llei orgànica 10/2022 de Llibertat Sexual estableix el mateix requisit, malgrat les preocupacions expressades pel GREVIO sobre la vinculació de l'exempció de la deportació a un resultat satisfactori de la denúncia, que pot dependre de molts factors que escapen al control de la persona que vol denunciar. A més, continuen existint prejudis entre alguns agents de l'ordre, inclosa la percepció generalitzada que la denúncia es fa per a obtenir un permís de residència.¹⁹⁴ En vista de la gran proporció de dones migrants entre les víctimes d'homicidis per motius de gènere,¹⁹⁵ el GREVIO considera que ha de posar-se més l'accent a permetre que les dones migrants, independentment de la seua situació legal al país, accedisquen a la protecció i el suport de les forces de l'ordre. Finalment, les dones i xiquetes de les zones rurals continuen enfrontant-se a importants obstacles per a denunciar i posteriorment accedir a la protecció de les forces de seguretat a causa de l'aïllament geogràfic i a la por a l'estigmatització. El GREVIO assenyala que les autoritats espanyoles són conscients d'estos reptes i que estan

treballant per a trobar maneres d'arribar a estes dones. Per exemple, s'han posat en marxa eines digitals específiques perquè les autoritats policials puguin arribar a estes dones.

188. Dades facilitades pel CGPJ. Consulteu, en particular, la nota de premsa relativa a l'informe 2023 sobre violència de gènere, 20 de març de 2024.

189. En 2020 es van registrar 13.174 casos, en comparació amb els 19.013 del 2022. Vegeu l'informe estadístic anual del Ministeri de l'Interior, 2022. Només el 1,3% de tots els casos de violència de gènere investigats pels jutjats en 2023 es referien a violència sexual; veure informe anual 2023 del CGPJ.

190. Un informe presentat per Amnistia Internacional a la CEDAW en 2023 va estimar que el 42% dels casos de violència de gènere entre 2017 i 2022 van ser arxivats o desestimats pel poder judicial a causa de la falta d'investigació. Consulteu Amnistia Internacional, document presentat al Comitè de l'ONU per a l'Eliminació de la Discriminació contra les Dones, 85a sessió, 8-26 de maig de 2023.

191. Protocol de 2021 contra la violència de gènere en el sistema de recepció d'asil. L'aplicació d'este protocol compta amb el suport d'ACNUR a través del projecte SEMilla 2022.

192. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació.

193. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació.

194. Vegeu l'informe de l'ONG d'AIETI, la xarxa de dones del Carib i Llatinoamericanes i la Fundació Aspacia, gener de 2024, pàgs. 17-18.

195. Consulteu l'article 11, Recollida de dades.

145. Acollint amb satisfacció els esforços en curs per a millorar la resposta policial a la violència contra les dones, el GREVIO anima encaridament a les autoritats espanyoles a adoptar mesures destinades a garantir que totes les autoritats policials tinguin els recursos, coneixements i competències per a respondre amb promptitud, de manera adequada i amb una perspectiva de gènere a totes les formes de violència contemplades en el Conveni d'Istanbul, inclosa la violència sexual, la mutilació genital femenina, el matrimoni forçat i l'assetjament.

146. A més, el GREVIO anima encaridament a les autoritats espanyoles a identificar i abordar qualsevol factor que impedisca a les dones i les xiquetes denunciar les seues experiències de violència contra les dones a les forces i cossos de seguretat, centrant-se especialment en les experiències de les dones migrants, les sol·licitants d'asil i les dones en situació migratòria irregular, així com en les dones rurals.

b. Investigació i enjudiciament efectius

147. En el seu informe d'avaluació de referència, el GREVIO havia lamentat l'excessiva dependència en les investigacions de la declaració de la víctima, que és un dels factors que porten a desestimar els casos de violència contra les dones per falta de proves. Per tant, constata amb satisfacció la publicació en 2021 d'un nou protocol d'actuació policial durant el contacte amb les víctimes de violència de gènere, també conegut com a "protocol zero".¹⁹⁶ Esta nova eina té per objecte reforçar la capacitat dels agents de policia per a detectar situacions de violència de parella i recaptar proves amb la finalitat de poder incoar procediments penals encara que la víctima no presente denúncia o la retire.¹⁹⁷ Els agents de policia estan obligats a buscar proactivament totes les fonts de proves, inclosos els testimoniatges d'altres persones i els signes menys visibles de violència. L'objectiu també és oferir una protecció adequada a les víctimes, independentment de si presenten una denúncia. Encara que acull amb satisfacció este important avanç, el GREVIO lamenta, no obstant això, que, segons la informació posada en el seu coneixement per advocats que treballen amb dones víctimes de la violència, el protocol encara no haja sigut aplicat sistemàticament per tots els agents de policia.¹⁹⁸ A més, el GREVIO està preocupat pels persistents problemes derivats del procés de recollida de proves forenses.¹⁹⁹

148. Tal com se subratlla en el seu informe d'avaluació de referència, el GREVIO observa amb satisfacció que els tribunals especials sobre violència de gènere i les unitats especials sobre violència contra les dones dins de la Fiscalia han continuat exercint un paper important en la millora de l'eficàcia de la persecució de la violència contra les dones i en l'augment de les taxes de condemna.

149. En el seu informe d'avaluació de referència, el GREVIO havia subratllat que la possibilitat prevista en l'article 416 de la Llei d'Enjudiciament Criminal que les dones víctimes s'abstingueren de declarar contra l'agressor en determinades condicions havia estat obstaculitzant les

condemnes per violència de gènere.²⁰⁰ El GREVIO observa amb preocupació que la dispensa continua sent un motiu important de sobreseïment de casos de violència contra les dones i d'absolució dels agressors.²⁰¹ Malgrat la reforma introduïda per la Llei orgànica 8/2021 de Protecció a la Infància dirigida a limitar les possibilitats que les víctimes de violència de gènere puguin ser eximides de declarar,²⁰² al voltant del 10% de les víctimes continuen acollint-se a este dret en diferents fases processals. No obstant això, en la fase de la declaració final davant el tribunal, es va observar una disminució del percentatge de dones que es negaven a declarar entre 2021 i 2022. Segons els professionals, este descens és atribuïble a la reforma legal.²⁰³ En este context, el GREVIO observa amb preocupació que l'ús continuat per part de les víctimes de la dispensa obeeix a diversos factors, entre ells la por a l'agressor i la pressió exercida sobre elles, però també

---

196. Instrucció 5/2021 del Ministeri de l'Interior per la qual s'estableix un protocol de primer contacte policial amb les víctimes de violència de gènere desprotegides ("protocol zero").

197. Es pot investigar la violència de parella *d'ofici* a Espanya.

198. Informació rebuda durant la visita d'avaluació.

199. Consulteu l'article 20, Servicis generals de suport, i l'article 51, Avaluació i gestió de riscos.

200. Coneguda com a "dispensa".

201. Fiscalia General de l'Estat, informe anual 2023.

202. La Llei orgànica 8/2021 de Protecció a la Infància exclou la possibilitat de ser dispensat de declarar en diverses circumstàncies amb la finalitat de garantir la protecció dels menors i dels menors amb discapacitat en els processos penals. Consulteu la disposició final primera que modifica la Llei d'Enjudiciament Criminal, de 14 de setembre de 1882.

203. Del 10% al 5,5%; xifres aportades per la Fiscalia de Violència de Gènere.

l'obligació de reiterar la seua declaració diverses vegades durant un procediment llarg. A més, observa amb gran preocupació les indicacions que va rebre de dones que canvien la seua declaració inicial aportant autoacusacions o invocant problemes psicològics quan el seu testimoniatge ja no pot ser dispensat legalment.²⁰⁴ Exposant-se a procediments per fals testimoniatge, tals experiències minaran greument la confiança de les víctimes en el sistema de justícia criminal i la confiança que poden aconseguir justícia i reparació. En este context, el GREVIO reconeix que les autoritats fiscals són conscients d'esta preocupació i dels esforços realitzats per a fer-li front. Compartix l'opinió de les autoritats fiscals que han de trobar-se solucions per a posar remei a esta situació, fins i tot a través de mesures legislatives adequades o d'un altre tipus. Estes podrien incloure la millora de la recollida de proves per a permetre l'enjudiciament fins i tot en absència del testimoniatge de la víctima, així com la provisió de mesures efectives de protecció a les dones que declaren durant els procediments judicials.²⁰⁵

150. El GREVIO també lamenta l'escàs percentatge de casos jutjats per "ús habitual de la violència"²⁰⁶ en les relacions de parella, que abasta actes reiterats de maltractament psicològic o físic, pel que sembla a causa de les dificultats per a reunir proves de tals delictes. Reconeix que les autoritats són conscients de la necessitat de millorar la investigació i l'enjudiciament d'estos delictes, la qual cosa constituïx un primer pas que requerix un seguiment per a millorar la resposta a esta forma de violència, que és el nucli de la violència domèstica.²⁰⁷

151. Finalment, el GREVIO assenyala amb interès la informació posada en el seu coneixement sobre les mesures adoptades per a acostar els tribunals especialitzats en violència de gènere i les unitats fiscals especialitzades, que es troben en la seua majoria a les ciutats, a les dones víctimes de violència que viuen en zones rurals.²⁰⁸

152. **El GREVIO insta a les autoritats espanyoles a prendre més mesures per a:**

- a. **identificar i abordar els factors legislatius i processals que contribuïxen a la victimització secundària durant la investigació;**
- b. **dur a terme una investigació exhaustiva dels factors que conduïxen la desestimació en casos de violència de gènere.**

153. **El GREVIO també anima a les autoritats espanyoles a garantir la plena aplicació de les eines existents per a millorar la recollida de proves durant les investigacions, eliminar la centralitat de la declaració de la víctima en els processos penals i millorar la protecció de la víctima contra totes les formes de violència contra les dones contemplades en el Conveni d'Istanbul.**

---

c. Taxes de condemna

154. El GREVIO celebra l'augment constant de la taxa de condemnes, arribant al voltant del 80% en casos de violència de parella en 2023.²⁰⁹ Tot i que falten dades detallades sobre violència sexual, el GREVIO observa amb preocupació que el nombre de condemnes per violència sexual segueix sent baix.²¹⁰ Com ja s'ha dit, el canvi de paradigma introduït per la Llei Orgànica 10/2022 de Llibertat Sexual encara s'ha de traduir en un augment de les taxes de denúncia, processament i condemna de casos de violència sexual. El GREVIO es mostra preocupat perquè, malgrat els canvis innovadors introduïts per la llei, les víctimes de violència sexual continuen experimentant una victimització secundària en els processos judicials, a causa dels desafiaments persistents a la seua credibilitat, els estereotips sobre les víctimes de violació entre la judicatura, la necessitat de declaracions repetides i la falta de respecte a la intimitat de les víctimes com a part dels procediments.²¹¹

---

204. Fiscalia General de l'Estat, informe anual 2023.

205. Consulteu l'article 56, Mesures de protecció.

206. Article 173, paràgraf 2, del Codi Penal. Estos casos només representaven el 5,34% dels delictes perseguits en 2022. Consulteu Fiscalia General de l'Estat, informe anual 2023.

207. Consulteu en particular les Conclusions del 17è seminari de fiscals especialitzats en violència contra les dones per a 2022 (només en castellà).

208. El GREVIO assenyala, per exemple, un projecte pilot dut a terme a Extremadura mitjançant el qual les dones poden declarar davant un tribunal especialitzat per videoconferència des de les dependències de la Guàrdia Civil. Existixen projectes similars en 22 ciutats.

209. Nota de premsa del CGPJ relativa a l'informe 2023 sobre violència de gènere, 20 de març de 2024. La taxa va ser del 72% en 2020.

210. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació.

211. Consulteu també l'article 56, Mesures de protecció.

155. El GREVIO assenyala que els jutjats especialitzats en violència de gènere també jutjaran delictes de violència sexual, però que encara no s'han aprovat els estatuts necessaris per a aplicar esta disposició de la Llei orgànica 10/2022. Tant les ONG com els professionals del dret han expressat al GREVIO la seua preocupació per la necessitat que l'assignació dels casos de violència sexual als tribunals especialitzats vaja acompanyada de la formació i els recursos financers i humans adequats.

156. El GREVIO observa amb preocupació que, després de l'entrada en vigor de la Llei orgànica 10/2022 de Llibertat Sexual i la unificació dels delictes d'agressió sexual i abús sexual, es va ampliar el ventall de sancions, la qual cosa va permetre rebaixar diversos centenars de penes imposades a autors de violència sexual després de l'entrada en vigor de la llei. Esta lamentable evolució no podia sinó contribuir a reforçar el sentiment d'impunitat de la violència sexual i danyar la confiança de les víctimes en el sistema judicial. En conseqüència, es va modificar la Llei orgànica 10/2022, establint dos tipus diferents de delictes sexuals, inclosos els actes sexuals comesos amb l'ús de la força o la violència.

157. Malgrat estos avanços, el GREVIO considera que la plena aplicació de la Llei orgànica 10/2022 té el potencial de reduir significativament el nivell d'impunitat de la violència sexual, desencadenant un augment de les denúncies i una major eficàcia en les investigacions i l'enjudiciament de la violència sexual. Perquè la llei es traduisca en un canvi efectiu en la manera d'abordar la violència sexual i en canvis per a les víctimes en els procediments judicials, el GREVIO subratlla la importància de dur a terme una important labor de sensibilització entre els jutges i altres professionals del dret sobre el nou enfocament relatiu al consentiment lliurement atorgat i la necessitat d'allunyar-se dels mites sobre la violació i altres estereotips.²¹²

158. **El GREVIO anima les autoritats espanyoles a:**

- a. adoptar ràpides mesures legislatives i d'un altre tipus per a aplicar completament les disposicions de la Llei orgànica 10/2022 de Llibertat Sexual i garantir que els autors de violència sexual responguen plenament dels seus actes;**
- b. garantir que els tribunals especialitzats en violència de gènere i altres òrgans judicials especialitzats compten amb els recursos necessaris per a poder**

---

investigar i enjudiciar adequadament totes les formes de violència sexual.

2. Avaluació i gestió de riscos (article 51)

159. Moltes persones perpetradores de violència domèstica, violació, assetjament, assetjament sexual, matrimoni forçat i altres formes de violència contemplades en el Conveni d'Istanbul amenacen a les seues víctimes amb violència greu, inclosa la mort, i han sotmés a les seues víctimes a violència greu en el passat, inclòs l'escanyament no mortal. La creixent dimensió digital d'esta violència agreuja encara més el sentiment de por de les dones i les xiquetes. Així, l'article 51 situa la preocupació per la seua seguretat en el centre de qualsevol intervenció en estos casos, exigint l'establiment d'una xarxa interinstitucional de professionals per a protegir les víctimes d'alt risc sense agreujar el mal patit. Establix l'obligació de garantir que totes les autoritats implicades, i no sols les policials, avaluen i dissenyen de manera efectiva un pla per a gestionar els riscos de seguretat als quals s'enfronta una víctima, cas per cas, segons procediments estandarditzats i en cooperació mútua.

160. En el seu informe d'avaluació de referència, el GREVIO havia elogiat l'ús normalitzat i professional del Sistema de Seguiment Integral dels Casos de Violència de Gènere (VioGén), en funcionament des de 2007, però havia lamentat, no obstant això, que s'haguera alimentat exclusivament amb informació recollida per les forces i cossos de seguretat i que no s'hagueren detectat nivells elevats de risc, amb resultats fatals. Per tant, el GREVIO celebra que la informació d'altres entitats, com els servicis socials i els organismes regionals d'igualtat, ara es pugua introduir en VioGén, sempre que la víctima done el consentiment per a compartir les dades.

---

212. Vegeu el 4t Informe general d'activitats del GREVIO, de gener a desembre de 2022, secció centrada en els enfocaments adoptats en els Estats que formen part del Conveni d'Istanbul sobre la penalització i enjudiciament de la violència sexual, inclosa la violació, pàg. 26-54.

161. S'ha aconseguit una major interoperabilitat de VioGén amb el sistema SIRAJ per a maximitzar l'intercanvi d'informació entre les autoritats policials i judicials i millorar la seguretat de les víctimes. També s'han dissenyat diversos protocols nous des de 2020 per a actualitzar les eines existents i millorar l'avaluació dels riscos mitjançant l'ús de VioGén.²¹³ El GREVIO valora positivament que VioGén incloga una àmplia llista de "senyals d'alarma", inclosa l'estrangulació no mortal, una forma especialment perillosa de violència física, que se sap que augmenta en gran manera el risc d'escalada física i violència letal. No obstant això, la informació posada en el seu coneixement indica que els agents de l'ordre no sempre utilitzen la possibilitat que ofereix VioGén d'incloure informació addicional pertinent per a l'avaluació del risc, la qual cosa pot donar lloc a avaluacions inexactes i infravalorades.²¹⁴ En este context, el GREVIO assenyala que entre les dones víctimes d'assassinats per motius de gènere en 2023, el 24% havia denunciat prèviament actes de violència a les autoritats policials, enfront del 40% en 2022 i el 20% en 2021.²¹⁵ Això sembla indicar que persisteixen algunes de les preocupacions expressades en l'informe d'avaluació de referència del GREVIO en relació amb la fiabilitat de l'avaluació del risc.

162. Els plans de seguretat individuals per a les víctimes es dissenyen a partir de l'avaluació dels riscos. Poden cobrir els fills de la víctima, fins i tot quan estan a l'escola. La seua aplicació està supervisada per les forces de l'ordre. No obstant això, es va informar al GREVIO que, en alguns casos, només s'apliquen sistemàticament en cas de dones per a les quals es considera que el risc és molt alt.²¹⁶ Al mateix temps, el GREVIO valora positivament les mesures addicionals adoptades des de 2020 per a millorar la protecció i el suport a les dones en situació de risc. En particular, des de 2023 els agents de l'ordre tenen l'obligació d'informar la víctima dels antecedents de l'agressor en els casos en què altres dones hagen presentat denúncies contra ell. El GREVIO considera que esta mesura és una eina important per a millorar la seguretat de les dones víctimes de violència.

163. Els informes d'avaluació de riscos realitzats sota el sistema VioGén es compartixen amb fiscals i jutges. El fet que estos últims reben avaluacions de risc inicials i posteriors pot impulsar l'acció judicial en els casos en què s'identifiquen riscos més grans després d'una revisió de

l'avaluació inicial. No obstant això, no estan obligats a actuar sobre la base d'estos informes. Els tribunals poden exigir una avaluació forense per separat que, com ja va destacar el GREVIO en la seua avaluació de referència, és un procés llarg perquè les Unitats d'Avaluació Forense Integral manquen de recursos i no estan disponibles en totes les regions.²¹⁷ En conseqüència, els fiscals i els jutges, especialment els jutjats de guàrdia i els que operen en zones rurals, sovint han de prendre decisions sobre ordres de protecció sense una avaluació del risc proporcionada per una unitat forense. Esta situació pot contribuir a les discrepàncies informades entre regions en el nombre d'ordres de protecció concedides.²¹⁸

164. El GREVIO observa amb interès que s'està elaborant una nova eina d'avaluació de riscos sobre violència sexual, ja que VioGén només s'ocupa de la violència de parella. L'objectiu d'esta nova eina serà registrar, supervisar i previndre la violència sexual.

165. A més, el GREVIO celebra les mesures adoptades en 2022 per a establir un sistema d'anàlisi retrospectiva dels casos d'assassinats de dones per raons de gènere a través de comitès de crisi que es convoquen quan es produïxen cinc o més assassinats per raons de gènere en el termini d'un mes. En els comitès de crisi participen el Ministeri d'Igualtat, les autoritats de les comunitats autònomes corresponents i jutges i fiscals d'estes regions i tenen com a objectiu identificar i esmenar els possibles buits que han portat al fatal desenllaç. Des de 2022, s'han convocat huit reunions del comitè de crisi.

---

213. Consulteu l'informe d'estat, pàgs. 96 i 97.

214. Informació rebuda durant la visita d'avaluació.

215. Delegació del Govern per a la Violència de Gènere, butlletins mensuals sobre dones víctimes d'assassinats de gènere per part de les seues parelles o ex parelles.

216. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació.

217. Consulteu Fiscalia General de l'Estat, informe 2023.

218. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació.

166. El GREVIO celebra els esforços continuats de les autoritats espanyoles per millorar l'avaluació de riscos i la seguretat de les víctimes de violència de parella i les anima a prosseguir els seus esforços per a augmentar la precisió d'estes avaluacions i estendre-les a totes les formes de violència contra les dones cobertes pel Conveni d'Istanbul.

3. Ordres d'allunyament d'emergència (article 52)

167. En virtut de l'article 52 del Conveni d'Istanbul, en situacions de perill immediat, les autoritats estan facultades per a dictar una ordre d'allunyament d'emergència, ordenant a l'agressor que abandone el domicili de la víctima o de la persona en situació de risc durant un període de temps determinat, i prohibint-li entrar en el domicili o posar-se en contacte amb la víctima o la persona en situació de risc. Les ordres d'allunyament d'emergència són eines destinades a prevenir un delicte i anteposar la seguretat.²¹⁹ Per tant, han d'estar limitades en el temps i basades en incidents, amb possibilitat de renovació en cas de perill continuat. No obstant això, la protecció a més llarg termini ha de ser concedida per un tribunal mitjançant una ordre de protecció, a sol·licitud de la víctima. En principi, una ordre d'allunyament d'emergència s'ha d'estendre als menors que necessiten protecció i ha de tindre efecte immediat.

168. En el seu informe d'avaluació de referència, el GREVIO havia observat que les ordres de protecció disponibles, inclosa la prohibició del contacte i l'accés a la residència compartida, no es qualificaven com a ordres d'allunyament d'emergència tal com exigix l'article 52 del Conveni d'Istanbul. El GREVIO lamenta que, des del seu informe d'avaluació de referència, no s'haja pres cap mesura per a esmenar esta carència. Subratlla la importància que les víctimes de violència i els seus fills tinguen la possibilitat, en situacions de perill immediat, de romandre fora de perill en la seua llar sense haver de sotmetre's a un llarg procediment, i no haver de buscar precipitadament seguretat en un centre d'acolliment o en un altre lloc.²²⁰ A més, el GREVIO subratlla que les ordres d'allunyament d'emergència són una mesura a curt termini molt menys

restrictiva que altres tipus de mesures que separen a la víctima de l'agressor, com la detenció i l'internament. En virtut de la legislació vigent, les mesures de protecció, sovint dictades en forma de mesures cautelars, poden tardar fins a 72 hores a ser emeses, la qual cosa és massa temps per a qualificar com una ordre d'allunyament d'emergència, tal com es definix en l'article 52 del conveni.²²¹ A més, el GREVIO va rebre indicacions que els jutges poques vegades prenen la decisió de desallotjar del domicili a la persona autora del delictes i que l'opció preferida en la majoria dels casos és proporcionar seguretat a la víctima fora del seu domicili.²²² En este context, reitera que les ordres d'allunyament d'emergència s'ajusten als requisits del Conveni i, per tant, han de formar part del conjunt d'instruments de què disposen les autoritats de justícia penal per a protegir les víctimes.

169. El GREVIO insta a les autoritats espanyoles a prendre mesures legals o d'un altre tipus per a garantir que les autoritats competents tinguen accés a les ordres d'allunyament d'emergència que complisquen amb els requisits de l'article 52 del Conveni d'Istanbul per a garantir la seguretat de les dones víctimes i els seus fills en la seua pròpia llar.

170. A més, el GREVIO anima fermament les autoritats espanyoles a garantir el seguiment efectiu de tot tipus d'ordres d'allunyament d'emergència i a aplicar de manera efectiva les sancions per qualsevol incompliment d'estes ordres.

4. Ordres de restricció o protecció (article 53)

171. Les ordres de restricció i protecció tenen per objecte prolongar la protecció oferida a la víctima i als seus fills per les ordres d'allunyament d'urgència i poden considerar-se complementàries de la protecció oferida per estes últimes. De conformitat amb l'article 53 del Conveni d'Istanbul, les víctimes de totes les formes de violència contra les dones han de poder obtindre una ordre de protecció per a la seua protecció immediata, sense que això supose una càrrega financera o administrativa indeguda per a la víctima i amb independència que opten o no per posar en marxa qualsevol altre procediment judicial.

---

219. Consulteu els informes d'avaluació de referència del GREVIO sobre Dinamarca, paràgraf 207, i Malta, paràgraf 218.

220. Informe explicatiu del Conveni d'Istanbul, paràgraf 264.

221. Article 544 *bis* i *ter* de la Llei d'Enjudiciament Criminal.

222. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació.

172. El GREVIO observa que el nombre d'ordres de protecció concedides a víctimes de violència de gènere i la taxa de denegació de sol·licituds d'ordres de protecció s'han mantingut estables des del seu informe d'avaluació de referència.²²³ No obstant això, com ja es va subratllar en 2020, el GREVIO observa amb gran preocupació la persistència de marcades discrepàncies entre les diferents regions d'Espanya en les taxes d'estes denegacions. En 2022, el 83% de les ordres de protecció sol·licitades es van concedir a les regions de La Rioja, Aragó i València, mentres que esta taxa va ser del 48% a les regions de Madrid i Catalunya.²²⁴ El GREVIO lamenta que des de 2020 no s'haja dut a terme cap investigació específica per a comprendre millor els motius d'estes diferències.

173. Una altra preocupació persistent es referix a l'accés de les dones immigrants en situació irregular a les ordres de protecció, a les quals tenen dret per llei però que semblen ser més difícils d'obtindre en la pràctica a causa de la seua situació legal.²²⁵ En 2023, les dones estrangeres representaven al voltant del 30% de les persones que sol·licitaven una ordre de protecció.²²⁶ No hi ha informació disponible sobre el nombre d'ordres concedides per nacionalitat. No obstant això, el GREVIO reitera la seua preocupació, expressada anteriorment en el seu informe d'avaluació de referència, que a les regions que acullen grans comunitats d'immigrants, els baixos índexs de concessió d'ordres de protecció podrien tindre un impacte especialment negatiu en estes dones, tenint en compte també la necessitat d'una ordre de protecció per a accedir a molts dels servicis de suport i que els procediments d'expulsió s'iniciaran en els casos en què s'haja denegat una ordre de protecció.

174. El GREVIO celebra que a Espanya les ordres de protecció es puguen aplicar als fills de víctimes de violència de parella, fins i tot quan es troben a l'escola o en altres centres fora de la

llar. També celebra que es puguin concedir per a manifestacions digitals de violència contra les dones. Encara que la informació de què disposa el GREVIO no indica el nombre d'ordres de protecció aplicades en casos de violència contra la dona distints de la violència de parella, se l'informa, no obstant això, que és menys freqüent que es concedisca una ordre de protecció en casos de violència psicològica i, per tant, en casos de violència comesa en línia.²²⁷

175. El GREVIO assenyala que el 92% de les ordres de protecció concedides en 2023 van ser sol·licitades per les pròpies víctimes. Només el 2% van ser concedides *d'ofici* per un jutge i el 5% per fiscals.²²⁸ Les raons d'esta baixa taxa d'ordres de protecció concedides per iniciativa de jutges i fiscals són poc clares i han d'analitzar-se.

176. Pel que fa al seguiment de l'aplicació de les ordres de protecció, el GREVIO celebra el fet que els jutges comuniquen ràpidament les ordres de protecció a altres actors rellevants, inclosos els servicis socials, i que la informació s'introduísca en el sistema SIRAJ en un màxim de 24 hores. Estos passos són essencials per a la seguretat de la víctima. El GREVIO també constata amb satisfacció que l'ús de dispositius electrònics per a vigilar els moviments dels autors s'ha ampliat per a incloure als autors de delictes sexuals.²²⁹ No obstant això, entén que les ordres de protecció continuen sent violades amb freqüència, a pesar que un nombre cada vegada major d'infraccions són investigades pels tribunals.²³⁰ Les autoritats policials semblen mancar de recursos per a garantir el control sistemàtic de l'aplicació d'estes ordres.²³¹ El GREVIO reitera que les infraccions de les ordres de protecció s'han associat amb un alt risc de mort.²³²

223. En 2019 es van concedir 33.687 ordres de protecció i 35.551 en 2023. Des de 2017, les ordres de protecció s'han concedit en al voltant del 70% de les sol·licituds. Dades facilitades pel CGPJ.

224. Dades facilitades pel CGPJ. Consulteu també El diario.es, "Espanya protegeix de forma desigual les víctimes de violència de gènere: alguns jutjats rebutgen el 70% de les ordres", 1 desembre 2023.

225. Llei Orgànica 4/2000 de Drets i Llibertats dels Estrangers a Espanya. Consulteu també l'article 50, Resposta immediata, prevenció i protecció.

226. Nota de premsa del CGPJ relativa a l'informe 2023 sobre violència de gènere, 20 de març de 2024.

227. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació. Consulteu també la Recomanació general núm. 1 de GREVIO sobre la dimensió digital de la violència contra les dones, 2021.

228. Informació facilitada pel CGPJ.

229. Polseres electròniques i el servici ATENPRO. Consulteu Llei orgànica 10/2022 de Llibertat Sexual, disposició final 1.3 que modifica l'article 544 *bis* de la Llei d'Enjudiciament Criminal.

230. En 2023 es van produir 19.798 delictes de trencament d'ordres de protecció (la qual cosa representa aproximadament el 55% del total d'ordres de protecció concedides). Informació facilitada pel Ministeri de Presidència, Justícia i Relacions amb les Corts. El nombre d'infraccions investigades pels jutjats especialitzats en violència de gènere va augmentar de 29.508 en 2020 a 44.162 en 2023.

231. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació.

232. Informe d'avaluació de referència GREVIO, paràgraf 269.

177. Recordant les conclusions emeses en el seu informe d'avaluació de referència, el GREVIO insta a les autoritats espanyoles a dur a terme una anàlisi dels motius de les taxes significativament més altes de rebuig de les ordres de protecció en algunes parts del país i a augmentar les mesures per a fer front als incompliments de les ordres de protecció per part dels autors de violència contra les dones.

5. Mesures de protecció (article 56)

178. L'article 56 del Conveni d'Istanbul és una disposició clau per a generar confiança a nivell de procediments judicials per a dones i xiquetes que hagen patit o siguin testimonis d'alguna de les formes de violència contemplades pel conveni. Establix una llista no exhaustiva de procediments destinats a protegir les víctimes de la violència enfront de la intimidació, les represàlies i la victimització secundària en totes les fases del procediment, durant les investigacions i en el juí. Els redactors pretenien que esta llista fora indicativa, i les parts poden adoptar mesures de protecció addicionals que siguin més favorables que les previstes en el conveni. A més, la intimidació i la victimització secundària poden produir-se no sols en les mans dels agressors, sinó també quan les investigacions i els procediments judicials no es basen en una comprensió de la violència contra les dones des d'una perspectiva de gènere, raó per la qual l'aplicació pràctica de les mesures de protecció ha d'estar fermament ancorada en esta comprensió.

179. En el seu informe d'avaluació de referència, el GREVIO havia aconseguit amb satisfacció la labor realitzada per la xarxa d'Oficines de Suport a les Víctimes que donen suport i assessorament jurídic i psicològic a les dones víctimes de violència, contribuint així a augmentar la confiança de les víctimes en el sistema judicial. El GREVIO valora positivament el paper que exercixen estes oficines a l'hora d'informar les víctimes de qualsevol canvi en l'execució de la sentència del perpetrador o en cas de posada en llibertat o previsió de posada en llibertat, d'acord amb l'article 56, paràgraf 1b, del Conveni d'Istanbul.²³³ A més, celebra que la Llei orgànica 10/2022 de Llibertat Sexual preveja que estes entitats reben formació i suport específics per a poder donar suport a les víctimes de violència sexual. En este context, el GREVIO assenyala la necessitat de garantir els recursos suficients perquè estes oficines puguin desenvolupar amb eficàcia les seues funcions i que es prenguen mesures concretes perquè puguin arribar a les víctimes residents en les zones rurals.²³⁴

180. El dret de la víctima a evitar el contacte amb l'agressor en els procediments judicials està previst per la llei.²³⁵ A més, les víctimes de violència domèstica i violència sexual han de ser protegides contra la victimització secundària en els procediments judicials mitjançant l'ús d'eines tecnològiques per a gravar els seus testimoniatges.²³⁶ En la pràctica, sembla que estos drets no sempre s'apliquen de manera efectiva i que les dones víctimes de violència no sempre tenen accés a mecanismes adequats que les impedisquen entrar en contacte amb l'agressor o a l'ús de mitjans tècnics perquè puguin ser escoltades sense estar presents a la sala del tribunal.²³⁷ El GREVIO entén que esta situació sol estar relacionada amb la falta de mitjans dels jutjats i, a vegades, amb la falta de conscienciació dels professionals del dret sobre la necessitat d'evitar la victimització secundària.²³⁸ També assenyala que la possibilitat de gravar testimoniatges probatoris de víctimes infantils i de víctimes vulnerables amb discapacitat està disponible en la legislació espanyola²³⁹ però que no s'aplica a les víctimes adultes vulnerables de violència de gènere o sexual.²⁴⁰ Finalment, el GREVIO assenyala que encara que la Llei orgànica 10/2022 de Llibertat Sexual

---

233. D'acord amb l'article 7 de la Llei 4/2015 de l'Estatut de les Víctimes de Delictes.

234. Consulteu Fiscalia General de l'Estat, informe anual 2023.

235. Article 20 de la Llei 4/2015 de l'Estatut de les Víctimes de Delictes i article 26 de la Llei orgànica 10/2022 de Llibertat Sexual.

236. Disposició final primera de la Llei orgànica 10/2022 de Llibertat Sexual per la qual es modifica la Llei d'Enjudiciament Criminal, aprovada per Reial decret de 14 de setembre de 1882. Consulteu també l'article 137 *bis* del Reial decret llei 6/2023, de 19 de desembre, pel qual s'aproven mesures urgents per a l'execució del Pla de Recuperació, Transformació i Resiliència en matèria de servici públic de justícia, funció pública, règim local i mecenatge.

237. Consulteu l'informe anual del defensor del poble 2022, pàg. 190.

238. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació.

239. Conegudes com a "proves preconstituïdes". Consulteu la disposició final primera de la Llei orgànica 8/2021 de Protecció Integral de la Infància i l'Adolescència Contra la Violència per la qual es modifica la Llei d'Enjudiciament Criminal, aprovada pel Reial decret de 14 de setembre de 1882, article 449. *bis*.

240. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació. Consulteu també Themis, Estudi comparat de la regulació del consentiment en els delictes contra la llibertat i indemnitat sexual, Bones pràctiques i estratègia per a combatre la violència sexual des de la perspectiva de gènere, 2023.

contempla el dret de les víctimes de violència sexual a la protecció de la seua vida privada, els advocats que treballen amb dones víctimes de violència continuen manifestant la seua preocupació a este respecte.²⁴¹

181. Finalment, el GREVIO es congratula de l'actual procés de creació de centres "Barnahus" per a respondre millor a les necessitats dels menors víctimes de violència sexual, protegint-los al mateix temps de la victimització secundària.

182. Si bé acull amb satisfacció les salvaguardes existents per a protegir les dones víctimes de violència en els procediments judicials, el GREVIO anima a les autoritats espanyoles a garantir la seua aplicació sistemàtica per a les víctimes de totes les formes de violència contra les dones.

---

241. Informació obtinguda durant la visita d'avaluació. Consulteu també l'article 50, Resposta immediata, prevenció i protecció.

Apèndix I

Llistat de propostes i suggeriments del GREVIO

II. Canvis en definicions, polítiques integrals i coordinades, finançament i recollida de dades en el àmbits de la violència contra les dones i la violència domèstica

A. Definicions (article 3)

1. Reconeixent els progressos realitzats en l'harmonització de les definicions amb els requisits del Conveni d'Istanbul, però observant les variacions existents entre les regions, el GREVIO anima a les autoritats espanyoles a adoptar noves mesures legislatives o d'un altre tipus per a garantir una major harmonització de les definicions de les formes de violència contra les dones contemplades en el Conveni d'Istanbul que s'utilitzen a Espanya amb les definicions previstes en l'article 3 del Conveni. (paràgraf 20)

B. Polítiques integrals i coordinades (article 7)

2. El GREVIO anima encaridament a les autoritats espanyoles a redoblar els seus esforços per a garantir una aplicació coherent de les polítiques existents per a previndre i combatre la violència de gènere contra les dones en els àmbits nacional, regional i local, en concret:

- a. garantint l'aplicació de polítiques i mesures destinades a satisfer les necessitats específiques de les dones víctimes de violència exposades a discriminació interseccional;
- b. avaluant periòdicament les seues polítiques amb la finalitat d'aconseguir l'enfocament polític global i coordinat que exigix el Conveni d'Istanbul. Estes avaluacions s'han de dur a terme sobre la base d'indicadors predefinitos per tal d'avaluar el seu impacte i garantir que l'elaboració de polítiques es basa en dades fiables;
- c. garantir la participació periòdica de les ONG que treballen amb dones víctimes de la violència de gènere en l'elaboració de polítiques, així com en el seguiment i l'avaluació de les polítiques i mesures existents. (paràgraf 31)

C. Recursos financers (article 8)

3. Al mateix temps que reconeix la important assignació de fons per a previndre i combatre la violència contra les dones a Espanya, el GREVIO anima a les autoritats espanyoles a prendre mesures per a establir prioritats i objectius de gasto, especialment:

- a. reforçant l'orientació proporcionada a les autoritats locals i regionals sobre l'ús dels fons rebuts per a l'aplicació del Pacte d'Estat contra la Violència de Gènere;
- b. garantint un finançament adequat i sostenible per a les ONG de dones que gestionen servicis especialitzats de suport a les dones víctimes de totes les formes de violència, incloses les ONG més xicotetes de base comunitària, mitjançant oportunitats de finançament que permeten la prestació contínua de servicis, com ara subvencions a llarg termini. Els procediments de contractació d'estos servicis han d'incloure, com a criteris de selecció, requisits qualitius com ara la necessitat de garantir un enfocament sensible a la violència de gènere contra les dones i la violència domèstica, així com l'experiència en la prestació de servicis. (paràgraf 38)

D. Recollida de dades (article 11)

3. Servicis socials

4. Recordant els resultats publicats en l'informe d'avaluació de referència del GREVIO, i tenint en compte la necessitat que els esforços de recopilació de dades s'estenguen a totes les formes

de violència contemplades en el Conveni d'Istanbul, en particular la violència sexual, la mutilació genital femenina i el matrimoni forçat, el GREVIO anima encaridament a les autoritats espanyoles a prosseguir els seus esforços per a:

- a. garantir que les dades arreplegades per les forces de l'ordre, les autoritats judicials i els serveis sanitaris es desglossen en funció del sexe i l'edat de la víctima i l'agressor, el tipus de violència, la relació de l'agressor amb la víctima, la ubicació geogràfica i altres factors que es consideren rellevants;
- b. harmonitzar la recopilació de dades entre els cossos i forces de seguretat i el poder judicial, amb la finalitat de permetre el seguiment d'un cas al llarg de les diferents fases del sistema de justícia penal i, d'esta manera, avaluar, *entre altres coses*, les taxes de condemna, desestimació i reincidència;
- c. prendre mesures per a harmonitzar els esforços de recopilació de dades per part del sector sanitari en tot el país i garantir que les dades recopilades pels proveïdors d'assistència sanitària pública i privada incloguen els casos de contacte de les víctimes de violència contra la dona amb els proveïdors d'assistència sanitària primària i serveis perinatals;
- d. introduir la recopilació de dades per part dels serveis socials en relació amb totes les formes de violència contra les dones, incloses la mutilació genital femenina, l'avortament forçat i l'esterilització forçada. (paràgraf 48)

III. Anàlisi de l'aplicació de determinades disposicions en àmbits prioritaris en matèria de prevenció, protecció i enjudiciament

A. Prevenció

1. Obligacions generals (article 12)

5. Acollint amb satisfacció l'ancoratge ferm de les mesures preventives en documents polítics i estratègies nacionals, el GREVIO anima a les autoritats espanyoles a:

- a. redoblar els esforços per a garantir l'aplicació pràctica de mesures preventives sobre totes les formes de violència contra les dones, inclosa la violència sexual, la mutilació genital femenina, el matrimoni forçat, la violència en nom de l'anomenat honor i qualsevol manifestació digital de violència contra les dones, implicant en estos esforços a organitzacions especialitzades en els drets de les dones;
- b. garantir que es duu a terme un treball més preventiu que aborde específicament la violència de gènere contra les dones i les xiquetes que patixen les dones amb discapacitat i altres dones en risc de discriminació interseccional, incloses, en particular, les dones migrants i sol·licitants d'asil;
- c. continuar implicant els adults joves i els xiquets en les mesures preventives i ampliar les mesures preventives existents per a este col·lectiu;
- d. realitzar periòdicament avaluacions d'impacte de les campanyes de conscienciació i mesures de prevenció primària adoptades. (paràgraf 54)

2. Educació (article 14)

6. Recordant les conclusions emeses en el seu informe d'avaluació de referència, el GREVIO anima a les autoritats espanyoles a continuar promovent els principis d'igualtat entre dones i homes, els-rols de gènere no estereotipats, el respecte mutu i la resolució no violenta de conflictes en les relacions interpersonals a través de material didàctic adequat i a supervisar com els professors fan ús d'este material i, quan siga necessari, a incloure programes sobre els temes enumerats en l'article 14 del Conveni d'Istanbul com a assignatures obligatòries en el currículum formal. (paràgraf 60)

7. El GREVIO anima a les autoritats espanyoles a augmentar els seus esforços per a ensenyar als menors, d'una manera adequada a l'edat, sobre la noció de consentiment lliure en les relacions sexuals, sensibilitzar-los sobre els efectes nocius de la pornografia violenta i les implicacions de compartir imatges íntimes. d'un mateix i dels altres. (paràgraf 61)

3. Formació de professionals (article 15)

8. Recordant les conclusions emeses en el seu informe d'avaluació de referència i a la vista dels buits persistents en l'àmbit de la formació dels professionals, la contribució dels quals a un sistema de suport, protecció i justícia basat en la confiança és vital, el GREVIO insta a les autoritats espanyoles a intensificar la formació de tots els professionals que tracten amb víctimes i persones perpetradores de violència contra les dones sobre totes les formes de violència contemplades en el Conveni d'Istanbul, i les necessitats específiques de les dones pertanyents a grups vulnerables. Esta formació ha d'anar acompanyada de protocols estandarditzats orientats a identificar, donar suport i derivar les víctimes a altres servicis i ha de ser avaluada periòdicament. S'ha de centrar en els drets humans de les víctimes, la seguretat, les necessitats individuals, l'empoderament i la prevenció de la victimització secundària a través d'un enfocament centrat en la víctima i en el trauma, i que es facilite a tots els que treballen en els sectors de la justícia, l'aplicació de la llei, l'assistència social, la sanitat i l'educació. L'impacte d'estos esforços de formació ha de maximitzar-se aprofitant l'experiència de les organitzacions de defensa dels drets de la dona i dels proveïdors de servicis especialitzats. (paràgraf 74)

9. El GREVIO també insta a les autoritats espanyoles a garantir la formació obligatòria dels jutges que presidixen casos relacionats amb la custòdia i els drets de visita sobre:

- a. els efectes negatius que té en els menors presenciar la violència contra la dona i la importància de tindre en compte estos fets a l'hora de prendre una decisió i/o acordar o promoure la mediació en estos casos;
- b. la naturalesa i la dinàmica de la violència domèstica, incloses les relacions de poder desiguals entre les parts, en contraposició a una mera relació conflictiva entre cònjuges. (paràgraf 75)

4. Programes de tractament i intervenció preventiva (article 16)

a. Programes per a autors de violència domèstica

10. Recordant els resultats publicats en el seu informe d'avaluació de referència, el GREVIO anima encaridament a les autoritats espanyoles a millorar la conformitat dels programes existents per a agressors amb l'article 16, paràgraf 3, del Conveni d'Istanbul, garantint que incloguen un enfocament centrat en la seguretat i el suport de la víctima i que s'apliquen en estreta cooperació amb els servicis de suport a les víctimes. (paràgraf 81)

11. El GREVIO també anima a les autoritats espanyoles a actualitzar els estàndards de qualitat existents en el treball amb els agressors i a garantir que s'apliquen de manera coherent en tot el país. (paràgraf 82)

12. A més, el GREVIO anima a les autoritats espanyoles a considerar el suport i la promoció del desenvolupament de programes preventius de treball amb persones perpetradores de violència de gènere. (paràgraf 83)

B. Protecció i suport

1. Obligacions generals (article 18)

13. El GREVIO anima encaridament a les autoritats espanyoles a:

- a. prosseguir els seus esforços per a establir, en tot el país, mecanismes de cooperació multiinstitucional en els quals participen tots els organismes oficials i d'un altre tipus corresponents, incloses les ONG que presten servicis de suport especialitzats. Estos mecanismes de coordinació han d'estendre's a totes les formes de violència contemplades en el Conveni d'Istanbul, com la violació i la violència sexual, les manifestacions digitals de violència contra la dona, el matrimoni forçat i la mutilació genital femenina, i han de comptar amb els recursos adequats;
- b. elaborar un mapa dels mecanismes de coordinació existents i garantir un seguiment regular del seu funcionament. (paràgraf 92)

14. Així mateix, el GREVIO insta a les autoritats espanyoles a prendre mesures addicionals per a simplificar i harmonitzar el procés de reconeixement oficial de les víctimes de totes les formes de violència contra les dones per tal de garantir un accés ràpid i eficaç, en tot el país, als servicis de protecció i suport a totes les víctimes de violència contra les dones, independentment de la forma de violència que hagen patit, i establir, si escau, assessorament i suport en forma de finestreta única. (paràgraf 93)

2. Serveis generals de suport (article 20)

a. Servicis socials

15. Recordant les conclusions emeses en el seu informe d'avaluació de referència, el GREVIO anima les autoritats espanyoles a millorar les mesures per a garantir l'accés adequat de totes les dones i xiquetes als servicis generals de suport i a continuar els seus esforços per a reduir les disparitats regionals en la qualitat dels servicis prestats. En fer-ho, s'han de prendre mesures addicionals per a dissenyar respostes més eficaces a les necessitats de les dones i xiquetes en risc de patir discriminació interseccional o exposades a ella, entre altres coses garantint el reconeixement de les seues necessitats específiques en els protocols existents. (paràgraf 99)

b. Serveis sanitaris

16. El GREVIO anima les autoritats espanyoles a continuar implementant vies d'atenció estandarditzades en els sectors sanitaris públic i privat, basades en un enfocament sensible al gènere i no crític, per tal de garantir la identificació de les víctimes, el seu diagnòstic, tractament, documentació del tipus de violència patida (incloent fotografies de les lesions) i els problemes de salut resultants, i derivació a l'ajuda especialitzada adequada. (paràgraf 104)

17. El GREVIO anima les autoritats espanyoles a avaluar periòdicament l'aplicació dels protocols existents per part dels proveïdors d'assistència sanitària i a garantir la seua adaptació a les necessitats de les dones i xiquetes en risc de discriminació interseccional. (paràgraf 105)

18. D'altra banda, el GREVIO insta a les autoritats espanyoles a garantir que totes les víctimes de violència sexual tinguin accés a servicis de suport, inclosa la recollida i emmagatzematge de proves forenses de manera gratuïta i sense obligació de presentar càrrecs. (paràgraf 106)

3. Serveis de suport especialitzats (article 22)

19. El GREVIO anima a les autoritats espanyoles a prendre mesures addicionals per a garantir que les dones víctimes de totes les formes de violència cobertes pel Conveni d'Istanbul, incloses les MGF i el matrimoni forçat, tinguin accés efectiu a servicis de suport especialitzats accessibles i de qualitat. En fer-ho, s'han de prendre mesures específiques per a garantir que les dones i xiquetes en risc de patir discriminació interseccional o exposades a ella siguin derivades sistemàticament a servicis de suport especialitzats que responguen a les seues necessitats com a víctimes de la violència contra les dones i tinguin accés a centres d'acolliment per a víctimes de la violència domèstica. (paràgraf 112)

4. Suport a les víctimes de violència sexual (article 25)

20. Acollint amb satisfacció els esforços realitzats per a crear una xarxa integral de suport especialitzat a les víctimes de violència sexual, el GREVIO anima a les autoritats espanyoles a garantir que:

- a. totes les víctimes de violència sexual tinguin accés a atenció mèdica i a assessorament i suport psicològic immediat i a llarg termini, prestats per professionals qualificats que oferisquen un suport sensible a les víctimes i informat sobre el trauma;
- b. es dissenye un sistema accessible i harmonitzat per a reconèixer oficialment a les víctimes de violència sexual;
- c. es tinguen en compte totalment les necessitats particulars de les dones exposades a discriminació interseccional i que les dones que viuen en zones rurals tinguin accés

---

efectiu a estos servicis. (paràgraf 117)

C. Dret substantiu

1. Custòdia, drets de visita i seguretat (article 31)

21. Acollint amb satisfacció les importants mesures legislatives adoptades per les autoritats espanyoles en l'àmbit dels drets de custòdia i de visita, el GREVIO els anima encaridament a prosseguir els seus esforços per a garantir la seguretat de les víctimes i dels seus fills:

- a. realitzant una revisió exhaustiva de la pràctica judicial respecte a les disposicions legals que obliguen als jutges a retirar els drets de custòdia i visita en casos de separació dels pares amb antecedents de violència, per tal de determinar si la pràctica actual s'ajusta al que disposa l'article 31 del Conveni d'Istanbul;
- b. intensificant els esforços per a previndre la victimització secundària de les dones víctimes de violència, evitant culpar a les víctimes, desacreditant-les i/o exagerant les seues responsabilitats i posant fi a la pràctica de retirar als fills o limitar els drets parentals dels progenitors no maltractadors al·legant la denominada síndrome d'alienació parental o conceptes similars;
- c. intensificant les mesures per a reforçar la cooperació interinstitucional i l'intercanvi d'informació entre els tribunals civils i els tribunals penals;
- d. prenent mesures decidides per a garantir que el centres de visites supervisades disposen de recursos adequats, centrant-se en la seguretat dels menors i les seues mares i evitant la victimització secundària de les dones. (paràgraf 130)

2. Prohibició de processos obligatoris de resolució alternativa de conflictes o sentències (Article 48)

22. El GREVIO anima encaridament a les autoritats espanyoles a prendre totes les mesures necessàries per a garantir que els procediments de mediació duts a terme en els procediments de dret de família no constituïsquen una mediació quasi-obligatòria en els casos amb antecedents de violència domèstica. Per fer-ho, han de, *entre altres*:

- a. establir mecanismes de selecció per a garantir la detecció sistemàtica de la violència domèstica per part dels jutges i mediadors en els procediments de dret de família;
- b. establir les salvaguardes adequades per a garantir el consentiment lliure i informat de les dones víctimes de violència en tots els processos de mediació familiar voluntària i que estos processos respecten plenament els drets, les necessitats i la seguretat de les víctimes. (paràgraf 135)

23. A més, el GREVIO insta a les autoritats espanyoles a prendre mesures per a regular el sistema de coordinació familiar, en particular per a garantir que no siga obligatori en casos amb antecedents de violència de parella, i a establir un sistema d'avaluació periòdica dels processos de coordinació familiar. (paràgraf 136)

D. Investigació, enjudiciament, dret processal i mesures de protecció

1. Obligacions generals (article 49) i Resposta immediata, prevenció i protecció (article 50)

a. Informes, resposta immediata i investigacions per part de les forces de l'ordre

24. Acollint amb satisfacció els esforços en curs per a millorar la resposta policial a la violència contra les dones, el GREVIO anima encaridament a les autoritats espanyoles a adoptar mesures destinades a garantir que totes les autoritats policials tinguen els recursos, coneixements i competències per a respondre amb promptitud, de manera adequada i amb una perspectiva de gènere a totes les formes de violència contemplades en el Conveni d'Istanbul, inclosa la violència sexual, la mutilació genital femenina, el matrimoni forçat i l'assetjament. (paràgraf 145)

25. A més, el GREVIO anima encaridament a les autoritats espanyoles a identificar i abordar qualsevol factor que impedisca a les dones i les xiquetes denunciar les seues experiències de violència contra les dones a les forces i cossos de seguretat, centrant-se especialment en les experiències de les dones migrants, les sol·licitants d'asil i les dones en situació migratòria irregular, així com en les dones rurals. (paràgraf 146)

b. Investigació i enjudiciament efectius

26. El GREVIO insta a les autoritats espanyoles a prendre més mesures per a:

- a. identificar i abordar els factors legislatius i processals que contribuïxen a la victimització secundària durant la investigació;
- b. dur a terme una investigació exhaustiva dels factors que conduïxen la desestimació en casos de violència de gènere. (paràgraf 152)

27. El GREVIO també anima a les autoritats espanyoles a garantir la plena aplicació de les eines existents per a millorar la recollida de proves durant les investigacions, eliminar la centralitat de la declaració de la víctima en els processos penals i millorar la protecció de la víctima contra totes les formes de violència contra les dones contemplades en el Conveni d'Istanbul. (paràgraf 153)

c. Taxes de condemna

28. El GREVIO anima les autoritats espanyoles a:

- a. adoptar ràpides mesures legislatives i d'un altre tipus per a aplicar completament les disposicions de la Llei orgànica 10/2022 de Llibertat Sexual i garantir que els autors de violència sexual responguen plenament dels seus actes;
- b. garantir que els tribunals especialitzats en violència de gènere i altres òrgans judicials especialitzats compten amb els recursos necessaris per a poder investigar i enjudiciar adequadament totes les formes de violència sexual. (paràgraf 158)

2. Avaluació i gestió de riscos (article 51)

29. El GREVIO celebra els esforços continuats de les autoritats espanyoles per millorar l'avaluació de riscos i la seguretat de les víctimes de violència de parella i les anima a prosseguir els seus esforços per a augmentar la precisió d'estes avaluacions i estendre-les a totes les formes de violència contra les dones cobertes pel Conveni d'Istanbul. (paràgraf 166)

3. Ordres d'allunyament d'emergència (article 52)

30. El GREVIO insta a les autoritats espanyoles a prendre mesures legals o d'un altre tipus per a garantir que les autoritats competents tinguen accés a les ordres d'allunyament d'emergència que complisquen amb els requisits de l'article 52 del Conveni d'Istanbul per a garantir la seguretat de les dones víctimes i els seus fills en la seua pròpia llar. (paràgraf 169)

31. A més, el GREVIO anima fermament a les autoritats espanyoles a garantir el seguiment efectiu de tot tipus d'ordres d'allunyament d'emergència i a aplicar de manera efectiva les sancions per qualsevol incompliment d'estes ordres. (paràgraf 170)

4. Ordres de restricció o protecció (article 53)

32. Recordant les conclusions emeses en el seu informe d'avaluació de referència, el GREVIO insta a les autoritats espanyoles a dur a terme una anàlisi dels motius de les taxes significativament més altes de rebuig de les ordres de protecció en algunes parts del país i a augmentar les mesures per a fer front als incompliments de les ordres de protecció per part dels autors de violència contra les dones. (paràgraf 177)

5. Mesures de protecció (article 56)

33. Si bé acull amb satisfacció les salvaguardes existents per a protegir les dones víctimes de violència en els procediments judicials, el GREVIO anima a les autoritats espanyoles a garantir la seua aplicació sistemàtica per a les víctimes de totes les formes de violència contra les dones. (paràgraf 182)

Apèndix II

Llista de les autoritats nacionals, altres organismes públics, organitzacions no governamentals i organitzacions de la societat civil amb les quals el GREVIO va fer consultes

Autoritats nacionals

Ministeri d'Educació, Formació Professional i Esports
 Ministeri d'Igualtat
 Ministeri de Sanitat
 Ministeri d'Inclusió, Seguretat Social i Migracions Ministeri de l'Interior
 Ministeri de Treball i Economia Social Ministeri de Ciència, Innovació i Universitats
 Ministeri de Presidència, Justícia i Relacions amb les Corts Ministeri de Drets Socials, Consum i Agenda 2030
 Ministeri de Joventut i Infància

Castella i Lleó:

Departament d'Educació
 Departament de Família i Igualtat d'Oportunitats
 Delegació del Govern en Castella i Lleó/Guàrdia Civil i Policia Nacional

Catalunya:

Departament d'Educació i Salut Departament d'Igualtat i Feminisme Departament d'Interior
 Departament de Justícia
 Departament de Drets Socials

Institucions públiques

Consell General del Poder Judicial
 Defensor del Pueblo (Alt Comissionat de Drets Fonamentals i Llibertats Civils del Parlament)

Organitzacions no governamentals

AIETI – organització que realitza investigacions sobre temes relacionats amb Amèrica Llatina, Amnistia Internacional Espanya
 Fundació ASPACIA – entitat de suport a dones víctimes de violència Associació de Dones Migrants i Refugiades “Artemisa”
 Associació “Gitanes Feministes per la Diversitat”
 Associació de suport a les víctimes d'agressions sexuals i altres maltractaments (ADAVASYMT), Valladolid
 Associació de Dones Advocades Themis
 Fundació CERMI Dones – organització de suport a les dones amb discapacitat
 Metges del Món, Espanya

Comunitat lèsbica eurocentroasiàtica
Federació de Dones Progressistes de Castella i Lleó

Federació de la Xarxa Artemisa de suport a les dones gitanes
Federació de Dones Joves
Feministes pel Canvi Social
Karibu – organització que dóna suport a dones migrants d'Àfrica
LesWorking – xarxa professional internacional per a dones lesbianes
Fòrum Feminista de Madrid
Mujeres Supervivientes: suport a les dones supervivents de violència de gènere
Xarxa de Dones Llatinoamericanes i del Carib
Cedaw-Istanbul-Beijing Shadow: organització paraigua que proporciona informes alternatius als òrgans de tractats internacionals
Plataforma Impacto de Género Ya – Plataforma de promoció de pressupostos sensibles al gènere
Plataforma contra el maltractament de les dones "Violència zero"
Plataforma YO SÍ TE CREO #StopSAP – organització que s'ocupa dels drets de custòdia i de visita en situacions de violència de gènere
Red de Madres Protectoras – organització que s'ocupa dels drets de custòdia i de visita en situacions de violència de gènere
Xarxa Nacional 'Lliures de la Mutilació Genital Femenina'
Salva a una Xiqueta, Salva una Generació
Comissió Espanyola de Suport als Refugiats (CEAR)
Federació Espanyola de Lesbianes, Gais, Transexuals, Bisexuals i Intersexuals (FELGBTI+)
Associació Trabe – organització de lluita contra la violència de gènere i la prostitució
Unió d'Organitzacions de Suport a la Família (UNAF)
Col·legi d'Advocats de Valladolid/Agrupació de Dones
Advocades Associació de Suport a la Dona "Plaza Mayor", Salamanca

Representants de la societat civil:

Débora Ávila Canto, Universitat Complutense de Madrid, Centre d'Estudis i Investigació de la Dona
María del Carmen Peñaranda, Universitat Complutense de Madrid
Helena Soletó Muñoz, Directora de l'Institut Alonso Martínez
Tania Sordo Ruz, advocada i investigadora

GREVIO, el Grup d'Experts en l'Acció contra la Violència contra les Dones i la Violència Domèstica, és un òrgan independent de vigilància dels drets humans encarregat de supervisar

l'aplicació del Conveni del Consell d'Europa sobre la prevenció i la lluita contra la violència contra les dones i la violència domèstica (Conveni d'Istanbul) per les parts.

Després de l'exercici complet d'avaluació que s'establix en els seus informes d'avaluació de referència, la primera ronda d'avaluació temàtica del GREVIO identifica els avanços aconseguits en la creació de confiança entre dones i xiquetes oferint suport, protecció i justícia per a qualsevol de les formes de violència contra les dones cobertes pel Conveni d'Istanbul. Este informe conté una anàlisi de l'evolució de la legislació i les polítiques en relació amb les disposicions del conveni relatives al suport i la protecció de les víctimes, la investigació penal i l'enjudiciament dels actes de violència. També cobrix l'evolució en la determinació de la custòdia dels fills i els drets de visita en casos amb antecedents de violència i mesures preventives més àmplies.

www.coe.int/conventionviolence

El Consell d'Europa és la principal organització de drets humans del continent. Està format per 46 estats membres, inclosos tots els membres de la Unió Europea. Tots els estats membres del Consell d'Europa han subscrit el Conveni Europeu de Drets Humans, un tractat dissenyat per a protegir els drets humans, la democràcia i l'estat de dret. El Tribunal Europeu de Drets Humans supervisa l'aplicació de la Conveni als estats membres.

www.coe.int